

Областна стратегия за развитие на социалните услуги (2011 – 2015)

Област Добрич

Октомври 2010

Областната стратегия за развитие на социалните услуги /2011-2015/ е утвърдена от Областния съвет за развитие в област Добрич като неразделна част / приложение към актуализираната стратегия за развитие на област Добрич.

Решението е взето на заседание ... и е записано в протокол № ../..дата.

Съдържание

Резюме.....	6
Раздел А: Контекст и оценка на нуждите	9
1 Контекст.....	9
1.1 Предистория: как е създадена стратегията	9
1.2 Обхват и фокус на стратегията	9
1.3 Съответствие с международни, национални и местни политики.....	10
1.3.1 Национални приоритети в развитието на социалните услуги	10
1.3.2 Институционална рамка на предоставянето на социалните услуги	11
1.3.3 Стратегически документи	12
2. Изводи от анализа на ситуацията и оценката на потребностите в област Добрич.....	13
2.1 Тенденции в развитието на област Добрич	13
2.2 Идентифицирани рискови групи и потребности	16
2.3 Обобщение на рисковите групи и потребностите им в област Добрич	19
2.4.1 Общи изводи за наличните социални услуги.....	24
2.5. Идентифицирани потребности от развитие на човешките ресурси.	25
Раздел Б: Стратегия за развитие на социалните услуги	27
3. Визия и стратегически цели.....	27
3.1. Визия.	27
3.2. Ценности и принципи.	27
3.3. Приоритети на областната стратегия.	28
3.3.1.Приоритетни направления	28
3.3.2. Целеви групи.	30
3.4. Общи и специфични цели.....	31
3.5. Ключови индикатори за успех	33
4.Интервенция – социални услуги и мерки	34
Дейност 3.1.3.2. Продължаване на дейността на Дневен център за възрастни с психични разстройства гр. Добрич. Услугата е предоставена за управление на частен доставчик на социална услуга – ОДПЗС „П.Станчев”	49
1.4 Обобщена таблица за планираните услуги в област Добрич.....	53
5. Изграждане на капацитет за изпълнение на стратегията.	62
6. Система на наблюдение и оценка.	70
6.1. Цели и задачи на мониторинга и оценката.	70
6.2. Логическа рамка и ключови индикатори за успех на стратегията.	72
6.3. Изграждане на система за мониторинг и оценка на стратегията.	84
6.3.1. Създаване на звено за мониторинг и оценка.....	84
6.3.2. Планиране и изпълнение на дейностите за мониторинг и оценка.	85

Раздел В: План за действие	87
7. Институционална рамка на изпълнението на стратегията	87
7.1. Отговорности и роли в изпълнението на стратегията	87
7.1.1. Областна администрация	87
7.1.2. РДСП и ДСП.....	88
7.1.3. Държавна агенция за закрила на детето (ДАЗД)	89
7.1.4. Общини	89
7.1.5. РИО на МОМН.....	91
7.1.6. Дирекция Бюро по труда.....	92
7.1.7. Регионален център по здравеопазване –Добрич.....	93
7.1.8. Участие на НПО	93
7.2. Механизми на партньорството	93
8. Ресурси и източници на финансиране	94
8.1. Необходими средства за финансиране на социалните услуги в област Добрич.....	94
8.2. Структура на средствата за финансиране на социалните услуги по общини	97
8.3. Други необходими ресурси	99
8.4. Източници на финансиране.....	100
9.Етапи в изпълнението на стратегията.....	101
9.2 Комуникационна програма	102
9.2.1. Цели, водещи принципи и дейности на комуникационната програма.	102
Основните цели на комуникационната програма на Областната стратегия за развитие на социални услуги в Област Добрич (2010 – 2015 г.), са:	102
9.2.2. Механизми, подходи и техники на комуникационната програма.	104
9.2.3. Оперативно изпълнение на комуникационната програма.	105
Приложения.....	109
10 Приложение 1: Анализ на ситуацията и потребностите на рисковите групи в област Добрич. Финален доклад.....	109
а. Карта на социалните услуги в област Добрич	109

Използвани съкращения (абривиатури)

АЗ	Агенция по заетостта
АСП	Агенция за социално подпомагане
АХУ	Агенция за хора с увреждания
ГРАО	Гражданска регистрация и административно обслужване
ДАЗД	Държавната агенция за закрила на детето
ДБТ	Дирекция Бюро по труда
ДДЛРГ	Дом за деца лишени от родителски грижи
ДДМУИ	Дом за деца и младежи с умствена изостаналост
ДДУИ	Дом за деца с умствена изостаналост
ДМСГД	Дом за медико-социални грижи за деца
ДРСЗ	Дирекция “Регионална служба по заетостта”
ДП	Домашен помощник
ДСП	Дирекция „Социално подпомагане”
ДЦДМУ	Дневен център за деца и младежи с увреждания
ДЦДМУИ	Дневен център за деца и младежи с умствена изостаналост
ДЦДУ	Дневен център за деца с увреждания
ЕКПО	Екип за комплексно педагогическо оценяване към РИО на МОМН
ЗЖ	Защитено жилище
ЗМБ	Звено „Майка и бебе”
ЗМО	Звено за мониторинг и оценка
КСУДС	Комплекс за социални услуги за деца и семейства
ЛА	Личен асистент
МБАЛ	Многопрофилна болница за амбулаторно лечение
МКБППМН	Местна комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни
МТСП	Министерството на труда и социалната политика
МФ	Министерството на финансите
НЖ	Наблюдавано жилище
НПО	Неправителствена организация
НП ”ОСПОЗ”	Национална програма „От социално подпомагане към осигуряване на заетост”
ОЗД	Отдел “Закрила на детето”
Отдел “СЗ”	Отдел “Социална закрила”
ПРООН	Програма за развитие на Организацията на обединените нации
РДСП	Регионална дирекция за социално подпомагане
РЗОК	Регионална здравноосигурителна каса
РЗП	Регионално звено за подкрепа
РИО на МОМН	Регионален инспекторат по образование към Министерството на образованието, младежта и науката
РИОКОЗ	Районна инспекция по опазване и контрол върху общественото здраве
РПУ	Районно полицейско управление
РЦЗ	Регионален център по здравеопазване
РЦПИОВДУСОП	Ресурсен център за подпомагане на интегрираното обучение и възпитание на деца и ученици със специални образователни потребности
СА	Социален асистент
СИ	Специализирана институция
СОП	Специални образователни потребности
СУ	Социална услуга
ТЗ- УНИЦЕФ	Техническо звено за деинституционализация към АСП и УНИЦЕФ
ЦНСТ	Център за настаняване от семеен тип
ЦОП	Център за обществена подкрепа
ЦРДУ	Център за работа с деца на улицата
ЦСРИ	Център за социална рехабилитация и интеграция

Резюме

Областната стратегия за развитието на социалните услуги в област Добрич (2011 – 2015) е разработена като секторна политика в област Добрич и се предлага за обсъждане и одобрение в Областния съвет за развитие. Тя е създадена в процес на партньорство между заинтересованите страни в областта (областна администрация, РДСП, общински администрации и съвети, структури на АСП, местни структури на централната държавна власт, социални услуги, НПО и други) с общата координация на Областна администрация Добрич и РДСП Добрич и техническа помощ от страна на УНИЦЕФ.

Инициативата за този нов подход на областно планиране на социалните услуги в област Добрич е подкрепена от МТСП и АСП, в синхрон с националните приоритети на социалната политика. Този нов комплексен модел на планиране, разработване и осигуряване на услуги на областно равнище е във връзка с промените в Закона за социално подпомагане приет през месец януари 2010г от Народното събрание, както и промените в Правилника за неговото прилагане приети с решение на Министерски съвет. Така се гарантира изграждането на една по-ефективна и ефикасна система за предоставяне на социални услуги и използване на структурните фондове на Европейския съюз. Такъв модел на планиране е тестван през миналата година в три пилотни области – Русе, Видин и Перник с подкрепата на УНИЦЕФ, което позволи добрите практики да се мултиплицират и в други области на страната.

Обхват. Стратегията определя областната рамка и параметрите на социалните услуги във всяка от общините на територията на областта. В географско отношение тя покрива осемте общини на територията на областта. За да се преодолее неравномерността в развитието и достъпа до социални услуги Областната стратегия обхваща всички уязвими общности, всички възрастови групи, със специално внимание към малките изолирани населени места, където също живеят групи и индивиди в риск. Стратегията проектира развитието както на социалните услуги, така и на пакет от общински политики и хоризонтални мерки за социално включване, насочени към устойчиви решения на проблемите на рискови групи. Планираните услуги и мерки за социално включване ще се изпълняват на територията на цялата област през следващите пет години /2011- 2015 г./.

Визия. Създаването и приемането на Областна стратегия за социални услуги в област Добрич изразява стремежа на всички участници да допринесат за развиването на модерна социална политика в областта. Тази стратегия изразява желанието за превръщането на област Добрич в област с изградена мрежа от достъпни и качествени социални услуги, осигуряваща възможност за повишаване качеството на живот на всички деца и лица, попаднали или живеещи в риск, чрез предоставяне на пълноценна грижа и създаване на условия за реално включване.

Основна ценност за стратегията е човекът и правото на всяко човешко същество да развие максимално своите възможности, без оглед на етническа принадлежност, пол, увреждане, възраст, социално положение. Стратегията следва основните човешки права, утвърдени в международните документи и конвенции за защита правата на човека и основните свободи, както и тези за правата на детето.

Приоритетите, целите и дейностите на стратегията са изведени въз основа на заключенията и препоръките от направеното проучване и цялостен анализ на ситуацията и потребностите на рисковите групи в област Добрич.

Избраните приоритетни направления за съдържанието на социалните услуги включват:

Приоритетно направление 1: Развитие на услуги в общността за превенция на деца и семейства в риск, преодоляване на социалното изключване и изолация

Обща цел 1. Предотвратяване на рискове, водещи към социално изключване и изолация на индивиди и групи. Подкрепа за интегритета на семейства и общности.

Специфична цел 1.1. Разширяване на мрежата от социални услуги и мерки във всички общини в областта за подкрепа на уязвимите семейства и децата, за предоставяне на добра грижа за децата, социална интеграция на семейството и децата и индивидуално развитие.

Специфична цел 1.2. Създаване на нови социални услуги и увеличаване на капацитета на съществуващите услуги, които развиват и подкрепят форми на алтернативна семейна грижа

Специфична цел 1.3. Разширяване на броя, капацитета и спектъра от дейности на социалните услуги за подкрепа на социалното включване на децата с увреждания.

Приоритетно направление 2: Деинституционализация и подобряване качеството на резидентната грижа

Обща цел 2. Намаляване на дела на децата и възрастните, настанени в специализирани институции

- **Специфична цел 2.1.** Закриване/трансформация на всички специализирани институции за деца на територията на областта

- **Специфична цел 2.2.** Настаняване на децата от институции в различни форми на семейна грижа.

- **Специфична цел 2.3.** Създаване на нови социални услуги от резидентен тип със среда близка до семейната, за децата, които не могат да бъдат изведени в семейна среда. Подобряване качеството на съществуващите услуги от резидентен тип.

- **Специфична цел 2.4.** Закриване и трансформация на съществуващите специализирани институции за деца.

- **Специфична цел 2.5.** Подпомагане на социалната интеграция на младежите, напускащи ДДЛРГ гр.Добрич.

- **Специфична цел 2.6.** Да се намали броя на хората с увреждания в специализирани институции чрез развитие на алтернативна резидентна грижа от семеен тип

- **Специфична цел 2.7.** Закриване/трансформация на специализираните институции за възрастни с увреждания на територията на областта

- **Специфична цел 2.8.** Подобряване качеството на живот на потребителите в специализираните институции за възрастни с увреждания.

Приоритетно направление 3. Развитие на социални услуги в общността за социално включване на уязвими групи и лица в неравностойно положение

Обща цел 3. Да се създадат условия за социално включване и интегриране на максимален брой хора от общностите в неравностойно положение, уязвимите групи и индивиди в област Добрич

- **Специфична цел 3.1.** Да се осигурят условия за пълноценен и достоен живот на хората с увреждания и старите хора в семейна среда;

- **Специфична цел 3.2.** Да се осигури достъп до развитие за етническите общности в неравностойно положение и уязвими групи.

- **Специфична цел 3.3** *Да се създадат условия за реинтеграция на рискови общности, индивиди и уязвими групи с рисково и зависимо поведение.*

Приоритетно направление 4. Грижа за старите хора за по-добър и достоен живот

Обща цел 4. *Да се подобри качеството на живота на старите хора във всички населени места в област Добрич, чрез:.*

- **Специфична цел 4.1.** *Развиване на мрежата от социални услуги за осигуряване на условия за спокоен и достоен живот на старите хора.*

- **Специфична цел 4.2.** *Подобряване качеството на живот на стари хора, които са в невъзможност да се справят сами с живота си.*

Функционални приоритетни направления, които подпомагат ефективното изпълнение на основните дейности в Областната стратегия обхващат:

- Развитие на човешките ресурси
- Изграждане на между общинско партньорство и между секторно сътрудничество.

В Стратегията са описани подробно мерките, дейностите и индикаторите за постигане на общите и конкретни цели, системата за мониторинг и оценка, отговорностите и ролите на общините и институциите на областно ниво, на доставчиците на услуги и другите заинтересовани страни, необходимите ресурси – човешки и финансови, оперативния план с времева рамка за изпълнение на стратегията.

Постигането на набелязаните дългосрочни и конкретни цели в рамките на следващите пет години ще създаде условия за устойчиво подобряване на качеството на живота и жизнения стандарт на рисковите групи и общностите в неравностойно положение. Качествената промяна в ситуацията ще бъде измервана чрез система от качествени и количествени индикатори за напредъка в решаването на идентифицираните проблеми и в модернизирването на системата от социални услуги в област Добрич.

Областната стратегия за социални услуги ще се изпълнява на областно и общинско ниво с общи усилия на всички заинтересовани страни в съответствия с техните компетенции, идентифицираните потребности на групите в риск планираните дейности за посрещането им. Общинските съвети и администрации отговарят за цялостно изпълнение на областната стратегия за развитие на социалните услуги на тяхна територия. За тази цел те разработват, приемат и прилагат общински стратегии и годишни планове за развитие на социалните услуги.

Ролята и задачите на общините и институциите на областно ниво, доставчиците на услуги и другите заинтересовани страни в изпълнението на Областната стратегия за развитие на социалните услуги са описани подробно и се определят от техните компетенции, идентифицираните потребности на групите в риск и планираните дейности за посрещането им.

В отделен раздел подробно са разработени източниците на финансиране на Стратегията – необходимите средства за финансиране на планираните социални услуги в областта, структурата на средствата за финансиране на социалните услуги по общини, както и други възможни ресурси и източници на финансиране. При определяне източниците на финансиране се дава приоритет на делегирането от държавата на средства за общините, които предоставят социалните услуги съобразно местните потребности, както и на средства от структурните Европейски фондове.

В тези параметри е видимо, че при изпълнението на Областната стратегия е се развие модерна социална политика в подкрепа на интегритета на семейства и общности в област Добрич в съответствие с националните приоритети за де институционализация и европейските ценности.

Раздел А: Контекст и оценка на нуждите

1 Контекст

1.1 Предистория: как е създадена стратегията

Създаването на Областната стратегия за социални услуги нямаше да е факт, ако не бяха се случили някои промени в българското законодателство определящи новия подход в планирането на социални услуги. Такива бяха приетите през януари 2010г промени в Закона за социално подпомагане, както и последващите промени в Правилника за неговото прилагане приети с Решение на Министерски съвет.

Областната стратегия е създадена в процес на партньорство между заинтересованите страни в областта (областна администрация, РДСП, общински администрации и съвети, структури на АСП, местни структури на централната държавна власт, социални услуги, НПО и други) с общата координация на Областна администрация Добрич и РДСП Добрич и техническа помощ от страна на УНИЦЕФ. Процесът на планиране стъпи на анализ на нуждите на рисковите групи и ресурсите на областта, извършен през периода април- май 2010 г. с участието на териториални работни групи от всички общини. Приоритетите на областната стратегия бяха приети на областна координационна среща с всички заинтересовани страни, а компонентите бяха разработени в териториалните работни групи.¹ Разработването на стратегията беше извършено в периода април-октомври 2010 година.

В процеса на планиране се включиха представители на всички заинтересовани страни от областта, обединени в работни групи на териториален принцип по общини. Работните групи участваха на доброволен принцип, мотивирани от убеждението за необходимостта от адекватна работеща областна стратегия за развитие на социалните услуги, която да допринесе за решаване на социалните проблеми и рискове сред населението в област Добрич.

По инициатива на ООЕ бяха проведени разширени работни срещи с представители на общинските териториални екипи, кметските екипи, членове на ПК по ЗСД и НПО за предварително обсъждане и съгласуване на планираните социални услуги на общинско и областно ниво.

При разработването на стратегията са следвани следните **принципи и подходи на планиране**:

- Планиране с участието на заинтересованите страни на областно, общинско и национално ниво;
- Съответствие с реалните нужди на групите в риск;
- Изпълнимост и приложимост на планираните интервенции;
- Гъвкавост при определянето на съдържанието на планираните услуги и мерки.

1.2 Обхват и фокус на стратегията

Географски обхват: Стратегията задава както областната рамка, така и параметрите на социалните услуги във всяка от общините на територията на областта. В географско отношение обхватът на стратегията покрива всички общини на територията на област Добрич, като се

---

¹ Тематични работни групи анализираха темите – деинституционализация, превенция, мобилни услуги, междусекторно и междуобщинско сътрудничество, възрастни с увреждания и самотни стари хора, деца с увреждания и семейства.

обръща специално внимание на географската специфика на областта и на многобройните отдалечени от общинските центрове населени места.

В общия контекст, създаването на областна стратегия цели да се преодолее неравномерността в развитието и достъпа до социални услуги. Въпреки наличието на общински стратегии, до момента развитието на социални услуги не е ефективно. Планирането е ставало без предварително проучване и анализ на нуждите на рисковите групи и без да се взема предвид ситуацията в съседните общини. Тези обстоятелства довеждат до това, че жителите на различните общини в областта нямат равен достъп до различни социални услуги. Оказа се че най-многобройни са предлаганите социални услуги в община Добрич (където обаче са предназначени предимно за жителите на общинския център). Някои общини и региони очевидно са по-напреднали от други, а в много случаи силно нуждаещи се общини почти нямат какво да предложат на индивидите и общности в риск. Зависимостта от капацитета на общината поставя гражданите на малките и неразвити общини в неблагоприятно положение в сравнение с гражданите на по-големите и по-добре развити общини. Въпреки развитието на социални услуги в общността, в област Добрич продължават да действат и значителен брой специализирани институции.

Времеви обхват: Планираните услуги и мерки за социално включване ще се изпълняват на територията на областта през следващите 5 години /2011-2015 г./от изпълнението на актуализираната Областна стратегия за регионално развитие на област Добрич /областен план за регионално развитие/.

Видове услуги и обхват на рисковите групи: Включени са както съществуващите вече услуги (като се посочва дали те трябва да бъдат запазени в техния настоящ вид) и развитието на нови социални услуги. Посочени са начините на достъп до тези услуги и връзката между тях. Освен това, са посочени тези мерки и дейности в сферата на социалното подпомагане и свързани сфери (здравеопазване, образование, заетост, жилищна политика и инфраструктура), които са свързани с функционирането на социалните услуги и имат ключово значение за социалното включване и решаването на проблемите на рисковите групи и индивиди.

В стратегията са включени социални услуги за всички рискови групи на територията на областта като в рамките на стратегията са изведени нейните приоритети като целеви групи и услуги за периода на действието ѝ. Приоритетизирането е основано на остротата на проблемите и наличните ресурси.

1.3 Съответствие с международни, национални и местни политики

1.3.1 Национални приоритети в развитието на социалните услуги

От 2000 г. държавата провежда целенасочена реформа в сферата на социалните услуги, която стартира първо в сферата на услугите за деца и след това премина и към услугите за другите възрастови групи.

Реформата е насочена към децентрализацията и децентрализацията на социалните услуги. От система от специализирани институции, които предлагат универсален отговор на различните потребности и проблеми на хората, се премина към създаване на социални услуги в общността, които индивидуализират подхода към индивидите и групи в риск и целят интегрирането им в социалните общности. Въведени са отговорности на общините при управлението на социалните услуги на местно ниво. Последователната практика на децентрализацията намери израз и във въвеждането на регламентите и практиката на договаряне на социалните услуги с частни доставчици.

Същевременно, този „бум“ в развитието на социалните услуги спомогна за открояването на проблема с планирането на социални услуги. Както показва анализ на социалните услуги за деца в страната към края на 2007 г.², тяхното развитие е неравномерно на територията на

² Подготвен от фондация „Социални реформи за развитие и интеграция“ по проект финансиран от УНИЦЕФ. Анализът обхваща социалните услуги за деца и семейства, които са държавно-делегирана дейност.

страната и на областите, все още липсват услуги по превенция и за подкрепа на семействата, развиването на социални услуги се прави без подробна оценка на нужди и планиране. Съществуващите социални услуги не работят в мрежа помежду си и със свързани системи – образование, здравеопазване, жилищна политика, инфраструктура.

Последните стратегически документи в областта на социалната политика са в контекста на членството в Европейския съюз и са разработени при следване на Отворения метод на координация. Националният доклад на България по стратегиите за социална закрила и социално включване 2008 – 2010 г. определя като свой фокус:

1. Ограничаването на предаването на бедността и социалното изключване между поколенията (с акцент върху детската бедност и социално изключване);
2. Активното включване за най-отдалечените от пазара на труда;
3. Равните възможности за най-уязвимите групи в обществото.

Не трябва да пропускаме и това, че 2010 година е обявена за Европейска година за борба с бедността и социалното изключване.

Националният план залага на:

- Превантивните мерки;
- Подкрепата на децата и семействата чрез мерки за подобряване материалното състояние на семействата и развиване на качествени и разнообразни социални услуги;
- Де институционализацията като процес и водещо направление в развитието на социалните услуги;
- Връзката със системите на образование и здравеопазване като компоненти на концепцията за борба с бедността и социалното изключване сред децата.

1.3.2 Институционална рамка на предоставянето на социалните услуги

В процеса на планиране са включени основните институции с отговорности по отношение на планирането, създаването, предоставянето и управлението на социалните услуги. Тук са взети предвид следните им компетенции:

- Министерство на труда и социалната политика (МТСП) – създава държавната политика в сферата на социалното подпомагане и социалните услуги, определя националните приоритети, заедно с Министерство на финансите определя държавно-делегираните дейности в социалните услуги и разработва разходните стандарти за финансиране на социалните услуги.
- Министерство на финансите – определя разходните стандарти и тавани за финансиране на социалните услуги в страната.
- Агенцията за социално подпомагане (АСП) разрешава откриването и закриването на социалните услуги – държавно-делегирана дейност, разработва методики за социални услуги, инспектира социалните услуги, поддържа регистър на доставчиците на социални услуги. Чрез Дирекциите Социално подпомагане се предоставят и социални услуги.
- Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) – лицензира доставчиците на социални услуги за деца, контролира стандартите и критерии за социални услуги за деца и семейства.
- Областен управител и Областен съвет за развитие и областни комисии, които имат отношение към планирането във всички сфери, в т.ч. и на социалните услуги;
- РДСП, която изготвя становища за откриването/закриването на социални услуги – държавно-делегирана дейност.
- Общините – създават общинската политика по отношение на социалните услуги, създават и предоставят социални услуги; възлагат и договарят предоставянето на социални услуги с външни доставчици, контролират тяхното качество.

- Доставчици на социални услуги (общините, както и вписаните в регистъра на Агенцията за социално подпомагане физически лица, регистрирани по Търговския закон, и юридически лица).
- Дирекции “Социално подпомагане”, които са ангажирани с идентифицирането на случаи, оценка и насочване към различни доставчици на социални услуги.
- Обществения съвети за социално подпомагане в общините, ангажирани с обществения контрол.
- Организации с нестопанска цел и представители на рисковите групи.

1.3.3 Стратегически документи на международно, национално, областно и общинско ниво

При разработването на стратегическите документи на местно и областно ниво се прилагат принципите, утвърдени в **международни нормативни актове**, в сферата на социалното развитие, като:

- Всеобща декларация за правата на човека на ООН;
- Конвенция на ООН за правата на детето;
- Конвенция за правата на хората с увреждания на ООН;
- Международния пакт за социални, икономически и културни права.

В документи на национално ниво, като:

- Национален доклад по стратегиите за социална закрила и социално включване 2008 – 2010 г.
- Национална стратегия за детето 2008 – 2018 година;
- Национална стратегия за демографско развитие на Република България 2006 – 2020 година.
- Стратегия за осигуряване на равни възможности на хората с увреждания 2008 – 2015 година.
- Национална стратегия „Визия за де институционализация на децата в Република България”

В документи на областно и общинско ниво в област Добрич:

- Областна стратегия и план за регионално развитие на област Добрич **(2005 – 2015)**;
- Общински планове за развитие;
- Общински програми за закрила на детето;
- Областни и общински програми и стратегии, във връзка с развитието на социалните услуги на ниво община;

Областната стратегия следва и принципите на законосъобразност и обвързаност с нормативната уредба на Република България – Конституция, Семейен кодекс, Кодекс на труда, Наказателен кодекс, Закон за закрила на детето, Закон за социално подпомагане, Закон за местното самоуправление и местната администрация, Закон за интеграция на хората с увреждания, Закон за закрила от дискриминация и др., както и съответните подзаконови нормативни актове.

2. Изводи от анализа на ситуацията и оценката на потребностите в област Добрич

Областната стратегия е базирана на изводите и препоръките от направеното проучване на ситуацията в област Добрич, обобщени във финалния доклад "Анализ на ситуацията и оценка на потребностите в област Добрич". (Приложение № 1)

Проучването на ситуацията в област Добрич е фокусирано върху нуждите от социални услуги, разглеждани в общия контекст на социо-икономическите проблеми, съществуващите политики и мерки за социално включване на уязвимите общности и групи от населението в областта. Рисковите групи са формулирани след анализ на техните социални и икономически предпоставки, идентифицирани чрез анализ на данните от цялостното проучване.

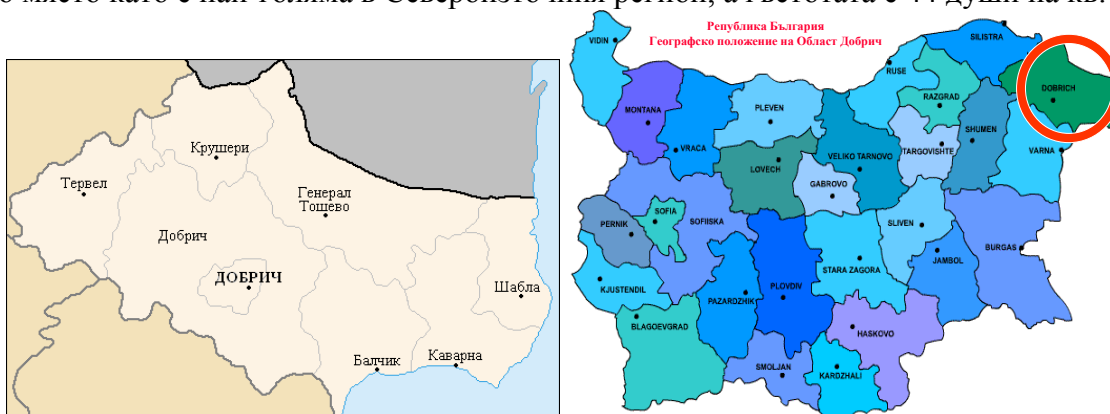
Обхватът на темите на проучването включва широк кръг социо-икономически проблеми, демографски тенденции, общо състояние на сектора социални услуги в област Добрич като осигурени ресурси (финансови и човешки), достъп, капацитет и качество на наличните услуги.

Изводите от анализа на ситуацията и събраните конкретни данни са основа за планирането на социални услуги, които да осигуряват достъп на клиентите; избор на вид и капацитет на услугите; избор на видове финансиране; междусекторно и междуобщинско сътрудничество. Препоръките са съобразени и с нагласите и очакванията, както на различните участници в предоставянето на услугите – местна власт, териториални структури на АСП, граждански организации, доставчици, така и на настоящите и потенциалните ползватели – рискови групи и индивиди, за които са предназначени социалните услуги.

2.1 Тенденции в развитието на област Добрич

Област Добрич се намира в Североизточна България и заема по-голямата част от Южна Добруджа. На север граничи с Република Румъния, на изток с Черно море, на юг с Варненска област, на югозапад със Шуменска област и на северозапад със Силистренска област. На територията на областта са гранично-пропускателните пунктове Дуранкулак и Йовково.

Територия: 4 719 кв. км. (4,24% от територията на Република България) Обработваема земя: 344 558,3ha (7,1% от Използваната земеделска земя в България). Населението на областта към 01.03.2001 год. бе 215 217 души. По население областта е на 15 място за страната, по площ на 8-мо място като е най-голяма в Североизточния регион, а гъстотата е 44 души на кв. км.

В състава на област Добрич са включени осем общини - Балчик, Генерал Тошево, Добричка, град Добрич, Каварна, Крушари, Тервел и Шабла-с 215 населени места, от които 6 града. Специфична особеност за областта е наличието на община без административен център на своята територия-община Добричка, в която има само села, и община, съставена само от град-община град Добрич с население 92 672 души, което съставлява 46.4% от населението на областта. Община Град Добрич е областен център

Анализът на ситуацията идентифицира основните проблеми, които се отнасят до състоянието и развитието на социалните услуги на територията на област Добрич. В резултат от проучването са очертани основните фактори, които формират рисковите групи, нуждаещи се от социални услуги, както и причините, пораждащи конкретната ситуация на неравнопоставеност на уязвимите групи от населението на основата на социално-икономически и други неблагоприятия.

Основните заключения за тенденциите в **демографските процеси** в област Добрич са:

- Данните публикувани през 2009 год. от Националния статистически институт за развитието на демографските процеси във всички области показват, че демографската характеристика на българското население продължава да се влошава. Към 31.12.2009 г. населението на област Добрич е 199 705 души, или 2.64% от общото за страната (7 563 710). През 2009 г. тя се нарежда на 14-то място сред областите в страната по население, в сравнение с 2004 г., когато е била на 15-то място. Въпреки това, за периода 2004-2009г., средногодишният темп на растеж на населението на областта е отрицателен с годишен темп - 0,70%. За страната този показател е - 0,51%. Това означава че, тенденцията на спад на населението на областта е по-негативна спрямо средната за страната. Ако тя се запази и в бъдеще, се очаква през 2014 г. населението на област Добрич да бъде приблизително 192,5 хил. души, а на страната около 7 373,7 хил. души.
- Структурата на населението в Област Добрич през 2009 г. е 66,9 % – градско : 33,1% - селско, за сравнение през 2004 г. е била 65,9 %– градско : 34,1% - селско. Наблюдава се увеличаване на градското население с 1% за сметка на намаляване на селското население за разгледания 5 годишен период. За сравнение структурата на населението на страната се изменя в полза на градското население от 70% на 71,4%, а селското съответно намалява от 30% на 28,6% за разглеждания 5 годишен период. В североизточния район структурата на населението следва тенденцията характерна за страната.
- Тенденции във възрастовата структура през последните години показва задълбочаване на процеса на остаряване на населението. Показателен за това е коефициентът за възрастова зависимост, отразяващ съотношението между броя на населението в „зависимите“ възрасти (под 15 и на 65 и повече години) на 100 лица и населението в „независимите“ възрасти (от 15 до 64 години). И ако за страната стойността му е 45, за област Добрич е 43,9. Това води до съществена изменение в неговата основна

Демографската картина за област Добрич, както и за цялата страна е неблагоприятна, населението застарява, както в резултат на естествените процеси на раждаемост и смъртност, така и в резултат на засилените миграционни процеси. Това има своето пряко следствие за създаване на предпоставки за повишен риск от социална изключеност в определена възрастова група (най-възрастните), която с годините се разраства като относителен дял в общата численост на населението.

Заключенията за тенденциите в **икономическото развитие, заетостта и безработицата** са:

- Влошаването на стопанската конюнктура в страната доведе до свиване на производствата, намаляване обема на работа и промяна в ситуацията на пазара на труда и в Област Добрич. В резултат на провежданите реформи, равнището на заетост спадна в по-голяма част от общините, но е белязано със значими различия между тях.
- Резултатите от втората половина на 2008 г. и първото полугодие на 2009 год. показват, че кризата обхваща всички сфери на икономиката, в резултат на което възникват проблеми в реалния сектор, финансовия сектор и социалната сфера. Тези негативни процеси пряко влияят върху състоянието на пазара на труда.
- Като резултат на установените през последните години негативни тенденции в развитието на демографските процеси, броят на населението в област Добрич

прогресивно намалява. Те поставят работната сила е в непосредствена зависимост от развитието и състоянието на демографските фактори. Съотношението между възрастовите групи на населението показва, че 63,5% от лицата са в активна трудоспособна възраст. Намалява броя на лицата във всички възрастови групи, в резултат на общото намаляване на населението в областта. Най-много намаляват лицата в трудоспособна възраст, следвани от подрастващото поколение. Коефициентът на естествения прираст все още е с отрицателна стойност – 4,3% /1000 души от средногодишния брой на населението и е равен средния за страната – 4,3%/1000.

- През 2007 и 2008г. се наблюдава постепенно намаляване на средногодишния брой на заетите лица и те достигат съответно 47 068 лица и 45 223 лица. За интегриране на уязвимите групи на пазара на труда и за повишаване пригодността им за заетост, на регистрираните безработни лица от целевите групи, периодично се осигурява професионално или мотивационно обучение.
- Продължава тенденцията на ограничаване на заетостта както в публичния, така и в частния сектор. Броят на работните места в общественния сектор постоянно намалява в резултат на редуциране числеността на персонала в държавната и общински администрации и другите дейности в публичния сектор. С най-голям дял в общественния сектор с най-голям дял са заетите в сферата на образованието (18%), здравеопазването и социалните дейности (11%).
- Работещите в частния сектор заемат все по-голям дял в структурата на заетите и от 65,6% през 2005 година той нараства и достига 70% през 2008 година. Характерен белег на заетостта в частния сектор е нейното неравномерно разпределение в отделните сектори на регионалната икономика. Тя е съсредоточена основно в сферата на туризма, селското стопанство, хранително-вкусовата, леката промишленост, търговията и услугите.
- Малките селища в областта притежават сходни белези на изостаналост, спрямо условията на градската среда и по-ниско качество на живот. В чисто икономически план намалението на населението по населени места и неговото застаряване прави неефективни много от предлаганите обществени услуги, в т. ч. социалните услуги, медицинските и образователните, както и осигуряването на достъп до тях. Всичко това изправя пред сериозна дилема управляващите органи в областта, защото трябва да намерят естествения баланс между икономическа ефективност и необходимостта от задоволяване на различните потребности от услуги на уседналото население, което няма намерение или възможности да напусне родните си места.

Здравеопазване:

Независимо от заявените принципи на достъпност и равнопоставеност на здравноосигурените лица при получаване на медицинска помощ, **населението на малките и особено на отдалечените населени места среща сериозни трудности при осигуряването й.**

През 2009 година в лечебните заведения на област Добрич има 994 легла, което е 49.8 на десет хиляди от населението. Най-голям е дялът на леглата в многопрофилните болници – 677 или 68.1 от всички легла. През изминалите 3 години леглата в региона са както следва: 2007 година – 1004, 2008 година – 1014, 2009 година - 994. Леглата за активно лечение представляват 87.9 % от всички легла. От тях най-висок дял имат терапевтичните – 18,7 %, следват неврологичните – 9,75 %, хирургичните – 7,8 % и педиатричните - 6,5 % . От специализираните психиатричните легла са с най-висок дял – 22,6 %

По данни на РЗОК в област към края на 2009 година в област Добрич има регистрирани 116 общопрактикуващи лекари в индивидуални практики и 30 в групови практики, от които 31 са с придобита специалност „Обща медицина” и 21, които задължително трябва да придобият до 2014 година специалността. За придобиване на специалност „Обща медицина” са зачислени 84 лекари. Със специалност „Вътрешни болести” са 22 от общопрактикуващите, а с „Детски

болести” са 19 от ОПЛ. До края на 2014 година се очаква лекарите със специалност „Обща медицина” да са около 78 % от всички практикуващи.

Наличната в областта мрежа от болнични лечебни заведения е в състояние да задоволи най-масовите потребности на населението от болнична помощ. Налице е оптимална обща осигуреност със структури, болнични легла и медицински персонал, но е необходимо значително вътрешно реструктуриране, включващо намаление на броя на леглата за активно лечение и разкриване на легла за долекуване и продължително лечение, хосписи, легла за краткотраен престой, при ясно категоризиране и териториално разпределение на болничните заведения.

Образование:

- Увеличава се броят на децата, които напускат училище без да завършат задължителното средно образование; запазва се и високият брой на трайно непосещаващите училище деца поради социални и семейни причини.
- налице са проблеми с прибирането и задържането на подлежащи на задължително обучение деца от ромски произход;
- В област Добрич и по-специално в малките общини не са достатъчно развити формите за учене през целия живот, насочени към професионално обучение, квалификация и преквалификация на работната сила.
- През последните години е в ход оптимизация на училищната мрежа, като в някои общини се пристъпва към закриване на училища, а в други към структуриране на смесени паралелки. Решението до голяма степен е в компетенцията на местната власт, като не винаги се взема предвид реалния интерес на децата. Тъй като данните са твърде обобщени (на ниво училища, а не на ниво паралелки), то за съжаление не могат да бъдат направени изводи за степента на достатъчност на инфраструктурата от образователни институции в област Добрич и по общини.

Жилища и жилищна политика:

В общинските центрове има недостиг на общински жилища, което затруднява осигуряването на жилища за нуждаещите се хора предимно от рисковите групи на населението. Липсват механизми, които да стимулират инвестиции в тази насока, което ограничава възможностите на общинските власти да провеждат адекватна социална жилищна политика. Същевременно голям брой жилища в селата са необитаеми и свободни, намират се в райони (с неподдържана пътна мрежа, без отходни канали) и са неблагоустроени, изоставени и полусъборени.

2.2 Идентифицирани рискови групи и потребности

В Анализа на ситуацията в област Добрич са дефинирани два основни параметъра - “доходи” и “възраст”, които в съчетание с други фактори създават рисковете от социално изключване на индивидите. Рисковите групи от населението са диференцирани на база на определени фактори, които пораждаат риск от отдалечаване или изключване на тези групи от начина на живот, който се определя като нормален за основната част от населението. Основополагащ за нормалния стандарт за живот е размерът на доходите, който може да осигури всички останали сфери на живот. Засегнати от този фактор са всички групи от населението, но размерът и периодичността на доходите оказва въздействие върху формирането на рискови групи и уязвимост на индивидите в комбинация със следните други фактори:

► Безработица при хората в трудоспособна възраст:

Факторът безработица е свързан със социално-икономическото развитие на общностите и е основна причина за миграцията и емиграцията на активното население. Безработицата може да се приеме за основен рисков фактор, свързан с доходите и стандарта на живот на хората в

трудоспособна възраст. В анализа на ситуацията, факторът безработица е разгледан само по отношение на възможностите на хората в трудоспособна възраст да осигурят средства, необходими за основни базови потребности за семействата си.

Официалните данни за безработицата към декември 2009 г. са: общо за област Добрич 10.43% (Община Балчик 9.38%; Община Генерал Тошево – 18.98%; Община Добрич-град 8.2%; Община Добричка 10.48%; Община Каварна 11.16%; Община Крушари 14.33%; Община Тервел 15.81%; Община Шабла 12.13%). Реалните нива на безработицата се различават от официалните данни. Заключениета показват, че по-големият дял на безработица както спрямо средния за страната, така и спрямо средния за област Добрич, е характерен за общините в областта като следва: Генерал Тошево, Тервел, Крушари, Шабла.

От групата на безработните най-засегнати са: **хората, които не са завършили основното си образование или са с ниско ниво на образование.** (Те представляват 30.07% от безработните в Община Балчик; 47.86% от безработните в Община Генерал Тошево; 12.49% от безработните в Община град Добрич; 37.22% от безработните в Община Добричка; 50.83% от безработните в Община Каварна; 52.49% от безработните в Община Крушари; 65.68% от безработните в Община Тервел; 24.93% от безработните в Община Шабла); 2) **Хората в предпензионна възраст**, които не са конкурентни на пазара на труда. Те представляват 27,19% от безработните в община Тервел, 27,89 в община Шабла, 23,76 от безработните в община Каварна; 3) **Хора от етнически малцинства**; 4) **Майки с деца.**

Липсата на данни за профила на безработните в последните две групи (хора от етнически малцинства и майки с деца) не позволява да се правят изводи за тяхното разпределение по общини. Безработицата на трудоспособните хора се отразява на качеството на живот на всички членове на семействата и особено на децата.

► **Ниски доходи на хората в надтрудоспособна възраст:**

Хората в надтрудоспособна възраст представляват 21,78% от населението на област Добрич (Община Балчик – 20,55%; Община Генерал Тошево 31,61%; Община Добричка 30,89%; Община Добрич 17,18%; Община Каварна 20,04%; Община Крушари 25,08%; Община Тервел 19,71%; Община Шабла 33,87%). От всички хора в пенсионна възраст, които срещат трудности по отношение на доходите най-засегнати са хората с минимален размер на пенсиите и хората на пенсионна възраст, които по различни причини нямат пенсия. Последната група е много трудна за идентифициране поради липсата на данни, но в нея ще попаднат хора, които продължително време са работили без да се осигуряват.

► **Структура и численост на семейството** (непълни, многодетни семейства, с повече нетрудоспособни членове):

Структурата и броят на членовете на семейството са от съществено значение при разпределението на разходите между тях и в тази връзка най-засегнати са семействата, в които има повече нетрудоспособни членове, а именно **многодетни и непълни семейства.** Оскъдната информация по отношение на структурата на семействата ограничава възможностите за анализ статистическите данни за отделните общини. Допълнителна трудност представлява и фактът, че през последните години нараства броят на двойките, които съжителстват и отглеждат своите деца без наличие на брак.

► **Увреждане или здравословен проблем на член от семейството:**

Наличието на тежък здравословен проблем или увреждане на член от семейството изискват непрекъснати, допълнителни разходи, които затормозяват семейния бюджет. Ако състоянието му изисква един от трудоспособните членове на семейството да полага грижи в ежедневието, това допълнително задълбочава проблемите, свързани с доходите.

► **Липса на жилище:**

Липсата на собствено жилище води до отделяне на средства за наем от бюджета на семейството. Това е основен проблем и за младите хора, които обикновено са принудени да

живеят със своите родители. Липсата на жилище не е изведено като приоритетен фактор за социалната политика, както на национално, така и на общинско ниво.

Във връзка с липсата на жилище и трудностите за осигуряване на наем, най-засегнати са **бездомни хора на различна възраст**, които живеят сами, както и хората с тежки съпътстващи проблеми (зависимости, проблемно поведение, напуснали местата за лишаване от свобода); **семейства от етническите малцинства; хора, напускащи специализирани институции за деца или за възрастни; самотни майки.**

► **Принадлежност към етнически малцинства:**

В ромските общности са налице различни фактори, пораждащи бедността – ранно отпадане от училище, ниско образование и/или липсваща професионална квалификация на голяма част от жителите, трайна безработица и липса на трудови навици за част от тях, ограничени възможности за заетост, лоши битови условия, липса на достъп до здравни, социални, образователни услуги.

► **Местоживеене в отдалечени и/или изолирани населени места:**

Населението в тези места изпитва затруднения за физически достъп до здравни и образователни услуги. В областта на здравната помощ затрудненията са в достъпа до лекарски практики, специализирана медицинска помощ, спешна помощ, лекарства. Затрудненията в достъпа до навременна медицинска помощ влошават здравното състояние на населението, което в последствие води до по-големи разходи за лечение. Често разходите за медицинска помощ могат да доведат до обедняване на домакинствата и да наложат ползване на социални услуги.

За децата и младежите от тези населени места това изисква допълнителни разходи, свързани с транспорт или с разходи за квартира, ако децата учат в средно учебно заведение в друго населено място. Не са редки случаите, когато поради липса на подходящо училище, децата биват настанявани в специализирана институция.

Мерки и услуги за преодоляване на рисковите фактори, свързани с доходите:

- Преодоляване на безработицата сред трудоспособното население.
- Подпомагане и услуги на хора в надтрудоспособна възраст с минимални доходи.
- Подпомагане и услуги на хора от многодетни и непълни семейства.
- Подкрепа и услуги за семейства на хора с увреждания.
- Актуализиране на жилищната политика в населените места.
- Оптимизиране на системите на здравеопазването и образованието.
- Актуализиране на политиките за социално включване на уязвимите малцинства.

От съществено значение за превенцията и преодоляването на влиянието на рисковите фактори, свързани с доходите е предприемането на конкретни мерки и услуги по отношение на определените рискови групи.

Възрастта е вторият основен параметър, който влияе върху уязвимостта на населението, спрямо възможностите за автономност на хората и необходимостта от подкрепа. Характерно за народопсихологията в България е споделяната отговорност между членовете на разширеното семейство при предоставяне на грижата за децата и възрастните хора, като това се приема като норма в обществото. При определяне на предпоставките за нормален стандарт за живот се извеждат и възможностите за грижа за близките, които имат нужда – деца или старите хора.

Във връзка с тези фактори се формират две основни рискови групи “деца” и “стари хора”. Както и при доходите, параметърът възраст не формира самостоятелно рискови групи, а само в съчетание с други обстоятелства - в случая наличие или липса на близки и възможностите им да предоставят грижи. Възрастта влияе върху уязвимостта на населението на областта в комбинация със следните фактори:

► **Наличие на лица, отговорни за децата и възможност да предоставят грижа.**

Отговорните възрастни, ангажирани с предоставянето на грижи за децата са техните родители. Роднините, най-често баби и дядовци, са включени активно в отглеждането на децата, като това е широко разпространена практика в семействата от всички социално-икономически слоеве на населението. Грижата за децата традиционно се споделя между различните поколения в рамките на разширеното семейство. Много често родителите реално отсъстват, най-често са на работа в други населени места или в чужбина. Голяма част от трудностите при осъществяване на адекватни политики, мерки и услуги по закрила на детето са свързани с отговорностите по отношение на детето.

Групите, които се формират във връзка с грижата или отсъствието на грижа за децата от страна на биологичните родители: деца, чиито родители имат трудности при отглеждането им – липса на достатъчно възможности (доходи, родителски капацитет); наличие на увреждане на детето; проблемно поведение на детето; деца в риск да бъдат изоставени от своите родители; деца, с мярка за закрила – настанени в специализирани институции; настанени в приемни семейства; настанени при близки и роднини; деца, без родителски контрол, които не са обект на закрила, отглеждани от свои близки.

Мерки и услуги за преодоляване на рисковите фактори, свързани с възрастта:

- Предоставяне на услуги и подкрепа на родители, които имат различни по характер трудности при отглеждането на своите деца;
- Предоставяне на услуги и подкрепа на приемни родители, близки и роднини, осиновители, които осигуряват родителски грижи за децата;
- Подкрепа за израстването и развитието на децата и тяхната пълноценна социална реализация;
- Преодоляване на факторите, свързани с бедността, които водят до настаняване на деца в специализирани институции;
- Подпомагане и услуги на възрастни хора, които имат нужда от придружаване в ежедневието си.

По отношение на старите хора, мерките би следвало да са насочени изцяло към предоставяне на подкрепа и на услуги, не само за цитираните групи, но и за всички останали, които се нуждаят от подкрепа в ежедневието си, за да могат да членовете на техните разширени семейства се реализират и да изпълняват задълженията си спрямо своите деца.

2.3 Обобщение на рисковите групи и потребностите им в област Добрич

При анализа на рисковите групи беше констатирана липсата на достатъчно точни данни за броя на лицата, които попадат в съответните групи, особено в случаите на потенциален риск. Една от причините за това е, че системите на социалното подпомагане и социалните услуги не са ориентирани към превенция на риска от социално изключване. Затова в ползрението на съответните служби са само лицата, чиито проблеми са ескалирали до степен на инцидент или криза. От друга страна, голяма част от рисковете и групите са новопоявили се и системите за закрила все още не ги разпознават, което води и до невъзможност на системите за статистика да ги обхванат.

Данните за броя на лицата от съответните групи (с изключение на настанените в специализирани институции) са приблизителни, тъй като рискът от социално изключване е резултат от съчетаване на фактори от различно естество, а не резултат от една единствена характеристика. Така например, само наличието на много деца в семейството не може да бъде

предпоставка за социално изключване, ако към тази характеристика не са включени и други, като продължителна безработица, липса на жилище, ниско образование на родителите.

2.3.1. Деца

По данни на служба ГРАО към 01.01.2010 г. броят на лица до 18 год. възраст е 30630, като 16359 от тях живеят в областния център. Формирането на рисковите групи при децата се обуславя предимно от социално – икономическото положение на семействата им, като разпределението им по рискови групи е условно, тъй като в много от случаите едно и също дете може да попадне едновременно в няколко групи.

2.3.1.1. Деца, отглеждани извън биологичното семейство:

➤ Деца, настанени в специализирани институции.

В духа на действащото към момента законодателство, настаняването в специализирана институция е крайна мярка за закрила на дете, която се предприема след изчерпване на възможностите за отглеждането му от биологичните родители, както и в среда, близка до семейната. На територията на област Добрич специализираните институции за деца са четири: ДМСГД – гр. Добрич, общ. Добрич, ДДЛРГ в гр. Добрич и в с. Овчарово, общ. Добричка, както и ДДМУИ – с. Крушари, общ. Крушари. Общият брой на децата е 263.

➤ Деца, отглеждани при близки и роднини.

Настаняването на деца при роднини и близки е една от формите на споделена грижа в рамките на разширеното семейство и намира широко приложение през последните години. Към момента общият брой на настанените деца в семейства на роднини и близки е 308. Тези деца се нуждаят от подкрепа на хората, които са поели грижа за отглеждането им, вместо техните биологични родители. Проблемите в тази рискова група се отнасят до потребностите на децата да получават адекватни грижи и до потребностите на роднините и близките да бъдат подкрепени при предоставяне на грижите за настанените при тях деца.

➤ Деца, ползващи интернатна форма на грижа.

Немалък е броят на деца настанени в ПУ и ПУ с интернатна грижа. За периода 2007-2010 те са стигали до 268, като тенденциите са към намаляване на тихния брой. Забелязва се тенденция и към намаляващ брой настанени във ВУИ. През 2010 г. те са 4.

2.3.1.2. Деца, отглеждани в семейна среда.

Това е специфични рискова група, която обхваща децата от семейства, изпаднали в ситуация на уязвимост поради различни обективни трудности, като например: многодетни и непълни семейства; семейства, в които един или двамата родители са с увреждания; семейства, в които има родител/и с различни зависимости; бедни семейства непълнолетни родители и други. Подкрепата на семействата, а не само на децата в риск, ще създаде условия за задържане на децата в семействата им и за повишаване на качеството на грижа към тях.

Предвид водещия риск, се формират следните подгрупи :

➤ Деца от семейства с нисък родителски капацитет, деца от непълни или многодетни семейства.

Проблемите са свързани предимно със субективните трудности на родителите за осъзнаване и посрещане на потребностите на децата – в случаи на непълнолетни родители; родители, които са живели в институции; непълни семейства, разведени родители; родители с увреждания; родители, които са в чужбина.

➤ ***Деца с увреждания.***

Данните за броя на децата с увреждания в областта са само на регистрираните деца, ползващи услуги, помощи и добавки. Общо за Област Добрич те са – 625, съответно по общини: Балчик – 90; Генерал Тошево – 40; Добрич – 130; Добричка – 37; Каварна – 22; Крушари – 295; Тервел – 49; Шабла – 6.

Независимо от направените промени през последните години по отношение на подпомагането и реализацията на програми за предоставяне на услугата “Личен асистент“, данните сочат, че все още основните затруднения на родителите са от финансово естество (осигуряване на лекарства, консумативи, лечение, рехабилитация). Много от децата с увреждания растат с един родител. Повечето семейства са обречени на бедност, поради невъзможността на единия родител да работи. Децата от тази рисковата група остават изолирани в семейството, не посещават детски и учебни заведения.

Деца с рисково поведение, противообществени прояви и поведенчески проблеми.

Не всички деца с рисково поведение, противообществени прояви и поведенчески проблеми са деца, регистрирани в ОЗД като деца в риск. Различен е и подхода към тях от страна на органите, които прилагат ЗЗД и ЗБППМН.

Много често проблемите при децата са провокирани от проблеми, свързани с родителския капацитет и липсата на услуги за подкрепа на родителите. Голяма част от случаите са на деца с проблеми в училище. В тази връзка, има недостиг на услугите, предлагащи превенция на отпадането от училище, подкрепа в образователния процес и повишаване на мотивацията на децата да учат.

➤ ***Деца, жертва на насилие, злоупотреба или negliжиране.***

Официалните данни, с които разполагаме за регистрираните случаи на деца, жертви на насилие и negliжиране/вариращи от 4 до 56 през годините 2007-2010/ не отразяват пълната картина на проблемите. Един от основните проблеми по отношение на работата с децата, жертви на насилие, е доказване на деянието, като все още специалистите трудно разпознават белезите на насилие по отношение на конкретен случай, особено при работа с малцинствени общности.

➤ ***Деца отпаднали или в риск от отпадане от училище.***

Отпадането от училище и липсата на образование е един от най-големите фактори за попадане в ситуация на множество рискове в бъдеще– бедност, противоправно поведение, насилие и др. Въпреки тенденцията за намаляване на техния брой през последните години, все пак наличието на това явление налага предприемането на комплексни мерки от отговорните институции за премахването му. Данните за Област Добрич са 774 като за: Община Балчик те са 53, Генерал Тошево – 44; Добрич – 252; Добричка – 171; Каварна – 91; Крушари – 47; Тервел – 117; Шабла – 6.

➤ ***Деца с родители в чужбина,***

Децата в тази група са отглеждани без пряк родителски контрол и/или с прекъсване на преките емоционални контакти с родителите. В повечето случаи децата са оставени за отглеждане при близки и роднини, които не винаги успяват да се справят с възпитанието им, особено в тийнейджърска възраст. Други деца са заминали с родителите си в чужбина и са застрашени от сериозен риск от прекъсване на образованието си.

2.3.2. Лица с увреждания

Наличието на увреждане поражда сериозен риск от социално изключване, независимо от възрастта. Общият брой на лицата в тази група към 31.12.2009 г. е 10166, като от тях 5361 живеят в областния център. В тази група се формираха следните подгрупи:

➤ ***Възрастни с увреждания, които живеят в семейна среда.***

Като цяло проблемите на тази група са дефиниционни съобразно вида и степента на увреждането и са свързани с възможността за социално включване, т.е. получаване на образование, усвояване на умения за самостоятелен начин на живот, ефективен достъп до пазара на труда, качествена здравна грижа, общуване и придвижване. Към 31.05.2010 броят на лицата с увреждания е 101 66, повече от половината от които живеят в областния център. Голяма част от тях са с множество заболявания и тежката степен на увреждане и предполагат постоянната зависимост на тези лица от чужда подкрепа с оглед задоволяване на ежедневните им потребности.

➤ ***Възрастни с увреждания, настанени в специализирани институции.***

На територията на Област Добрич функционират Дом за възрастни хора с умствена изостаналост – с. Българево с капацитет 120 места. Голяма част от настанените в институцията лица не поддържат контакт с близки и рядко напускат границите на дома. Същите са прекарвали целият си живот преминавайки през институциите за деца, а след това и за възрастни, и въпреки наличието от потенциал за преместването в услуги от резидентен тип, често се противопоставят на евентуалното напускане на познатата за тях, макар и изолирана среда.

➤ ***Възрастни с увреждания, живеещи в отдалечени села и самотни възрастни хора с увреждания.***

Затруднените транспортни връзки и отдалечеността на селата усложняват достъпа на тези уязвими групи до медицинска помощ и до развитите към момента социални услуги, съсредоточени в общинските центрове. Основните идентифицирани потребности са предоставяне на грижа за лежачо болните, достъп до медицинско обслужване и социални услуги, осигуряване на възможности за общуване и запълване на свободното време според индивидуалните интереси.

➤ ***Лица с психични заболявания.***

Въпреки ниския относителен дял на лицата с този тип увреждания, данните сочат, че същите остават извън рамките на съществуващите услуги в общността и най-вече от програмите свързани с предоставянето на услугата “Личен асистент”. Това са лица със специфично поведение, определящо се от характера на установеното заболяване, което диференцира и спецификата на полаганите по отношение на тях грижи, не само от медицински характер, но и от помощ в ежедневието, в общуването, усвояване на умения за самостоятелен живот, почасова заетост. Настаненени лица с психични заболявания има в ДВУИ- с. Българево, а в гр. Добрич се предлага услугата Дневен център.

➤ Младежи и лица със зависимости

Част от младежите в Община Добрич и Балчик са подложени на натиска на наркодилари и са наркозависими. Точни данни за броя на употребяващите наркотици няма, но тревожен е факта, че техният брой се увеличава, а превенцията липсва.

В резултат на анализа на рисковите фактори обособихме ключови рискови групи, които да бъдат обект на въздействието на Общинската стратегия за развитие на социалните услуги. Често хората в риск поставят в неравностойно положение цялото домакинство/семейството. В този смисъл, подкрепата за човека в риск трябва да обхваща и мерки, насочени към семейството му.

2.3.3. Стари хора.

По данни на ГРАО, броят на лицата над 63 год. възраст към 01.02.2010 г. в тази група е към 47122.

➤ *Самотни стари хора, живеещи в изолирани населени места.*

Въпреки липсата на актуална информация за точния им брой, по данни на социалните работници от Дирекциите „Социално подпомагане” тези лица са преобладаващата част от населението в селата. Разпръснатите села в общината и липсата на ежедневен и специализиран обществен транспорт допълнително усложняват и достъпа на жителите им до медицинска помощ. Животът на старите хора в отдалечени и изолирани населени места е изключително затруднен, основно поради липсата на достатъчно средства и затруднения достъп до здравеопазване, невъзможността или затрудненията с осъществяването на комунално-битовите дейности и най-вече социалната изолация.

➤ *Стари хора с увреждания и самотни.*

Тези уязвими групи, нарастващи през последните години, имат нужда от услуги и грижа в домашна среда. Потребностите им са свързани с осигуряване на медицинска грижа (особено за лежачо болните), възможности за общуване и запълване на свободното време според техните индивидуални интереси. Обхватът на програмите, които развиват услугите Социален асистент и Домашен помощник не са достатъчни, за да задоволят всички техни потребности. Мерките за преодоляване на проблемите предвиждат планиране и разкриване на мрежа от услуги за стари хора, която може да стъпи на вече съществуващи структури в населените места – например, на читалищата или действащите пенсионерски клубове.

➤ *Стари хора, настанени в институции.*

Общият брой на сарите хора, настанени в СИ е предвид на капацитета в съществуващите СИ за стари хора в област Добрич. Немалко са чакащите за настаняване. Статистиката показва, че този вид услуга е търсена и недостатъчна, като тенцията е засилваща се.

2.4. Анализ на дефицитите на услуги и мерки - Обобщение

По отношение на териториалното разположение на услугите и наличието на многобройни рискови групи в Област Добрич се наблюдават съществуващи услуги с непълен капацитет и незадоволяващи напълно потребностите от услуги в общността. Преобладават услугите в общността, както за деца, така и за възрастни в община Добрич, в останалите общини на областта са развити изключително слабо, а в някои общини даже липсват.

Наличните социални услуги са разглеждани като услуги за деца, за възрастни лица с увреждания и стари хора, от гледна точка на предотвратяване на рисковете.

2.4.1 Общи изводи за наличните социални услуги.

Общи изводи за услугите за деца:

- ▶ Специализираните услуги за деца в Добричка област не е голям, но броят на децата, ползващи услуги в общността е значително по-малък от тези, ползващи институционален тип услуги;
- ▶ Въпреки намаляващия брой на настанявания, все още има случаи, при които децата се настаняват поради бедност на семейства. Съществуващият проблем би могъл да се реши, чрез развитие на услуги в общността за подкрепа на семейства в риск (деца с един родител, бедни семейства, млади майки).
- ▶ Услуги в общността за деца са развити само в Община Добрич;
- ▶ Няма гарантиран набор от услуги в общините на област Добрич с изключение на община Добрич по превенция на риска за деца и семейства;
- ▶ На територията на общините липсват услуги от резидентен тип за малък брой деца,/ налични само в гр. Добрич/ в случаи на невъзможно настаняване в семейство на деинституционализирани деца;
- ▶ Приемната грижа е неразвита в областта, /с изключение на община Добрич/ , настаняването при близки и роднини е недостатъчно използвано като ресурс за отглеждане на децата
- ▶ Липсват услуги за деца и младежи с психични проблеми и жертви на насилие и трафик
- ▶ Извън подкрепа в семейна и близка до семейната среда остават деца с увреждания в селските райони.

Изводи за услугите за възрастни с увреждания и за стари хора:

- ▶ Голям е броят на чакащите за настаняване в специализирани институции за възрастни и хора с увреждания. За намаляването им би довело предоставянето на услугите “Личен асистент“, “Социален асистент” и «Домашен помощник». На този етап обаче финансирането на тези СУ се извършва само по проекти, чийто одобрение и реализация се проточва много във времето, което поставя потребителите и семействата им в риск. Настаняването в домове се предпочита и поради ограничения достъп до здравни и социални услуги в общността.
- ▶ Недостатъчно развити в Област Добрич са услугите от резидентен тип за възрастни с увреждания. Такива съществуват само в Община град Добрич.
- ▶ Липсват развити услуги в семейна среда. Дневни центрове за възрастни с увреждания и Център за социална рехабилитация и интеграция съществуват само на територията на областния град.
- ▶ Най-развитата услуга в общността за възрастни хора е Домашният социален патронаж, който би могъл да разшири обхвата на дейностите за подобряване на социалната подкрепа на потребителите , чрез увеличаване на капацитета, броят на обслужващия персонал по селата, търсене на нови алтернативни източници на финансиране.
- ▶ Липсват услуги за подкрепа на възрастни, самотни и бездомни лица
- ▶ Липсват услуги в семейна среда за възрастни с увреждания. Дневен център за възрастни с увреждания съществува само на територията на областния град. Центрове за социална рехабилитация и интеграция функционират на територията само на две общини – Добрич и Шабла.

- ▶ Във всички населени места работят читалища и клубове на пенсионера, които изпълняват много социални функции, близки до услугата Дневен център за възрастни хора.

2.5. Идентифицирани потребности от развитие на човешките ресурси.

Основните потребности от развитие на човешките ресурси и на организационния капацитет за осъществяване на стратегията, идентифицирани в процеса на анализа на ситуацията в етапа на разработване на Областната стратегия за развитие на социалните услуги в Добрич, които имат отношение към административния и организационен капацитет са свързани с:

- Повишаване на капацитета на общинските администрации да управляват процеса на контрактиране и управление на предоставянето на социални услуги в общините от областта;
- Увеличаване ресурса на звената, координиращи предоставянето на социалните услуги в общините;
- Повишаване на капацитета на персонала, ангажиран с администрирането, управлението и директното предоставяне на социалните услуги;
- Повишаване на самостоятелността на общините в планиране на създаване, закриване и трансформиране на социални услуги, на база на променящите се потребности на населението в общините от областта;
- Потребност от развитие на капацитета за подготовка и управление на проекти, осигуряващи развитие на социалните услуги в общините от областта и разширяване на обхвата на съществуващите услуги, осигуряване на качество и ефективност на предоставяните услуги;
- Практически умения и механизми за осъществяване на междуобщинско и междуинституционално сътрудничество в сферата на социалните услуги.

Специфичните потребности от промяна и развитие, свързани с капацитета на човешките ресурси, които бяха идентифицирани в процеса на разработване са:

- Повишаване на квалификацията, професионалния опит и уменията на управляващите социалните услуги от резидентен тип и на услугите предоставяни в общността по отношение на подбор на персонал, ориентиране и на стратегията са:
  - обучение на персонала, планиране на работните задачи, мотивиране на персонала, стимулиране на работата в екип и работата в разширени/ мултидисциплинарни екипи.
  - Преодоляване на дефицита от човешки ресурси (социални работници и специализиран персонал), необходими за директното предоставяне на новоразкритите социални услуги.
  - Основна потребност за развитието на управленския персонал е повишаване на професионалните компетенции, свързани с прилагане на иновативни практики за повишаване на качеството и ефективността на предоставяните услуги, както и с въвеждане на механизми за ефективна оценка на положения труд, съобразени със спецификата на различните дейности по предоставяне на социалните услуги и обвързване на възнагражденията на служителите с реалната работа по обслужване на клиентите. Управленският персонал на съществуващите доставчици на социални услуги има потребност от развитие на уменията за добро управление и задържане на персонала от специалисти и стимулиране на тяхното непрекъснато развитие.

- Професионалистите, ангажирани със създаването и управлението на нови социални услуги, имат потребност от нов тип управленски умения и практика, свързана със създаване на методологии за предоставяне на новите услуги, изграждане на стратегии за популяризиране на услугите и спечелване на доверието на клиентите, развитие на междуинституционалното сътрудничество и включване на гражданското общество в процеса на развитие на новите услуги.
- Потребностите на специалистите (социални работници, психолози, специални педагози, рехабилитатори и др.) и на помощния персонал ангажирани в директното предоставяне на социалните услуги в област Добрич са свързани с: обогатяване на знанията и опита им за ефективна работа по случай, индивидуализиране на оценката на потребностите на клиента, осигуряване на активното участие на клиента в процеса на работата по удовлетворяване на неговите потребности, необходимост от методическа подкрепа по отношение на осъществяване на адекватен подбор на специфичните дейности, свързани с предоставянето на социалната услуга, оценка на въздействието, документиране на добрите практики в работата по случай.

Раздел Б: Стратегия за развитие на социалните услуги

3. Визия и стратегически цели

3.1. Визия.

Създаването и приемането на Областна стратегия за социални услуги в област Добрич изразява стремежа на всички участници да допринесат за развиването на модерна социална политика.

Тази стратегия предвижда изградена мрежа от достъпни и качествени социални услуги, осигуряваща възможност за повишаване качеството на живот на всички деца и лица, попаднали или живеещи в риск, чрез предоставяне на пълноценна грижа за създаване на условия за реално включване.

Чрез областната стратегия област Добрич се присъединява и към европейските принципи на хуманност и солидарност, като осигурява достъпни и качествени социални услуги в област Добрич, интеграция на общности и индивиди, пълноценна реализация и грижа за хората от рисковите групи.

3.2. Ценности и принципи.

Основна ценност за стратегията е всяко човешко същество със своята уникалност на възможностите за реализация, без значение на етническа принадлежност, пол, увреждане, възраст, социално положение.

Стратегията утвърждава следните принципи и ценности при планирането и предоставянето на социални услуги:

- Съответствие на социалните услуги с международните документи относно човешките права;
- Недискриминация, обществена солидарност и толерантност към всички социални групи;
- Ефективност и ефикасност на социалните услуги и партньорствата;
- Равен достъп до услуги за всички живеещи на територията на област Добрич;
- Водещи интереси на потребителите при планиране и предоставяне на социални услуги;
- Създаване на гъвкави услуги, съобразени с конкретните нужди и потребности на потребителите;
- Иновативност в процеса на планиране и предоставяне на социални услуги;
- Насърчаване на услугите в общността;
- Ползване на услуги от резидентен тип само в краен случай;
- Предоставяне на възможност за участие на потребителите в процеса на планиране и потребление на услугите;
- Ефективност и прозрачност при усвояването на финансовите средства;
- Надграждане и усъвършенстване на съществуващи практики, опит и услуги;

- Изграждане на мрежа от партньорства на местно ниво, с участието на всички заинтересовани страни;
- Подкрепа на персонала за развитие на професионалната квалификация и умения в съответствие с новите изисквания и стандарти;
- Законосъобразност и обвързаност с нормативната уредба на Република България – Конституция, Семейен кодекс, Кодекс на труда, Наказателен кодекс, Закон за закрила на детето, Закон за социално подпомагане, Закон за местното самоуправление и местната администрация, Закон за интеграция на хората с увреждания, Закон за закрила от дискриминация и др. както и съответните подзаконови нормативни актове.

3.3. Приоритети на областната стратегия.

3.3.1. Приоритетни направления

За да се постигне качествена промяна в социалната среда и желаното бъдещо равнище на социалните услуги, предначертано от визията на Стратегията, е необходима целенасочена интервенция в няколко приоритетни направления. В процеса на планиране те бяха идентифицирани с участието на всички заинтересовани страни въз основа на заключенията от анализа на ситуацията в област Добрич.

Ключовите приоритетни направления на Областната стратегия са изведени в съответствие с идентифицираните потребности на рисковите групи и необходимостта от спешна намеса за решаване на критичните социални проблеми на жителите на областта. Приоритетните направления са групирани в две посоки - отнасящи се до съдържанието на социалните услуги и до начина на функциониране и изпълнение на услугите и мерките за социално включване.

В широк контекст, политиките на социално включване обхващат всички уязвими общности и индивиди, които имат нужда от подкрепа. В логиката на Областната стратегия за социалните услуги, обособяването на интервенцията за децата и старите хора в отделни направления помага да се очертае спецификата на услугите за тези рискови групи.

Избраните *приоритетни направления за съдържанието на социалните услуги* включват:

1. Развитие на услуги в общността за превенция на деца и семейства в риск, преодоляване на социалното изключване и изолация.

Това са широк кръг от услуги в общността за деца и семейства в риск, насочени към превенция на рисковите фактори за развитието на децата и уязвимостта на семействата. Тези услуги ще бъдат развивани на общинско ниво и ще бъдат максимално мобилни, за да могат да обхванат максимално голям брой ползватели. Услугите в това направление са насочени към подкрепа на семействата и индивидите за оставане в тяхната семейна и домашна среда, развитие на индивидуалните и общностни умения и ресурси, превенция на насилие, различни форми на насилие и експлоатация, превенция на противоправно поведение, социална маргинализация.

2. Деинституционализация и подобряване качеството на резидентната грижа.

Деинституционализация на грижите за деца ще донесе коренна промяна в социалните услуги в областта, осъществявана чрез развитието на широка мрежа от услуги с цел подкрепа на семействата в риск за грижа за децата и превенция на изоставянето, както и извеждане на децата от специализираните институции. Областната стратегия трябва да доведе до значително намаляване на дела на хората в специализирани институции в област Добрич чрез развиване на социални услуги за извеждането им, закриване на институции, развиване на качествени социални услуги от резидентен тип със среда близка до домашната.

3. Развитие на социални услуги в общността за социално включване на уязвими групи и лица в неравностойно положение.

Стратегията ще допринесе за създаването на добър модел на грижи за хората в неравностойно социално положение осигурявайки достъп до качествени социални услуги в общността, така че нуждаещите се да не напускат собствения си дом и общност, подобряване достъпа до качествени здравни услуги и образование, както и интегриране на пазара на труда.

4. Грижа за старите хора за по-добър и достоен живот.

Създаване на условия за качествено предоставяне на грижи за старите хора, насочени към повишаване качеството на живот на хората от третата възраст, като се съблюдава принципът за независим живот в семейната среда или в близост до нея. Услугите, отличаващи се с домашна атмосфера, са съобразени с индивидуалните потребности, желания и условия на живот.

Функционалните приоритетни направления, които подпомагат ефективното изпълнение на основните дейности в Областната стратегия, обхващат:

5. Развитие на човешките ресурси.

В процеса на планирането недостигът на квалифициран персонал за разкриване на социалните услуги е идентифициран от всички участници като един от основните рискове за реализацията на стратегията. Затова изграждането на необходимия капацитет за управление и за предоставяне на социални услуги се очертава като крайно необходима мярка – условие както за изпълнението на планирания обем социални услуги и мерки, така и за постигане на качеството на услугите в съответствие със съвременните стандарти.

6. Изграждане на междуобщинско партньорство и междусекторно сътрудничество.

Въвеждането на ефективна система от социални услуги на областно ниво изисква активно партньорство между общините в област Добрич за развиване на конкретни социални услуги и мерки за социална подкрепа. Характерът на проблемите на хората в риск изисква комплексна намеса, която може да се постигне само чрез връзки на взаимодействие между различните публични и социални сектори – социални услуги и подпомагане, образование, здравеопазване, заетост, инфраструктура и жилищна среда.

3.3.2. Целеви групи.

Областната стратегия предвижда социални услуги и мерки за всички жители на областта. Тя ще е насочена към рисковите групи и общности, идентифицирани в анализа на ситуацията (и описани в Раздел Б на стратегията).

Стратегията отделя специално внимание на:

- **Деца в ранна възраст – до 6 години.** Доказано е, че интервенциите по отношение на децата в ранна възраст имат значим ефект по отношение на прекъсване на цикъла на бедност за тези деца. Отглеждането на деца в специализирани институции до 3 години е увреждащо в най-голяма степен и в много случаи има неотменими последици. Инвестирането в предучилищна възраст е от решаващо значение и за успешната интеграция на децата в риск в училище. Стратегията предвижда създаване на услуги за развиване на уменията за родителстване на родителите с малки деца и подкрепа за задържане на децата в семействата.
- **Уязвими семейства с деца.** Подкрепата на семействата, а не само на децата в риск, ще създаде условия за задържане на децата в семействата им и за повишаване на качеството на грижа към тях. Вниманието към семействата има своето отражение и върху демографската ситуация в областта. Услугите към семействата целят подкрепа за интегритета на семейството и за развиването на уменията и ресурсите за социална интеграция на семейството като цяло и на индивидуалното развитие на неговите членове.
- **Деца в специализирани институции.** Децата, отделени от своите семейства, са една от най-уязвимите групи в обществото. Стратегията предвижда комплекс от услуги за извеждане на децата от институциите чрез подкрепа за тяхната реинтеграция в биологичните и разширени семейства, осиновяване, отглеждане в семейна среда на приемни родители или (в краен случай) отглеждане в резидентни услуги, които са близки до семейната среда. За преодоляване на ефектите от институционализацията се предвиждат услуги по рехабилитация и развитие на социални умения.
- **Деца необхванати, отпаднали и в риск от отпадане от училище.** Отпадането от училище и липсата на образование е един от най-сериозните фактори за попадане в ситуация на множество рискове – бедност, противоправно поведение, насилие, зависимост и др. Стратегията предвижда комплекси интервенции между социалната и образователната сфера насочени към подобряване на тяхното взаимодействие, развиване на приятелска за децата образователна среда, преодоляване на социалните затруднения за посещаване на училище.
- **Деца и възрастни с увреждания.** Хората с увреждания изпитват затруднения в своята социална интеграция поради непригодеността на средата за тях – архитектурна, социална, обществени нагласи, образователна система. Липсата на подкрепа за семействата им води до настаняването на значителен брой хора с увреждания в специализирани институции. Услугите и мерките за тези групи ще целят подкрепа за развитие на техните умения и способности и промяна на средата по посока на създаване на условия за интеграцията им.
- **Възрастни хора в институции.** Качеството на грижа в институциите за възрастни хора рядко съответства на съвременните стандарти. Стратегията предвижда подобряване качеството на грижа в техни институции, така че средата и начина на организация да е близък до домашния и да дава възможност за достоен живот на възрастните хора.
- **Самотни стари хора.** Последните демографски тенденции в областта показват значителен дял на самотни стари хора, голяма част от които живеят в отдалечени населени места. Те изпитват затруднения в своето ежедневно обслужване, достъпа до здравеопазване и участието в социални мрежи. Услугите за самотните стари хора ще

включват подкрепа в тяхното ежедневие за задържането им в обичайната им среда и посрещане на основните им нужди.

3.4. Общи и специфични цели.

За осъществяването на визията на Областната стратегия, във всяко от избраните приоритетни направления са набелязани общи и специфични цели и задачи:

Приоритетно направление 1: Развитие на услуги в общността за превенция на деца и семейства в риск, преодоляване на социалното изключване и изолация

Обща цел 1. Предотвратяване на рискове, водещи към социално изключване и изолация на индивиди и групи. Подкрепа за интегритета на семейства и общности.

Специфична цел 1.1. Разширяване на мрежата от социални услуги и мерки във всички общини в областта за подкрепа на уязвимите семейства и децата, за предоставяне на добра грижа за децата, социална интеграция на семейството и децата и индивидуално развитие.

Специфична цел 1.2. Създаване на нови социални услуги и увеличаване на капацитета на съществуващите услуги, които развиват и подкрепят форми на алтернативна семейна грижа

Специфична цел 1.3. Разширяване на броя, капацитета и спектъра от дейности на социалните услуги за подкрепа на социалното включване на децата с увреждания.

Приоритетно направление 2: Де институционализация и подобряване качеството на резидентната грижа

Обща цел 2. Намаляване на дела на децата и възрастните, настанени в специализирани институции

- **Специфична цел 2.1.** Закриване/трансформация на всички специализирани институции за деца на територията на областта

- **Специфична цел 2.2.** Настаняване на децата от институции в различни форми на семейна грижа.

- **Специфична цел 2.3.** Създаване на нови социални услуги от резидентен тип със среда близка до семейната, за децата, които не могат да бъдат изведени в семейна среда. Подобряване качеството на съществуващите услугите от резидентен тип.

- **Специфична цел 2.4.** Закриване и трансформация на съществуващите специализирани институции за деца.

- **Специфична цел 2.5.** Подпомагане на социалната интеграция на младежите, напускащи ДДЛРГ гр.Добрич.

- **Специфична цел 2.6.** Да се намали броя на хората с увреждания в специализирани институции чрез развитие на алтернативна резидентна грижа от семеен тип

- **Специфична цел 2.7.** Закриване/трансформация на специализираните институции за възрастни с увреждания на територията на областта

- **Специфична цел 2.8.** Подобряване качеството на живот на потребителите в специализираните институции за възрастни с увреждания.

Приоритетно направление 3. Развитие на социални услуги в общността за социално включване на уязвими групи и лица в неравностойно положение

Обща цел 3. Да се създадат условия за социално включване и интегриране на максимален брой хора от общностите в неравностойно положение, уязвимите групи и индивиди в област Добрич

- Специфична цел 3.1. Да се осигурят условия за пълноценен и достоен живот на хората с увреждания и старите хора в семейна среда;
- Специфична цел 3.2. Да се осигури достъп до развитие за етническите общности в неравностойно положение и уязвими групи.
- Специфична цел 3.3 Да се създадат условия за реинтеграция на рискови общности, индивиди и уязвими групи с рисково и зависимо поведение.

Приоритетно направление 4. Грижа за старите хора за по-добър и достоен живот

Обща цел 4. Да се подобри качеството на живота на старите хора във всички населени места в област Добрич, чрез:

- Специфична цел 4.1. Развиване на мрежата от социални услуги за осигуряване на условия за спокоен и достоен живот на старите хора.
- Специфична цел 4.2. Подобряване качеството на живот на стари хора, които са в невъзможност да се справят сами с живота си.

Функционалните приоритетни направления, които подпомагат ефективното изпълнение на основните дейности в Областната стратегия, обхващат:

- **Приоритетно направление 5.** Развитие на човешките ресурси

Обща цел 5. Да се повиши качеството и ефективността на социалните услуги чрез изграждане на необходимия капацитет за управление на областно и общинско ниво и чрез осигуряване на квалифициран и компетентен персонал за предоставяне на услуги, чрез:

- Специфична цел 5.1. Изграждане на капацитет за управление и планиране на социални услуги в структурите на областно ниво. Да се създаде регионален Ресурсен център за развитие на човешките ресурси в област – Добрич;
- Специфична цел 5.2. Изграждане на капацитет за управление на социални услуги в общините и доставчиците на социални услуги.
- Специфична цел 5.3. Изграждане на капацитет за предоставяне на социални услуги.
- Специфична цел 5.4. Развиване на публично-частни партньорства в областта на социалните услуги.
- Специфична цел 5.5. Развиване на капацитет за наблюдение, оценка и повишаване качеството на социалните услуги.

- **Приоритетно направление 6: Изграждане на междуобщинско партньорство и междусекторно сътрудничество**

Обща цел 6. Повишаване на ефикасността на услугите и осигуряване на равни възможности на достъп на ползвателите до тях чрез развитие на междуобщинско партньорство и междусекторно сътрудничество

- Специфична цел 6.1. Стимулиране и развиване на междуобщинското партньорство в социалните услуги.
- Специфична цел 6.2. Развиване на ефективни механизми за междусекторно сътрудничество и развитие на смесени услуги.

3.5. Ключови индикатори за успех

Постигането на целите на стратегията в рамките на следващите шест години трябва да подобри качеството на живота и жизнения стандарт на рисковите групи и общностите в неравностойно положение. Качествената промяна в ситуацията в област Добрич ще бъде измервана чрез система от качествени и количествени индикатори за напредъка в решаването на идентифицираните проблеми.

Ключовите базисни индикатори за промяната в ситуацията ще покажат разликите при сравнението на показателите за настоящия момент с данните към 2015 г. Такива са:

- Изградена мрежа от достъпни и качествени социални услуги в Област Добрич, осигуряваща възможност за повишаване качеството на живот на максимален брой деца и лица, попаднали или живеещи в риск, чрез предоставяне на пълноценна грижа за създаване на условия за реално включване.
- Подобро равнище на създадени възможности за достъп до услуги на максимален брой нуждаещи се хора;
- Подобен достъп до социални услуги на пръснати рискови групи чрез развитие на мобилни услуги в цялата област Добрич;
- Постигната качествена промяна в съотношението между предоставяните типове социални услуги чрез рязко увеличаване на дела на услугите в общността и намаляване на услугите от резидентен тип – съотношение 10:1 на ползвателите в полза на услугите в общността;
- Съотношение 5:1 между ползвателите на услуги деца в алтернативна семейна грижа – към деца в резидентна грижа;
- Закрити /трансформирани СИ за деца в област Добрич;
- Предотвратена институционализация на 80% от децата в риск от изоставяне към края на стратегията;
- Осигурени услуги, подкрепа и грижи в домашна среда за поне 15% от старите хора в област Добрич с приоритетно обхващане на самотноживеещите в изолирани населени места;

Ключовите качествени индикатори за успеха на осъществената интервенция в рамките на периода от пет години изпълнение на Стратегията са:

- Осигурена подкрепа за поне 30% от уязвимите семейства и деца в ЦОП в област Добрич;
- Постигнати 40% от уязвимите семейства и деца обхванати в комплексна програма за ранно детско развитие в цялата област Добрич;
- Постигнато намаляване с 30% на децата, настанени извън семейството си;
- Постигнати 90% от децата в предучилищна възраст, обхванати в детска градина и 90% от децата в задължителна училищна възраст - в подходяща форма на образование;
- Увеличен брой на децата, настанени при близки и роднини с поне 20% от общия брой на децата, отделени от биологичните семейства.
- Постигнато намаляване с 80% в Област Добрич, отглеждани в СИ
- Намален с 30% брой деца с увреждания, настанени в специализирани институции

- Осигурена здравна грижа, медицинска и социална рехабилитация за 80% от децата с увреждания като и подкрепа за техните семейства.
- 70% от децата с увреждания в предучилищна възраст обхванати в системата на образованието.
- Намаление със 70% на децата в риск от отпадане от училище;
- 20% от децата в специализирани институции изведени в семейна среда чрез реинтеграция в биологичното или разширено семейство и настаняване
- Обучени 30 социални работници, учители, възпитатели и медицински работници за разпознаване и докладване случаи на насилие
- Подоброени условия за самостоятелен живот в домашна среда на 30% от хората с увреждания – потребители на услугите домашен социален патронаж, домашен помощник, социален и личен асистент;
- Увеличени с 30% брой на ангажираните домашни помощници, лични и социални асистенти, както и с 30% броя на потребителите на тези услуги /самотно живеещи и в невъзможност да се справят сами с живота си., очакващи институционална подкрепа.;
- Поне 30% от децата в СИ изведени в семейна среда чрез реинтеграция в биологичното или разширено семейство и настаняване в алтернативна семейна грижа
- Постигнато намаляване с 90% на децата от област Добрич, отглеждани в СИ;
- Повишена информираност за повишаване чувствителността на обществеността в област Добрич към проблемите на децата и лицата, настанени в СИ;
- Подоброена грижа за около ..... стари хора и възрастни с деменция, настанени в преустроени и ремонтирани домове;
- Работещ Ресурсен център за развитие на човешките ресурси в област Добрич;
- Повишен капацитет за управление на СУ на поне 30 представители на администрацията, дирекции социално подпомагане и поне 80 души персонал на доставчиците на услуги;
- Развити и функциониращи поне 4 нови за област Добрич услуги за деца и семейства, работещи на областно ниво;
- Осъществени поне 2 междуобщински социални услуги, обхващащи потребители от повече от 1 община;
- Инициирани и развити поне 5 смесени междусекторни услуги и/или мерки за социално включване на уязвими общности и рискови групи.

4.Интервенция – социални услуги и мерки

Планираните социални услуги и мерки очертават общата картина на развитието на мрежата от социални услуги в област Добрич за периода от 2011 до 2015 година. В плана се конкретизират приоритетите на областно и общинско ниво и видовете услуги, които ще се развиват в областта

Предвижда се социалните услуги да функционират на две нива – общинско и областно.

На общинско ниво услугите включват предимно превантивни услуги и мерки. За център на мрежата от социалните услуги за деца и семейства се предвиждат централните за обществена подкрепа. Услугите за възрастни хора ще бъдат организирани около Домашните социални патронажи, които функционират на територията на всички общини в област Добрич.

Услугите на областното ниво надграждат със специализирани дейности съществуващите услуги и обхващат осемте общини от областта.

Приоритетно направление 1: Развитие на услуги в общността за превенция на деца и семейства в риск, преодоляване на социалното изключване и изолация

Обща цел 1. Предотвратяване на рискове, водещи към социално изключване и изолация на индивиди и групи. Подкрепа за интегритета на семейства и общности.

Специфична цел 1.1. Разширяване на мрежата от социални услуги и мерки във всички общини в областта за подкрепа на уязвимите семейства и децата, за предоставяне на добра грижа за децата, социална интеграция на семейството и децата и индивидуално развитие.

Мярка 1.1.1. Предоставяне на подкрепа на поне 30% от уязвимите семейства и деца в Центрове за обществена подкрепа.

Областната стратегия предвижда запазване на вече съществуващите три центъра за обществена подкрепа в община Добрич, разширяване на осъществяваните дейности, както и създаване на нови центрове в останалите седем общини в областта. Дейностите в ЦОП ще бъдат насочени към превенция на изоставянето на деца на ранна и по-късна възраст, превенция на насилието, отклоняващото се поведение и отпадането от училище, деинституционализация и реинтеграция на деца, приемната грижа и осиновяването, подкрепата и консултирането на деца и семейства в риск. Конкретните услуги включват семейно консултиране и подкрепа; индивидуални и фамилни консултации в случаи на кризи в семейството; превенция на рисково и асоциално поведение на деца и младежи; подкрепа за професионално ориентиране на деца и младежи; семейно планиране, развиване на родителския капацитет и уменията за отговорно родителство, работа на ниво родилен дом, психологическо консултиране и рехабилитация, обучения в умения за самостоятелен живот, превантивни програми на ниво училище, информационни кампании, оценяване, обучение, подкрепа на приемни родители, подготовка и подкрепа на осиновители.

Дейност 1.1.1.1. Продължаване и разширяване на дейността на трите центъра за обществена подкрепа в община Добрич-град и осигуряване на услуги от мобилни екипи.

Дейност 1.1.1.2. Разкриване на нов Център за обществена подкрепа във всяка община в областта, с предоставяне на мобилна услуга:

- Център за обществена подкрепа в гр. Балчик с капацитет 40. Предвижда се увеличаване на капацитета на 50 до 2015г.;
- Център за обществена подкрепа в гр. Генерал Тошево с капацитет 20;
- Център за обществена подкрепа в община Добричка с капацитет 50 ;
- Център за обществена подкрепа в гр. Каварна с капацитет 30;
- Център за обществена подкрепа в с. Крушари с капацитет 50;
- Център за обществена подкрепа в гр. Тервел с капацитет 50. Предвижда се увеличаване на капацитета на 70 до 2015г.;
- Център за обществена подкрепа в гр. Шабла с капацитет 20.

Мярка 1.1.2 Осъществяване на комплексна програма за ранно детско развитие с обхват на поне 40% от уязвимите семейства и деца

Дейност 1.1.2.1. Превенция на нежелана и ранна бременност, както и семейно планиране в ЦОП в общините в областта, общностните центрове за деца и семейства, училища, Първичен здравен център в гр. Добрич с участието на РИОКОЗ, лични лекари, здравни медиатори, педагогически съветници др. ангажирани с проблематиката специалисти.

Дейност 1.1.2.2. Повишаване на компетентността/способностите на родителите във всяка община, стационарно и в домашни условия, да изпълняват по-качествено своите родителски роли. Услугата ще се предоставя в центрове за обществена подкрепа, общностни центрове за деца и семейства с мобилна услуга, ясли, детски градини, където могат да се

създадат благоприятни условия за мотивиране и пълноценно участие на родителите. Участие в дейността по формиране и развитие на родителски умения ще вземат здравни медиатори, лични лекари, лекари специалисти от доболничната, болничната и спешната помощ, ДСП, МКБППМН и съществуващите към нея Консултативен кабинет и училище за родители и НПО.

Дейност 1.1.2.3. Осигуряване на среда, подкрепяща връзката между майката и бебето в родилните отделения чрез съвместна работа на общинските власти, ОЗД, РЦЗ, ЦОП, Общностни центрове насочена към настаняване на детето заедно с майка веднага след раждането и осигуряване на възможност за престой на родителите в лечебното заведение при хоспитализиране на бебето.

Дейност 1.1.2.4. Осигуряване на здравни грижи съвместно от лични лекари, Първичен здравен център, детски заведения. Информирание и консултиране по въпроси, свързани с развитието на детето, неговите нужди и умения за разпознаването им ще се осъществява от ЦОП в общините, ДЦДУ, общностни центрове за деца и семейства, здравни медиатори.

Мярка 1.1.3. Превенция на изоставянето на деца и настаняването им в специализирани институции

Дейностите целят „затваряне на входа” към специализираните институции. Както вече е посочено в Мярка 1.1.2. дейностите по превенция на нежелана и ранна бременност, формиране и развитие на родителски умения, осигуряване на подкрепяща среда за майката и бебето и осигуряване на здравни грижи също допринасят за намаляване на риска от изоставяне и ранна институционализация на бебето, непосредствено след раждането им.

Дейност 1.1.3.1. Ранна превенция на изоставянето и задържане на новородените деца в биологичното семейство чрез съвместни инициативи на лечебните заведения, ЦОП в общините, РЦЗ, общинските администрации и ОЗД, в т.ч. проучване на възможността за назначаване на социален работник в родилните отделения в областта за информирание и консултиране на родилки в риск да изоставят новородените и предоставяне на информация за последиците от институционалното отглеждане на децата, особено в първите 6 месеца от раждането. Провеждане на информационни кампании и обучения.

Дейност 1.1.3.2. Разкриване областно звено „Майка и бебе”, предлагащо подслон за жени в последните месеци на бременността/7-9 м./ и майки с деца от 0-3 г., при които поради социални, психологически, медицински или други причини е идентифициран висок риск от изоставяне на бебето.

Услугите ще бъдат насочени към задоволяване на ежедневните им потребности, осигуряване на социално-психологическа подкрепа за възстановяване и интеграция.

Дейност 1.1.3.3. Подкрепа за развитието на социалните ресурси на уязвими семейства., която предвижда съвместна дейност на ЦОП, ДСП, ДБТ, образователните структури, структури за професионално обучение, медицински професионалисти и лечебни заведения за:

- информирание и подкрепа за достъп до наличните форми на социално подпомагане и услуги,
- информирание и подкрепа за достъп до административни и други услуги;
- подкрепа за достъп до услуги по професионално ориентиране, квалификация и преквалификация, активни мерки на пазара на труда и заетост;
- подкрепа за достъп до здравни грижи –подкрепа и консултиране за здравно осигуряване и налични здравни грижи;
- осигуряване на общински жилища за временен престой на семейства в жилищна криза;
- осигуряване на спешно настаняване на деца в Приюта за деца в гр.Добрич;
- семейно консултиране и подкрепа на семействата от ЦОП за преодоляване на семейни кризи и взаимоотношения в семействата.

Мярка 1.1.4. Включване на поне 90% от децата в предучилищна възраст в детска градина и на 90% от децата в задължителна училищна възраст в подходяща форма на образование

В мерките и дейностите досега бяха описани услуги за подкрепа на уязвимите семейства, което се очаква да има ефект и върху включване на децата в предучилищна и задължителна училищна възраст в съответна форма на подготовка и образование. Тук са включени само допълнителни и специално насочени дейности. Предвижда се инициативите и дейностите да се изпълняват съвместно от училищата, РИО на МОМН, общински администрации, кметове и кметски наместници, детски заведения, Ресурсния център за подпомагане на интегрираното обучение и възпитание на деца и ученици със специални образователни потребности (РЦПИОВДУСОП), МКБППМН, ЦОП и общностните центрове в общините, НПО, съобразно националните приоритети за осигуряване на равен достъп до образование и развитие на интегрирано и включващо образование.

Дейност 1.1.4.1. Общински политики и мерки за осигуряване на правото на децата на достъп до образователни услуги и превенция на отпадането от училище:

- Осигуряване на специализиран транспорт за деца в зависимост от възрастта им до детските градини и училища (особено за малките населени места);
- Целенасочена политика на общините за подобряване на привлекателността на училището и мерки за превенция на отпадането в рамките на училищния процес.
- Пълно обхващане на децата в предучилищна подготовка – задължителен подготвителен клас и осигуряване на програми за социализиране и усвояване на български език от децата-билингви от етнически общности в неравностойно положение в детските градини и начален курс в училищата с подкрепата на помощник на учителя. Провеждане на кампании за обхващане на децата в подготвителен клас/група и осъществяване на постоянно наблюдение върху нивото на посещаемост. Работа с родители на деца от етническите малцинства за промяна на нагласите по отношение на образованието;
- Организиране на групи за подготовка за училище на деца, които не владеят български език в ЦОП и общностни центрове;
- Утвърждаване и разширяване ролята на ученическите съвети.

Дейност 1.1.4.1. Създаване на работна група за проучване начина и създаване регистър на децата и младежите на областно ниво.

Мярка 1.1.5. Осъществяване на програми за превенция на всички форми на насилие над и от деца и подкрепа на жертвите на насилие, експлоатация и трафик

Дейностите в тази сфера включват създаване на система от мерки за превенция на насилието над деца чрез развиване на техните умения за себеотстояване и защита; намаляване на агресивното поведение и отношения сред децата и предприемане на актове на насилие от страна на деца. Дейностите са насочени и към създаване на чувствителност сред населението и професионалистите за причините и форми за насилие, симптомите на насилие, така че системите за закрила да могат да изградят адекватни мерки за реакция.

Дейностите се осъществяват от ЦОП в общините, ДСП, със съдействието на МКБППМН, органите на МВР и пробационните служби, лечебни заведения, образователни институции, НПО.

Дейност 1.1.5.1. Осъществяване на образователни програми и кампании за превенция на агресивно поведение сред децата, развиване на познание за насилието, неговите симптоми и уменията за защита от него, организиране на хепънинги и инициативи на общинско и областно ниво.

Дейност 1.1.5.2. Обучение на поне 30 социални работници, учители, възпитатели, полицаи и медицински работници за разпознаване и докладване на случаи на насилие над деца.

Предвижда се обучението да бъде организирано от Регионалния ресурсен център за развитие на човешките ресурси, АСП и НПО.

Дейност 1.1.5.3. Провеждане на обществени кампании за предотвратяване на насилието от и над деца, както и други форми на злоупотреба и експлоатация

Програмите и кампаниите ще бъдат осъществявани от ЦОП, МКБППМН, училищата, общинските администрации с подкрепата на ОЗД и ще използват материали, разработени от ДАЗД, УНИЦЕФ и други организации.

Дейност 1.1.5.4. Преодоляване на последиците от преживяното насилие за деца, жертви на насилие и/или трафик.

Услугите ще се предоставят от ЦОП, Приюта за деца, Информационно-консултативен кабинет към МКБППМН или ЦСРИ:

- Предоставяне на консултиране и рехабилитация,
- Осигуряване на краткосрочен подслон за деца.

Дейност 1.1.5.5. Разкриване на Кризисен център за деца и възрастни, преживели домашно насилие, трафик, сексуално насилие, психологически тормоз на работното място, училищно насилие.

Кризисният център ще работи на Областно ниво по развити програми за деца и възрастни, включващи консултиране, психологическа подкрепа, работа на терен.

Дейност 1.1.5.6. Превенция на безнадзорността и тежките форми на детски труд

- Работа с уязвими семейства и деца в ЦОП в общините;
- Продължаване на дейността на Приют за безнадзорни деца.;

Дейност 1.1.5.7. Прилагане на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца- жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция, който регламентира конкретните задължения на ангажираните субекти в случаите, при които е необходима кризисна интервенция. Механизмът обединява ресурсите и усилията на ОЗД, представителите на общината, РУ на МВР; РЦЗ; личен лекар на детето; РИО на МОМН; училище; детска градина; МКБППМН; съд; прокуратура, доставчик на социална услуга и др.

Мярка 1.1.6. Превенция на рисково поведение и подкрепа за преодоляване на последиците от него при деца и младежи

Услугите са насочени към подкрепата за преодоляване и превенция на рисково поведение при децата и директна работа с деца с рисково поведение: консултиране и подкрепа за деца и семействата им. Планира се организирането на извънкласни занимания и дейности за деца – спорт, клубове по интереси и др.; образователни и национални програми за правата и задълженията на гражданите и санкциите при нарушаването им; образователни програми за опасностите и последиците от употребата на наркотици и алкохол, тютюнопушене, рисково сексуално поведение и др.

Изпълняват се от общински администрации, училищни настоятелства, младежки и родителски организации, ЦОП в общините, НПО, МКБППМН и съществуващите към нея Информационно-консултативен кабинет и училище за родители, Младежки общински съвет по наркотични вещества.

Дейност 1.1.6.1. Извънучилищни дейности и осмисляне на свободното време на децата

Приоритетна необходимост е развитието на разнообразни извънучилищни дейности като клубове по интереси, ателиета, детски работилници, занимания със спорт и изкуство, които се осъществяват от Общински младежки център, училища, читалища, училищни настоятелства, РИО на МОМН, НПО.

Дейност 1.1.6.2. Реализиране на алтернативни дейности на асоциално поведение на деца, извършили или склонни към противообществени прояви.

Специфична цел 1.2. Създаване на нови социални услуги и увеличаване на капацитета на съществуващите услуги, които развиват и подкрепят форми на алтернативна семейна грижа

Мярка 1.2.1. Предоставяне на подкрепа на близки и роднините, при които е настанено дете.

Предвижда се увеличаване на броя на децата, настанени при близки и роднини с поне 20% от общия брой на децата, отделени от биологичните семейства.

Дейност 1.2.1.1. Подкрепа за семействата на близки и роднини, които полагат грижи за дете от наличните и планирани за разкриване ЦОП.

Мярка 1.2.2. Развитие на приемната грижа и включване на поне 50 работещи приемни семейства.

Към момента приемната грижа все още не е държавно-делегирана дейност. Ако бъде включена в списъка на държавно-делегираните услуги, при прегледа на изпълнението на стратегията, ще бъдат предвидени разкриването на центрове за приемна грижа в областта.

Центровете за обществена подкрепа ще изпълняват дейности по информационни кампании, оценка, обучение, назначаване и подкрепа на приемни семейства.

Дейност 1.2.2.1. Развитие на дейности по приемна грижа в съществуващия център за обществена подкрепа в община Добрич-град и новоразкрития ЦОП във всяка община в областта.

Мярка 1.2.3. Развиване на услуги в подкрепа на кандидат-осиновители, осиновители и осиновени деца.

Дейност 1.2.3.1. Обучение и подготовка на кандидат осинователи от ЦОП в областния център.

Дейност 1.2.3.2. Подкрепа на осинователи и осиновени деца в разкрития ЦОП в съответната община.

Специфична цел 1.3. Разширяване на броя, капацитета и спектъра от дейности на социалните услуги за подкрепа на социалното включване на децата с увреждания.

Мярка 1.3.1. Подкрепа към родителите с цел превенция на изоставянето на деца с увреждания и намаляване на настаняването на деца с увреждания в специализирани институции с 30%.

Мярката включва комплекс от дейности за навременна диагностика и ранна интервенция в случаите на раждане на дете с ниско тегло и/или увреждане. Интервенцията е насочена към предоставяне на информация на семейството за медицинските аспекти на състоянието на детето, подготовка и подкрепа за необходимите грижи. Услугата включва и дейностите по ранно детско развитие. Предоставя се от Център за ранна интервенция, планираните ЦОП в общините, медицински професионалисти и лечебни заведения, кабинети по семейно планиране, общностен център за деца и семейства, общински администрации, други услуги в общността, обществени организации.

Дейност 1.3.1.1. Създаване на Център за ранна интервенция за деца с увреждания в подкрепа на родителите.

Центърът за ранна интервенция е планиран на областно ниво с мобилен екип за обхващане на семействата с деца с увреждане от всички населени места във всички общини на областта. Услугата цели предотвратяване на изоставянето и/или институционализирането на дете с увреждане чрез подпомагане на родителите и формиране у тях на подходящи умения за отглеждане на детето.

Консултативният кабинет ще предоставя подкрепа на родителите при раждане на дете с увреждане, както и при проява на увреждането в по-късна възраст (или след инцидент) – приемане на увреждането и вземане на решение за грижи в семейството; предоставяне на информация за права и възможности за подкрепа; психотерапия; психологично, социално и здравно консултиране; консултации за добро родителство при отглеждане на децата с увреждания, подкрепа на родителите при хоспитализиране на бебето след раждането му и възможност за прием на майката заедно с детето. Развитието на медико-социалните услуги/мерки за ранна диагностика на децата с увреждания и/или със здравословни проблеми и осигуряването на навременно лечение и рехабилитация е важно както за превенцията на изоставянето, така и за подобряване на грижите и възможностите им за възстановяване.

Услугата ще се предоставя под формата на специализиран кабинет самостоятелно или към съществуваща услуга, в т.ч. Общностен център за деца и семейства, с почасов ангажимент на лекари –специалисти за консултации при повикване.

Общностният център за деца и семейства ще предоставя услуги:

- За родители на деца от 0 до 3 г.

-Формиране и развитие на родителски умения (групи за бъдещи родители; училище за родители; индивидуална работа с децата и семействата)

- Ранна интервенция (подкрепа при идентифицирано увреждане на детето; посещения на кинезитерапевт в родилен дом; посещения в центъра за ранна интервенция; регулярно посещение в домовете на семействата)

- Семейно консултиране и подкрепа (индивидуално и групово)

- Детска здравна консултация

- Детегледачи, фамилни центрове

• За родители на деца от 3 до 7 г.

- Работа с децата в детските градини и техните родители

- Намаляване на таксите за детска градина (проектът ще компенсира намалението)

- Осигуряване на транспорт

- Провеждане на постоянно наблюдение на готовността за обучение

- Семейно консултиране и подкрепа - индивидуално и групово

- Детска здравна консултация

- Подготовка за равен старт в училище за деца, на които българският език не е майчин език

- Педагогическа подкрепа в дома за деца с увреждания

Дейност 1.3.1.2. Да се разработи механизъм за сътрудничество между системата на здравеопазването и социалните услуги (ЦОП) в случаите на риск от раждане на дете с увреждане с цел предоставяне на психологически консултации и подкрепа на родителите преди и непосредствено след раждане на детето.

Мярка 1.3.2. Осигуряване на достъп до здравна грижа, медицинска и социална рехабилитация за поне 60% от децата с увреждания и подкрепа за техните семейства.

Тази мярка ще бъде осъществена чрез продължаване на функционирането на съществуващите услуги и развиване на нови за улесняване на достъпа до здравна грижа, медицинска и социална рехабилитация.

Предвидените мобилни екипи, към съществуващите и новоразкриваните социални услуги ще обхващат децата с увреждания и техните родители в населените места в областта.

Дейност 1.3.2.1. Продължаване на дейността и разширяване на капацитета на ЦСРИ гр.Добрич и ЦСРИ гр.Шабла. (*дейност 3.1.2.3., дейност 3.1.2.2.*)

Дейност 1.3.2.1. Развиване на дейност в планираните нови ЦСРИ в гр. Балчик; гр. Г.Тошево; община Добричка; гр. Каварна, с. Крушари и гр.Шабла. (*дейност 3.1.2.1.*)

Дейност 1.3.2.4. Предоставяне на подкрепа за семействата с деца с увреждания в съществуващ ЦОП гр.Добрич и планираните за разкриване ЦОП в гр. Балчик; гр. Г. Тошево; община Добричка; гр. Каварна, с. Крушари; гр.Тервел и гр.Шабла.

Дейност 1.3.2.5. Извършване на рехабилитация и работа с родителите на деца с увреждания в Дневния център за деца с увреждания в гр.Добрич и предвидените нови ДЦДУ в гр. Балчик, гр. Г.Тошево, община Добричка, с Крушари и гр.Шабла.

Дейност 1.3.2.6. Разкриване на Ресурсни кабинети за работа с деца със специални образователни потребности в детски градини и училища, с места за рехабилитация, целяща релаксиране и концентрация.

Мярка 1.3.3. Осигуряване на достъп до адекватна и гъвкава дневна, почасова и заместваща грижа за поне 30% от децата с увреждания според вида на техните увреждания, отглеждани в семейна среда.

Дейност 1.3.3.1. Продължаване и утвърждаване на дейността на Дневен център за деца с увреждания в гр.Добрич и с.Крушари, общ.Крушари с предоставяне на мобилна услуга.

Капацитетът на ДЦДУ в гр.Добрич е 58 места и се планира да нарасне на 68 до 2015г. Предвижда се проучване на условията за предоставяне на хидротерапия и конна езда за децата с увреждания..

Капацитетът на услугата в с.Крушари е 25, като развитието на мобилната услуга и промяната в капацитета е обвързана с резултатите от оценката на индивидуалните потребности на децата от ДДУИ и националната карта за услугите за деца по проект „Детство за всички”.

Дейност 1.3.3.2. Разкриване на Дневен център за деца с увреждания в:

- гр. Балчик с първоначален капацитет от 35 места. Предвижда се увеличаване на капацитета на 40 места до 2015г.

- гр. Генерал Тошево с капацитет 30 места.

Дейност 1.3.3.3. Разкриване на Дневен център за работа с деца с увреждания в гр. Тервел с мобилна услуга за 5 населени места. Услугата е предназначена за деца с увреждания, живущи на територията на общината и предвижда организиране на обучителни и терапевтични дейности, съобразени с потребностите на целевата група.

Дейност 1.3.3.4. Осигуряване на възможност за предоставяне на краткосрочна грижа за деца с увреждания за период на отсъствие на близките им. Услугата ще се предоставя чрез краткосрочно настаняване в приемно семейство или Център за заместваща грижа – иновативна форма, разкрита в рамките на проектно финансиране с престой на децата на територията на центъра и в техните домове.

Дейност 1.3.3.5. Осигуряване и доразвиване на услугата Социален асистент по ОП „РЧР.”

Дейност 1.3.3.6. Осигуряване и доразвиване на услугата Личен асистент по НП ”АХУ” и по ОП „РЧР”.

Дейност 1.3.3.7. Настаняване на деца с увреждания в семейства на близки и роднини, приемни родители и осиновяване.

Дейност 1.3.3.8. Осигуряване на медицински изделия, помощни средства, приспособления и съоръжения за деца и възрастни с посредничеството на социалните услуги в общността.

Мярка 1.3.4. Осигуряване на качествена интегрирана предучилищна подготовка и образование за поне 70% от децата с увреждания

Дейност 1.3.4.1. Интегриране на децата с увреждания в групите за задължителна предучилищна подготовка и масовите училища за обучение с подкрепата на ресурсни учители – осъществява се от училищата, РИО на МОМН, Екипа за комплексно педагогическо оценяване (ЕКПО) към РИО и Ресурсния център за подкрепа на деца със СОП към МОМН с подкрепата на общините.

Дейност 1.3.4.2. Извеждане на деца от помощните училища в гр.Добрич и гр.Каварна и адаптация към масовите общообразователни училища в съответната община.

Дейност 1.3.4.3. Осигуряване на достъпна и адаптирана среда (предоставяне на подходящо обзавеждане и оборудване) за децата с увреждания в детски ясли, детски градини и учебни заведения.

Дейност 1.3.4.4. Подготовка и обучение на персонала на масовите детски заведения и училища за работа с деца и младежи с увреждания. Тази дейност се осъществява съвместно със структурите на образованието, ОЗД, Ресурсния център за подкрепа на деца със СОП към МОМН, подкрепата на общините, както и в рамките на предвидените по проект „Социално включване” обучения.

Дейност 1.3.4.5. Подготовка на средата за приемане на децата с увреждания в масовите училища, осъществявана с помощта на НПО и Ресурсния център към РИО на МОМН чрез целеви мерки в две направления:

- Инициативи вътре в училище, които обхващат трите “страни” – учители, родители (на децата с увреждания и на децата без увреждания) и учениците. Обучения на учителите за толерантност и приемане на децата с увреждания;

- Кампании на областно ниво и в местните общности за повишаване на чувствителността към децата с увреждания и техните семейства, за преодоляване на дискриминацията и промоциране на толерантност.

Приоритетно направление 2: Де институционализация и подобряване качеството на резидентната грижа

Обща цел 2. Намаляване на дела на децата и възрастните, настанени в специализирани институции

Специфична цел 2.1. Закриване/трансформация на всички специализирани институции за деца на територията на областта

През първата година на стратегията (2011 г.) ще бъдат разработени планове за закриване/трансформация на всички специализирани институции за деца на територията на областта.

Мярка 2.1.1. Разработване на планове за закриване/трансформация на специализираните институции за деца

Дейност 2.1.1.1. Създаване на общински работни групи в общините Добрич, Добричка и Крушари за разработване на планове за закриване/трансформация на СИ за деца в областта. Тяхната работа ще бъде подпомагана от експертна група на областно ниво (с участието на РДСП, РЦЗ, НПО) за консултиране и подкрепа на процеса чрез провеждане на срещи, посещения на място, дискусии, съвместна разработка на предложения.

Дейност 2.1.1.2. Изработване на планове за закриване/трансформация на 4 СИ за деца в област Добрич. В тези планове се описва изпълнението на следните основни етапи:

- Актуализиране на индивидуалната оценка за всяко дете и залагане в плана за действие на социалните услуги, необходими за извеждане на децата от институцията;
- Оценка на човешките ресурси и планиране на допълнителна професионална квалификация на персонала съобразно новите социални услуги и/или дейности, които ще се развият в съответната община;
- Оценка на материалната база и ресурсите на институцията и планиране на използваемостта им;
- Изпълнение на индивидуалните планове на всички деца и поетапно извеждане на децата от СИ;
- Закриване/трансформиране на институцията и изпълнение на плана за използване на материалната база и ресурсите на институцията.

Разработените планове за всяка специализирана институция за деца ще бъдат обсъдени от Обществените съвети за социално подпомагане и предложени на общинските съвети за вземане на решение.

Специфична цел 2.2. Настаняване на децата от институции в различни форми на семейна грижа.

Мярка 2.2.1 Осигуряване на семейна среда за поне 20% деца от институции чрез реинтеграция в биологичното, разширеното семейство, осиновяване и настаняване в алтернативна семейна грижа.

Дейностите по тази специфична цел се изпълняват от ОЗД, ЦОП и СИ по подкрепа на децата и семействата /биологични, разширени, осиновителни/.

Дейност 2.2.1.1. Реинтеграция в биологичното семейство. Услугите по реинтеграция на децата в биологичното семейство ще се предоставят от ЦОП в общините и включват подкрепа на детето и на семейството.

- Консултиране и подкрепа на семейства в риск за възстановяване на прекъснатите връзки;
- Подкрепа на детето при реинтеграция в семейството;

- Услуги за изграждане на родителския капацитет.

За изпълнението на тази дейност ще бъдат сформирани мобилни екипи към ЦОП по реинтеграция в семейна среда на децата, настанени в СИ.

Дейност 2.2.1.2. Интеграция в разширено семейство – услугите по интеграция на децата в семейство на роднини и близки, в. ч. и в разширеното семейство ще се предоставят от ЦОП и включват подкрепа на детето и на семейството.

- Консултиране и подкрепа за възстановяване на прекъснатите връзки на децата с близки и роднини;
- Подкрепа на детето в периода на адаптация в разширеното семейство;
- Подкрепа на роднини и близки при поемане на грижата за деца, отглеждани в институции;
- Консултиране, практическа подкрепа, съдействие, информиране, посредничество, материална и финансова подкрепа в процеса на отглеждане на изведените деца.

Дейност 2.2.1.3. Настаняване на деца от СИ в приемни семейства

Услугите ще се предоставят от ЦОП в общините и ще включват:

- Провеждане на кампании и информационни срещи по приемна грижа;
- Оценяване и обучение на бъдещи приемни родители;
- Подкрепа при предоставяне на приемната грижа.

Дейност 2.2.1.4. Подкрепа на процеса на осиновяването.

Услугите ще се предоставят от ЦОП в общините и ще включват:

- Обучение и психологическа подкрепа на кандидат – осиновители в предосиновителния период;
- Подкрепа на детето и на семейството в следосиновителния период.

• **Специфична цел 2.3. Създаване на нови социални услуги от резидентен тип със среда близка до семейната, за децата, които не могат да бъдат изведени в семейна среда. Подобряване качеството на съществуващите услуги от резидентен тип.**

Мярка 2.3.1. Осигуряване на близка до семейната среда за деца, лишени от родителска грижа

Центърът за настаняване от семеен тип представлява резидентна форма на грижи за деца, за които са изчерпани възможностите за осигуряване на семейна среда. Услугата предоставя ежедневни грижи за децата, като здравните и образователни услуги се предоставят в ЦНСТ за осигуряване на социална интеграция.

Дейност 2.3.1.1. Продължаване на дейността на съществуващите 2 ЦНСТ в Добрич, в които са изведени деца от ДДЛРГ гр.Добрич.

Дейност 2.3.1.2. Разкриване на нови ЦНСТ за превенция на институционализацията и извеждане на децата и младежите от специализираните институции:

- 2 нови ЦНСТ в гр.Балчик с капацитети от 15 места;
- 2 нови ЦНСТ в община Добричка с капацитети от 15 места;
- 3 нови ЦНСТ в гр. Добрич. Първото ЦНСТ с капацитет от 15 места ще бъде разкрито през 2011г. за извеждане на деца от ДДЛРГ гр.Добрич. Останалите 2 ЦНСТ са предвидени с капацитети от 8 места за деца от ДМСГД Добрич.

- нови ЦНСТ в Крушари за деца и младежи от ДДУИ. Окончателното планиране на новите услуги ЦНСТ за деца с увреждания ще се утвърди след извършването на индивидуална оценка за всяко дете с увреждане от ДДУИ и ДМСГД по проект „Детство за всички”.

Дейност 2.3.1.3. Разкриване на Малък групов дом за предоставяне на ежедневна грижа, изграждане на умения за самостоятелен живот и обезпечаване на здравни и образователни услуги за деца от ДДУИ с Крушари.

Разкриването на услугата е обвързано с резултатите от индивидуалната оценка за децата с увреждане от ДДУИ по проект „Детство за всички”.

○ **Специфична цел 2.4. Закриване и трансформация на съществуващите специализирани институции за деца.**

Мярка 2.4.1. Трансформиране на ДМСГД

В рамките на тази мярка е включено изпълнението на дейностите, включени в плана за ДМСГД (*разработен по мярка 2.1.1.*) Трансформирането на ДМСГД ще се извърши чрез намаляване на броя на настанените деца – извеждане в ЦНСТ, настаняване в семейства на близки и роднини, приемни семейства и осиновяване.

Дейност 2.4.1.1. Актуализиране на индивидуалните оценки и планове на настанените деца от екип на ЦОП, ДМСГД и ОЗД. Оценка ще включват възможността за реинтеграция в биологичното и разширено семейство, а плановете ще предвиждат осигуряване на сигурна и постоянна семейна среда за всяко дете. Оценка и плановете ще бъдат актуализирани през 2011г.

Дейност 2.4.1.2. Актуализиране на индивидуалните оценки за децата без увреждания от екип на ЦОП, ДМСГД и ОЗД. Оценка ще включват възможността за реинтеграция на децата в биологичното и разширено семейство, необходимостта от развиване на умения за самостоятелен живот, а плановете – осигуряване на сигурна и постоянна семейна среда и самостоятелен живот. Оценка и плановете ще бъдат актуализирани през 2011 г.

Дейност 2.4.1.3. Преглед и анализ на индивидуалните оценки на децата с увреждания от мултидисциплинарен екип с участие на представители на ОЗД, ДМСГД, РЦЗ и НПО.

Дейност 2.4.1.4. Проследяване на актуализирането на плановете за действие и плановете за грижа на всяко дете и последващото им изпълнение.

Дейност 2.4.1.5. Организиране провеждането на регулярни събития „Отворени врати” в рамките на ДМСГД за родителите на децата с увреждания.

Дейност 2.4.1.6 Изпълнение на индивидуалните планове за настанените деца (в съответствие с описанието по мярка 2.1.1.)

Дейност 2.4.1.7. Превенция на настаняването на деца в ДМСГД (описано в мерките по превенция и подкрепа за уязвими семейства).

Мярка 2.4.2. Трансформация и закриване на ДДЛРГ гр.Добрич.

В рамките на тази мярка са включени изпълнението на дейностите, включени в плана за ДДЛРГ (*разработен по мярка 2.1.1.*) Трансформирането на ДДЛРГ гр.Добрич ще бъде извършено чрез значително намаляване на броя на настанените деца – настаняване в семейства на близки и роднини, приемни семейства, осиновяване и извеждане в ЦНСТ. Предвижда се през 2011г. капацитетът на СИ да бъде намален на 15 места, т.е. с 75%.

Дейност 2.4.2.1. Изпълнение на индивидуалните планове за настанените деца (в съответствие с описанието по мярка 2.1.1.)

Дейност 2.4.2.2. Превенция на настаняването на деца в ДДЛРГ (описано в мерките по превенция и подкрепа за уязвими семейства).

Дейност 2.4.2.3. Закриване на ДДЛРГ като специализирана институция за дългосрочно отглеждане на деца до края на 2013 година.

Мярка 2.4.3 Трансформиране и закриване на ДДЛРГ с.Овчарово.

В рамките на тази мярка са включени изпълнението на дейностите, включени в плана за ДДЛРГ (*разработен по мярка 2.1.1.*) Трансформирането на институцията ще бъде извършено чрез значително намаляване на броя на настанените деца- реинтегриране, осиновяване, настаняване в приемно семейство, извеждане в ЦНСТ.Предвижда се намаляване на капацитета от 50 на 30 места от 01.01.2011г.

Дейност 2.4.3.1. Актуализиране на индивидуалните оценки и планове за всяко дете от екип на ДДЛРГ и ОЗД. Оценка ще включват възможността за реинтеграция в биологичното и разширено семейство, а плановете ще предвиждат осигуряване на сигурна и постоянна семейна среда. Оценка и плановете ще бъдат актуализирани през 2011 г.

Дейност 2.4.3.2 Изпълнение на индивидуалните планове за настанените деца (в съответствие с описанието по мярка 2.1.1.), включително извеждане на настанените деца в ЦНСТ (след 2012 година).

Дейност 2.4.3.3. Превенция на настаняването на деца в ДДЛРГ (описано в мерките по превенция на деца и семейства в риск).

Дейност 2.4.3.4. Намаляване на капацитета от 50 на 30 места от 01.01.2011г.

Дейност 2.4.3.5. Закриване на институцията до края на 2013 година.

Мярка 2.4.4. Трансформиране и закриване на ДДУИ с.Крушари

В рамките на тази мярка са включени изпълнението на дейностите, включени в плана за ДДУИ (*разработен по мярка 2.1.1.*) Трансформирането на институцията ще бъде извършено чрез значително намаляване на броя на настанените деца и разкриване на услуги в общността. Социалните услуги, разкрити по Проект „Детство за всички” имат за цел да планират и приложат конкретни и ефективни мерки за реална деинституционализация на децата с увреждания, настанени в ДДУИ. Предвижда се институцията да бъде закрыта 2013г.

Дейност 2.4.4.1. Преглед и анализ на индивидуалните оценки на децата и младежите с увреждания. Това ще бъде извършено от мултидисциплинарен екип с участие на представители на ОЗД, ДДУИ, РЦЗ и НПО.

Дейност 2.4.4.2. Проследяване на актуализирането на плановете за действие и плановете за грижа на всяко дете и младеж от ДДУИ и последващото им изпълнение до преместване на децата и младежите в нови услуги в общността и закриване на СИ.

Дейност 2.4.4.3. Организиране провеждането на регулярни събития „Отворени врати” в рамките на ДДУИ за родителите на децата.

Дейност 2.4.4.4. Превенция на настаняването на деца в ДДУИ. (описано в мерките по превенция на деца и семейства в риск).

Дейност 2.4.4.5. Обособяване на нови ЦНСТ за децата и младежите от ДДУИ. (*описани в дейност 2.3.1.2.*);

Дейност 2.4.4.6. Закриване на институцията в срока по проект „Детство за всички”.

○ **Специфична цел 2.5. Подпомагане на социалната интеграция на младежите, напускащи ДДЛРГ гр.Добрич.**

Мярка 2.5.1. Осъществяване на програми за социални умения на децата, настанени в ДДЛРГ гр.Добрич. Предоставяне на услуга в преходно жилище за адаптация към самостоятелен живот на младежи, напускащи СИ.

Услугите са предназначени за младежите, които напускат специализирани институции за деца и ще предоставят подкрепа за водене на независим начин на живот с цел подготовка за извеждането им от специализирана институция.

Дейност 2.5.1.1. Развиване на програми в ДДЛРГ гр.Добрич за изграждане на социални умения на настанените деца и младежи и подготовка за самостоятелен живот след напускане на институцията. Програмите се изпълняват съвместно от ЦОП и ДДЛРГ с подкрепата на училищата, ОЗД, общински власти.

Дейност 2.5.1.2. Продължаване на дейността на Преходното жилище за младежи от ДДЛРГ гр.Добрич, на които предстои да напускат специализираната институция.

Основните задачи на преходното жилище са съдействие и консултиране на младежите напускащи специализираните институции; изграждане на умения за самостоятелен живот; превенция на рисковото поведение; психологическо консултиране, медиация, рехабилитация; обучение и подпомагане при трудова реализация, квалификация и преквалификация, кариерно консултиране.

След закриване на ДДЛРГ гр.Добрич и напускане на преходното жилище от настанените младежи, ще се прецизира бъдещето развитие на услугата, съобразно конкретните потребности.

• **Мярка 2.5.2. Осъществяване на програми за социална и трудова интеграция на младежите, напуснали ДДЛРГ гр.Добрич.**

Дейност 2.5.2.1. Предоставяне на подкрепа на младежите – информирание, консултиране, съдействие и посредничество за намиране на работа и самостоятелно жилище, съдействие при кризисни ситуации. Дейностите ще се осъществяват от ЦОП, ДБТ и общините.

Дейност 2.5.2.2. Програми за професионална квалификация на младежите – включване в курсове за професионална квалификация към Дирекциите Бюро по труда и/или по проекти, подкрепени от Оперативни програми за развитие на човешките ресурси и Националните програми за заетост.

Дейност 2.5.2.3. Прилагане на общински и национални мерки за осигуряване на достъп до заетост за младежите, напуснали ДДЛРГ гр.Добрич – стимулиране на работодателите, програми за субсидирани работни места и др.

Дейност 2.5.2.4. Прилагане на общински мерки в подкрепа на младежите за осигуряване на жилище (настаняване под наем в общинско жилище).

Дейност 2.5.2.5. Осигуряване на възможност за включване в различни видове дейности, реализирани по проектни предложения по ОП.

• **Специфична цел 2.6.** *Да се намали броя на хората с увреждания в специализирани институции чрез развитие на алтернативна резидентна грижа от семеен тип*

Мярка 2.6.1. Изграждане на алтернативни социални услуги от резидентен тип за настаняване на хора с увреждания, които имат нужда от резидентна грижа в среда, близка до семейната.

Дейност 2.6.1.1. Разкриване на 9 защитени жилища за хора с увреждания:

- 1 ново ЗЖ в Балчик с капацитет 8 места;
- 1 ново ЗЖ в Г.Тошево с капацитет 8 места;
- 2 нови ЗЖ в община Добричка с капацитети от 8 места;
- 2 нови защитени жилища в Каварна с капацитети от 8 места;
- 1 ново ЗЖ в Крушари с капацитет 6 места;
- 1 ново ЗЖ в Тервел с капацитет 8 места;
- 1 ново ЗЖ в Шабла с капацитет 6 места.

Подготовката за разкриване на услугите ще стартира от 2011 г. с идентифициране на източници на финансиране и местоположение. От същата година ще започнат дейностите по поетапно изграждане и разкриване на услугите на територията на общините.

Дейност 2.6.1.2. Продължаване на дейността на ЗЖ -1 в Добрич, което предоставя услуга на 8 възрастни с увреждания.

Дейност 2.6.1.3. Увеличаване на капацитета на ЗЖ-2 в Добрич от 6 на 8 места до 2015 г.

Дейност 2.6.1.4. Разкриване на ЦНСТ за младежи от ДДУИ с.Крушари. (дейност 3.2.1.3)

Дейност 2.6.1.5. Разкриване на ЦНСТ за възрастни хора с умствена изостаналост по проектно предложение по ОПРЧР.

Дейност 2.6.1.6. Разкриване на ЦНСТ за възрастни хора с психични разстройства по проектно предложение по ОПРЧР.

Окончателното местоположение на центровете за настаняване от семеен тип за възрастни с увреждания ще бъде определено при стартиране на финансиращата схема.

Дейност 2.6.1.7. Разкриване на приюти за бездомни лица и лица с потребности от настаняване в различни институции след изчерпване на възможността за оставане в семейна среда. (дейност 3.3.2.1.)

Дейност 2.6.1.8. Провеждане на областна и общинска политика за стимулиране на частната инициатива за разкриването на Хоспис за предоставяне на качествена грижа за хора, нуждаещи се от постоянна грижа.

- **Специфична цел 2.7. Закриване/трансформация на специализираните институции за възрастни с увреждания на територията на областта**

Мярка 2.7.1. Разработване на планове за закриване/трансформация на специализираните институции за възрастни с увреждания

Дейност 2.7.1.1. Създаване на общински работни групи в общините Добричка и Каварна за разработване на планове за закриване/трансформация на Дом за възрастни с умствена изостаналост с.Българево, общ.Каварна и Дом за възрастни с деменция с.Опанец, общ.Добричка.

Дейност 2.7.1.2. Изготвяне на индивидуалната оценка за всеки потребител и определяне на необходимите услуги за подкрепа в семейна или близка да семейната среда.

Дейност 2.7.1.3. Оценка на човешките ресурси и планиране на допълнителна професионална квалификация на персонала съобразно новите социални услуги и/или дейности.

Дейност 2.7.1.4. Оценка на материалната база и ресурсите на институцията и планиране на използваемостта им.

Разработените планове за всяка специализирана институция за възрастни с увреждания ще бъдат обсъдени от Обществените съвети за социално подпомагане и предложени на общинските съвети за вземане на решение.

- **Специфична цел 2.8. Подобряване качеството на живот на потребителите в специализираните институции за възрастни с увреждания.**

Мярка 2.8.1. Подобряване на материалните условия и качеството на грижи в институциите за възрастни с увреждания.

Дейност 2.8.1.1. Подобряване на техническото състояние на материалната база и/или осигуряване на достатъчно лично пространство на потребителите на услугите в Дом за възрастни с умствена изостаналост с. Българево, общ.Каварна и Дом за възрастни с деменция с.Опанец, общ.Добричка.

Дейност 2.8.1.2. Монтиране на система за повикване с леснодостъпни бутони за алармен сигнал в спалните помещения на лежачоболните потребители в ДВД с.Опанец, общ.Добричка.

Дейност 2.8.1.3. Оборудване и обзавеждане на новопостроения блок за рехабилитация, трудова терапия и усамотяване в ДВУИ с. Българево, община Каварна.

Дейност 2.8.1.4. Осигуряване на обществен транспорт до местонахождението на ДВУИ с.Българево, общ Каварна.

Дейност 2.8.1.5. Осигуряване на психологическа подкрепа на потребителите в ДВД с.Опанец, общ.Добричка.

Дейност 2.8.1.6. Осигуряване на възможност за повишаване квалификацията на персонала, с оглед повишаването качеството на услугите.

Дейност 2.8.1.7. Извършване на редовни профилактични медицински прегледи на всички потребители.

Приоритетно направление 3. Развитие на социални услуги в общността за социално включване на уязвими групи и лица в неравностойно положение

Обща цел 3. Да се създадат условия за социално включване и интегриране на максимален брой хора от общностите в неравностойно положение, уязвимите групи и индивиди в област Добрич

- **Специфична цел 3.1. Да се осигурят условия за пълноценен и достоен живот на хората с увреждания и старите хора в семейна среда;**

Мярка 3.1.1 Разширяване на социалните услуги в домашна среда за подкрепа в ежедневието на хората с увреждания и техните семейства.

Предоставянето на обгрижване в домашна среда на децата с увреждания, възрастните с увреждания и старите хора ще им осигури възможност да живеят в своя дом и в своята семейна среда, както и ще предотврати настаняването им в специализирани институции.

В рамките на Стратегията се цели увеличение с 30% на броя на ангажираните домашни помощници, лични и социални асистенти, както и увеличение с около 30% на броя на потребителите на тези услуги.

Дейност 3.1.1.1. Осигуряване и доразвиване на услугата Домашен помощник и Социален асистент на проектен принцип по ОП „РЧР”.

Дейност 3.1.1.2. Осигуряване и доразвиване на услугата Личен асистент по НП ”АХУ” и на проектен принцип по ОП „РЧР”.

Дейност 3.1.1.3. Увеличаване на броя на потребители на Домашните социални патронажи – хора с увреждания с поне 20% , увеличаване на обхвата на населените места в общините и разширяване на предлаганите дейности. (Разширяването на ДСП е представено по-подробно в *дейност 4.1.1.2. и дейност 4.1.1.3.*).

Дейност 3.1.1.4. Развиване на сезонни обществени трапезарии за социално слаби и самотно живеещи лица и семейства.. (*дейност 4.1.1.4.*).

Дейност 3.1.1.5. Осигуряване на информация, съдействие и посредничество от представители на ДСП и социалните услуги за улесняване на достъпа до медицински изделия, помощни средства, приспособления и съоръжения, добавки за социална интеграция и достъпна среда в дома на децата и възрастните с увреждания по програмите на АХУ и Закона за интеграция на хората с увреждания.

Дейност 3.1.1.6. Предоставяне на специализирана подкрепа на близките, които полагат грижи за хора с увреждания в домашна обстановка– информирание и консултиране (здравно, психологическо, социално, юридическо) от ЦСРИ.

Дейност 3.1.1.7. Осигуряване на социално включване на хората с увреждане в местните клубове на инвалида.

Мярка 3.1.2. Развиване на ЦСРИ с мобилни екипи за обхващане на хората с увреждания

Дейност 3.1.2.1. Продължаване на функционирането на ЦСРИ в гр.Добрич и възстановяване на мобилния екип за обслужване по домовете на потребителите. Предвижда се увеличаване на капацитета на услугата на 55 места. Центърът обслужва деца и възрастни с увреждания.

Дейност 3.1.2.2. Разширяване на обхвата на ЦСРИ гр.Шабла за възрастни хора с увреждания. Предвижда се предоставяне на мобилна услуга по населени места, увеличаване на капацитета на 40; здравно консултиране и обслужване от медицинска сестра-посетителка; морелечение и калолечение за деца с увреждания.

Дейност 3.1.2.3. Разкриване на 5 нови ЦСРИ в община Балчик, Г.Тошево, Добричка, Каварна и Крушари. Предвижда се работа на мобилни екипи за обхващане на рисковите групи от околните села и капацитет за ЦСРИ Балчик -40, за ЦСРИ Г.Тошево, Каварна и Крушари-30, за ЦСРИ Добричка – 100.

Мярка 3.1.3. Развиване на дневни центрове с мобилни екипи за обхващане на хората с увреждания

Дейност 3.1.3.1 . Разкриване на 1 нов Дневен център за възрастни с увреждания в гр.Тервел с мобилен тип услуга за 3 села за осъществяване на обучителни и терапевтични дейности, съобразени с потребностите на целевата група. Предвижда се стартиране с капацитет 50 места и увеличаване на потребителите на 70 до 2015г.

Дейност 3.1.3.2. Продължаване на дейността на Дневен център за възрастни с психични разстройства гр. Добрич. Услугата е предоставена за управление на частен доставчик на социална услуга – ОДПЗС „П.Станчев”.

Дейност 3.1.3.3. Продължаване на функционирането на Дневен център за възрастни с увреждания в гр.Добрич с увеличаване на капацитета от 40 на 50 до 2015г. и предоставяне на мобилна услуга.

• **Специфична цел 3.2.** *Да се осигури достъп до развитие за етническите общности в неравностойно положение и уязвими групи.*

Мярка 3.2.1. Да се осигури социално и икономическо включване на уязвими групи.

Дейност 3.2.1.1. Изграждане на Виртуален ресурсен център, който ще предоставя пакет от услуги за социална интеграция и пълноценна икономическа активност на хора със зрителни, слухови, физически увреждания, живеещи в общността и техните семейства. Предвижда се адаптиран учебен курс по предприемачество за хора със зрителни увреждания и пилотно обучение по предприемачество за 105 лица с увреждания по проект по ОПЧР, изпълняван от Международен колеж ООД и „Хобисклуб” 2010-2011г.

Дейност 3.2.1.2. Изграждане на Общностен център за деца и семейства с мобилна услуга в две/три общини в областта, в зависимост от одобрените проектни предложение по проект „Социално включване”, фаза 1 .

Дейност 3.2.1.3. Предоставяне на мобилни услуги за деца и семейства от уязвими етнически групи във всички общини в областта по проект „Социално включване” фаза 2.

Дейност 3.2.1.4. Предоставяне на подкрепа в съществуващите и новизградените ЦОП във всички общини в областта на семейства и деца с риск (*дейност 1.1.1.1., дейност 1.1.1.2.*)

Дейност 3.2.1.5 Провеждане на ежегодна трудова борса за хора с увреждания.

Мярка 3.2.2. Развиване на целеви общински политики/мерки за социално включване на хората с увреждания.

Дейност 3.2.2.1. Подобряване на инфраструктурата и осигуряване на достъпна среда в общественото пространство за децата и възрастните с увреждания. (Определяне на конкретните задачи по общини в рамките на оперативния план за действие през 2011 г., които да се включат и в актуализираните общински планове за развитие).

Дейност 3.2.2.2 Обхващане с хоризонтални мерки и целеви инициативи за социално включване, насочени към достъп до професионална квалификация, заетост и доходи, чрез включване в програми и мерки на ДБТ; инициране и изпълнение на проекти за професионална квалификация и заетост, финансирани по оперативни програми.

Дейност 3.2.2.3. Провеждане на разяснителни мероприятия от ДБТ сред работодателите в областта, относно възможностите за заетост на хората с увреждания.

Мярка 3.2.3. Работа на здравни медиатори за подобряване на достъпа до здравеопазване във високо рисковите ромски общности.

Дейност 3.2.3.1. Периодично организиране на здравно-информационни кампании по превенция и промоция на здраве

Дейност 3.2.3.2. Съдействие за задължително обхващане на всички бременни от женска консултация независимо от техния осигурителен статус.

Дейност 3.2.3.3. Информирание на ромското население и подпомагане дейността по осъществяване на прегледи с мобилни кабинети за скрининг и ранна диагностика.

Дейност 3.2.3.4. Предоставяне на здравни, посреднически услуги и консултации от здравните медиатори в общини Добрич, Каварна, Шабла; включване в работата на Общностен център/ЦОП със семейства в риск за превенция на изоставянето и negliжирането на децата.

Дейност 3.2.3.5. Организиране на кампании “Имунизация” с подкрепата на Общностните центрове, личните лекари, РЦЗ, МБАЛ за пълен обхват на децата от уязвимите общности в задължителните мерки за имунизация.

Мярка 3.2.4. Обхващане с хоризонтални мерки и целеви инициативи за социално включване на безработни, насочени към достъп до професионална квалификация, заетост и доходи.

Дейност 3.2.4.1. Включване в програми и мерки на ДБТ; инициране и изпълнение на проекти за професионална квалификация и заетост, финансирани по действащите национални програми за заетост и оперативни програми за развитие на човешките ресурси.

Дейност 3.2.4.2. Общински мерки за подкрепа на заинтересовани страни за развитието на кооперации и социални предприятия по проекти на ОП за осигуряване на заетост за трайно безработни и хора с увреждания.

Дейност 3.2.4.3. Провеждане на мотивационни курсове, консултиране и оказване на подкрепа за реализацията на трудовия пазар – предимно към млади хора и семейства с деца в риск от ромската общност от Дирекции Бюро по труда и по проекти на НПО.

• **Специфична цел 3.3** *Да се създадат условия за реинтеграция на рискови общности, индивиди и уязвими групи с рисково и зависимо поведение.*

Мярка 3.3.1. Развиване на услуги за превенция на рисково и зависимо поведение, насочени към младежи и възрастни.

Дейност 3.3.1.1. Развиване на дейности по превенция в ЦОП и ЦСРИ за подпомагане приобщаването на рисковите групи към обществото.

Дейност 3.3.1.2. Включване на родителите и семействата в смесени социално-образователни услуги и кампании за превенция на домашното насилие, трафика, зависимостите и рисковото поведение, изпълнявани от училища, училищни настоятелства и НПО.

Дейност 3.3.1.3. Разработване и изпълнение на Общински програми за изграждане на Социални жилища с външно финансиране.

Мярка 3.3.2. Услуги за реинтеграция на лица със зависимости и проблемно поведение.

Действащият Превантивно-информационен център в община гр.Добрич ще подкрепя и участва в мерките за превенция и за реинтеграция в обществото на хора със зависимости.

Дейност 3.3.2.1. Разкриване на два Приюта за временно настаняване в гр.Генерал Тошево и община Добричка за предоставяне на краткосрочна услуга за лица в риск – лица, напускащи местата за лишаване от свобода, лица със зависимости, бездомни и др.

Дейност 3.3.2.2. Услуги за хора в пробация – консултиране, подкрепа за реинтеграция, курсове за професионална квалификация, които се изпълняват съвместно от Пробационни съвети, ДБТ, ДСП.

Дейност 3.3.2.3. Предоставяне на подкрепа на лица със зависимости и проблемно поведение в ДЦВПР гр.Добрич.

Приоритетно направление 4. Грижа за старите хора за по-добър и достоен живот

Обща цел 4. *Да се подобри качеството на живота на старите хора във всички населени места в област Добрич, чрез:*

• **Специфична цел 4.1.** *Развиване на мрежата от социални услуги за осигуряване на условия за спокоен и достоен живот на старите хора.*

Мярка 4.1.1. Разширяване обхвата на СУ в семейна среда за стари хора

Капацитетът на домашните социални патронажи (общо 1570 през 2010 г.) във всички общини в област Добрич постепенно ще бъде разширен поне с около 20-25% (до 2015 г.), като се предвижда осигуряване на комплексна грижа заедно с услугите СА, ДП и ЛА (2010 – 2015 година):

Дейност 4.1.1.1. Разширяване на капацитета в ДСП Балчик от 100-150, Добрич-град от 350 на 400, Добричка от 500 на 550, Каварна от 120 на 135, Тервел от 50 на 150 и Шабла от 100-130.

Дейност 4.1.1.2. Разширяване на обхвата на населените места в общини Балчик, Каварна и Крушари.

Дейност 4.1.1.3. Включване на допълнителни дейности в Домашния социален патронаж в Генерал Тошево и Каварна.

Дейност 4.1.1.4. Развиване на сезонни обществени трапезарии за социално слаби и самотно живеещи лица и семейства.

Дейност 4.1.1.5. Проучване на възможностите за създаване на комплекси за подкрепа на стари хора през 2011 год. В общините от областта, в които са развити две и повече социални услуги, насочени към старите хора, с оглед обединяване на ресурси.

Комплексът за подкрепа на стари хора предполага съвместно планиране и координиране на ресурсите и дейностите за една и съща целева група на различни налични дейности и услуги на територията на дадена община (Домашен социален патронаж, Дневен център за стари хора, Клуб на пенсионера, обществена трапезария, услуги за обгрижване на стари хора в семейна среда по ОП РЧР и др.). Целта на предложението за проучване е свързано с преценката на общините, относно оптимизирането и ефективното използване на ресурсите

Мярка 4.1.2. Осигуряване на здравна и социална подкрепа на възрастни и самотни хора.

Идентифицираните потребности на рисковите групи изисква увеличение поне с 30% на наетите асистиенти/домашни помощници за лица с увреждания и стари хора.

Дейност 4.1.2.1. Осигуряване и доразвиване на услугата Домашен помощник и Социален асистент по ОП „РЧР” (дейност 3.1.1.1.)

Дейност 4.1.2.2. Осигуряване и доразвиване на услугата Личен асистент по НП ”АХУ” и по ОП „РЧР” (дейност 3.1.1.2.)

Дейност 4.1.2.3. Планиране, изграждане и разкриване на Дневния център за възрастни хора в гр. Генерал Тошево като се използва наличната база на клуб на пенсионера. (капацитет 20).

Дейност 4.1.2.4. Продължаване на общинската подкрепа за дейностите на Клубовете на пенсионера, които предоставят възможности за общуване и социален живот на стари хора с относително съхранено здраве и възможности за самостоятелно придвижване.

Дейност 4.1.2.5. Осигуряване на здравна и социална подкрепа в Център за домашни грижи за повишаване качеството на живота на възрастни и самотни хора с ниски доходи, чиито семейства са мигрирали и емигрирали, по проект финансиран от БЧК.

• **Специфична цел 4.2. Подобряване качеството на живот на стари хора, които са в невъзможност да се справят сами с живота си.**

Обща цел 4. Да се подобри качеството на живота на старите хора във всички населени места в област Добрич, чрез:

Мярка 4.2.1. Подкрепа на стари хора, нуждаещи се от 24 часова грижа

Дейност 4.2.1.1. Разкриване на 4 нови домове за стари хора в 4 общини /Балчик, Генерал Тошево, Тервел и Шабла/ с осигуряване на близка до домашната среда и обособяване

на спални помещения за максимум двама души (разкриване в периода 2011-2015). Подготовката за изграждане на ДСХ в гр.Тервел е извършена през 2010 г. Очаква се стартиране на услугата от 01.01.2011г. с капацитет 25 места. С разкриването на новите домове ще бъдат поети чакащите за настаняване стари хора, а настанените в ДСХ гр.Добрич и ДСХ с.Добрин ще могат да се върнат в общините /или в съседна община/, в които са живели преди настаняването им в институцията.

Дейност 4.2.1.2. Довършване на реконструкцията на материалната база на ДСХ гр.Балчик с осигуряване на задължителните стандарти и критерии за местоположение и материална база

Дейност 4.2.1.3. Промяна на статута на ДСХ Балчик от сезонен в целогодишен.

Дейност 4.2.1.4. Осигуряване възможност за предоставяне на краткосрочна грижа за стари хора в ДСХ (за период на отсъствие на близките) чрез краткосрочно настаняване в специализирана институция.

Дейност 4.2.1.5. Разкриване на приюти за бездомни лица и лица с потребности от настаняване в различни институции след изчерпване на възможността за оставане в семейна среда. *(дейност 3.3.2.1.)*

Дейност 4.2.1.6. Разгръщане на общинска политика за стимулиране на частната инициатива при разкриването на услуги за 24 часова грижа за стари хора, в т. ч. на Хоспис. *(дейност 2.6.1.9.)*

Мярка 4.2.2. Подобряване качеството на грижи в институциите за стари хора.

Дейност 4.2.1.1. Актуализиране на индивидуалните оценки и планове за всеки потребител в ДСХ гр.Добрич и с.Добрин, общ.Крушари за идентифициране на актуалната възможност за самообслужване и необходимата подкрепа.

Дейност 4.2.1.2. Извършване на редовни профилактични медицински прегледи на всички потребители.

Дейност 4.2.1.3. Осигуряване на възможност за повишаване квалификацията на персонала, с оглед повишаването качеството на услугите.

1.4 Обобщена таблица за планираните услуги в област Добрич

Услуга, Вид	Потребители			Капацитет	Съдържание – основни дейности, фокус на услугата	Местоположение	Статус (нова или налична)						
	Целеви групи	Брой	Териториален обхват										
Център за обществена подкрепа с мобилна услуга	Семейства и деца с риск от изоставяне или разрушени семейни връзки; кандидати/одобрили приемни родители; кандидати/осиновители; деца настанени в семейства на близки и роднини; деца в риск от отпадане от училище; деца с противообществени прояви или поведенчески отклонения; деца жертви и извършители на насилие Деца, семейства, бременни и родилки в риск от изоставяне на децата си	Годишно	Всички общини		Превенция на изоставянето, превенция на насилието и отпадане от училище, деинституционализация и реинтеграция на деца, обучение в умения на самостоятелен живот и социална интеграция на деца от институции, консултиране и подкрепа на семейства в риск, оценяване и обучение на бъдещи приемни родители и осиновители, консултиране на приемни родители и осиновители, консултиране и подкрепа на деца с противообществени прояви. Идентифициране на деца, родители и бременни жени в риск; Социално консултиране и подкрепа на майки, заявяващи намерение да изоставят детето си в родилно отделение; обучения за формиране умения за самостоятелен живот за деца от семейства в риск; арт терапия; семейно планиране;								
ЦОП			община Балчик					40-50	Балчик	Нова ДДД – 2012г., увеличаване капацитет от 40 на 50 до 2015г.			
ЦОП			община Г. Тошево					20	Г.Тошево	Нова ДДД – 2012г.			
ЦОП 1			община Добрич-град					25	Добрич-град	Налична ДДД			
ЦОП 2								община Добрич-град			30	Добрич-град	Налична ДДД
ЦОП 3								община Добрич-град и община Добричка			50	Добрич-град	
ЦОП			80					община Добричка	50	Добричка	Нова -2011г., ОПРЧР		
ЦОП								община Каварна	30	Каварна	Нова ДДД – 2012г.		
ЦОП								община Крушари	50	Крушари	Нова ДДД, ОП проект ДАЗД-2013г.		
ЦОП								община Тервел	50-70	Тервел	Нова ДДД-2013г., увеличен капацитет от 50 на 70 до 2015г.		
ЦОП	община Шабла	20		Шабла	Нова ДДД-2013г.								
Ресурсен кабинет	Деца със специални образователни потребности		Добрич Каварна Балчик Г. Тошево	15	Логопедична, психологична, рехабилитационна, консултативна подкрепа на деца и родители, съобразно вида и степента на комуникативно нарушение, за постигане на социално-адаптивно поведение на децата при интегрирана форма на обучение	Добрич - град Каварна Балчик Г. Тошево	Нова – 2011-2015 г.						
Дневен център за	Деца с увреждания		Балчик	35-40	Комплексни грижи за деца, свързани	Балчик	Нова, ОПРЧР-2013г.,						

Услуга, Вид	Потребители			Капа- цитет	Съдържание – основни дейности, фокус на услугата	Местополо- жение	Статус (нова или налична)
	Целеви групи	Бро- й	Териториален обхват				
деца с увреждания с мобилна услуга			Г.Тошево Добрич-град и община Добричка	30 58-68	със задоволяване на ежедневните, здравните и рехабилитационните потребности, в т.ч. хидротерапия и конна езда, организация на свободното време.	Г.Тошево Добрич-град	увеличаване на капацитет от 35 на 40 до 2015г Нова ДДД-2012г. Налична ДДД, мобил.екип 2012г.,увеличаване на капа- цитет от 58 на 68 до 2015г. Налична ДДД
			Крушари, в т.ч. деца от ДДУИ	20		Крушари	
Дневен център за работа с деца с увреждания, вкл. Мобилен тип услуга	Деца с увреждания , живущи на територията на общината		Гр.Тервел и мобилен тип на услугата за 5 села	25	Организиране на обучителни и терапевтични дейности, съобразени с потребностите на целевата група	Гр.Тервел	Нова-2012г. проект ”Соц.включване”; ос 4 на ПРСР, подход Лидер през 2011г.
Заместваща грижа	Деца с увреждания		Област Добрич	6-10	Краткосрочни/почасови услуги за деца – заместваща грижа за различни периоди от време (гледане вкъщи, придружаване до детски заведения).	Добрич	Нова, ще се предоставя от услуга-в приемно семейство или Център за заместваща гри- жа, проектно финансиране
ЦСРИ с мобилна услуга	Деца и възрастни с увреждания		Община Балчик	40	Комплекс от социални услуги, свързани с извършване на рехабилитационни, социално-правни консултации, образователно и професионално обучение и ориентиране. + здравно консултиране и обслужване – медицинска сестра-посетителка +морелечение и калолечение за деца с увреждания	Балчик	Нова ДДД- 2014г. Нова ДДД – 2013г. Налична ДДД, увеличаване на капаците от 45 на 55 до 2015г. Нова ДДД-2014г. Нова ДДД – 2013г. Нова ДДД – 2012г., мобилна услуга-2013г. Налична ДДД + местна дейно ст; увеличаване на капацитет от 20 на 40 до 2015г. ОП
			Община Г.Тошево	30		Г.Тошево	
			Община Добрич-град	45-55		Добрич-град	
			Добричка	100		Добричка	
	Община Каварна	30			Каварна		
	Община Крушари	50			Крушари		
	Община Шабла	20-40			Шабла		
ЦНСТ за деца ЦНСТ 1	Деца от СИ и превенция на	15	Община Балчик	15	Комплексни услуги, свързани със задоволяване на основните жизнени	Населено място	Нова, ДДД – 2013г.

Услуга, Вид	Потребители			Капацитет	Съдържание – основни дейности, фокус на услугата	Местоположение	Статус (нова или налична)	
	Целеви групи	Брой	Териториален обхват					
ЦНСТ 2	институционализацията	15	Община Балчик	15	потребности в близка до семейната среда, оказване на индивидуализирана подкрепа и грижа, съобразена с особеностите на децата. Съдействие на децата за поддържане на връзки с биологичните им родители, близки, приемни родители или осиновяватели.	до Балчик	Нова, ДДД – 2013г.	
ЦНСТ 1	Деца от СИ и превенция на институционализацията	15	Община Добричка	15		С.Овчарово	Нова, ДДД – 2012г.	
ЦНСТ 2		15	Община Добричка	15		С.Овчарово	Нова, ДДД – 2012г.	
ЦНСТ 1	Деца от ДДЛРГ 7-18г, превенция на институционализация	15	Област Добрич	15		Добрич	Налична ДДД	
ЦНСТ 2		15	Област Добрич	15		Добрич	Налична ДДД	
ЦНСТ 3		15	Област Добрич	15		Добрич	Нова ДДД-2011г.	
ЦНСТ 4		8	Област Добрич	8		Добрич	Нова ДДД, ОП-2012г.	
ЦНСТ 5		8	Област Добрич	8		Добрич	Нова ДДД, ОП-2012г	
ЦНСТ 1	Деца от ДДУИ, превенция на институционализация	15	Област Добрич	15		С.Крушари	Нова ДДД, ОП ДАЗД-2012г	
ЦНСТ 2		15	Област Добрич	15		С.Крушари	Нова ДДД, ОП ДАЗД-2012г	
ЦНСТ 3		15	Област Добрич	15		С.Крушари	Нова ДДД, ОП ДАЗД-2012г	
ЦНСТ 4		15	Област Добрич	15		С.Крушари	Нова ДДД, ОП ДАЗД-2012г	
ЦНСТ 5		15	Област Добрич	15		С.Крушари	Нова ДДД, ОП ДАЗД-2012г	
Център за ранна интервенция	Деца с увреждания и семейства на деца с увреждания	30-50	Област Добрич	30-50		Медицински, социални, психологически консултации, родителски умения за грижа за деца с увреждания	Гр.Добрич	Нова, проектно финансиране, ДДД-2011/2012 г.
Приют за безнадзорни деца	Безнадзорни деца и деца на улицата, деца – жертви на насилие		Област Добрич	20		Предоставяне на временен престой, консултиране, подкрепа	Добрич	Налична ДДД
Звено „Майка и бебе”	Жени в последните месеци на бременността/7-9/ и майки с деца от 0-3 г. с висок риск от изоставяне на детето си	1	Област Добрич	10	Задоволяване на ежедневните им потребности, социално-психологическа подкрепа за възстановяване и интеграция	Област Добрич	Нова – 2014 г.	
ДМСГД Добрич	Деца от 0 до 3 години и деца до 7 години с увреждания	110 - 160	Област Добрич	160-120	Комплексни грижи за изоставени от биологичните си родители деца от 0 до 3 години и деца с увреждания от 0 до 7 години.	Добрич	Налична, намаляване на капацитет от 160 на 120 за 2012г.	
ДДЛРГ Добрич	Деца от 7 до 18 без възможност за реинтеграция в биологичното семейство		Област Добрич	50-15	Наблюдение, съдействие и консултиране на децата; Обучение и подпомагане при изграждане на	Добрич	Налична, намаляване на капацитет от 50 на 15 за 2011г.	

Услуга, Вид	Потребители			Капацитет	Съдържание – основни дейности, фокус на услугата	Местоположение	Статус (нова или налична)
	Целеви групи	Брой	Териториален обхват				
					социални и здравни грижи, здравно възпитание; Задоволяване на основните потребности на децата; Индивидуално и групово консултиране /психологично и социално/.		
ДДЛРГ Овчарово	Деца от 3-7 годишна възраст лишени от родителска грижа настанени в институция.	30	Област Добрич	50-30	Предоставяне на социални услуги в зависимост от потребностите на настанените деца.	С.Овчарово, общ.Добричка	Налична, намаляване капацитет от 50 на 30-2011г.
ДДМУИ Крушари	Деца с умствена изостаналост от 0 до 18 години	100	Цялата страна	100- 0	комплексни социални услуги за деца с умерена, тежка или дълбока умствена изостаналост, установена с експертно решение на ТЕЛК/НЕЛК	С.Крушари, общ.Крушари	Налична, постепенно намаляване на капацитета до закриване на СИ
Преходно жилище	Младежи, напускащи СИ	8	Област Добрич	8	Наблюдение, съдействие и конкултиране на младежите напускащи специализираните институции; изграждане на умения за самостоятелен живот; превенция на рисково поведение; психологическо консултиране, семейно консултиране, медиация, рехабилитация; обучение и подпомагане при трудова реализация, квалификация и преквалификация, кариерно консултиране.	Добрич	Налична ДДД
Малък групов дом	Деца от ДДУИ	6	Област Добрич	6	Предоставяне на ежедневна грижа, изграждане умения за самостоятелен живот, обезпечаване на здравни и образователни услуги.	Крушари	Нова ДДД, ОП проект ДАЗД
Кризисен център	Деца, младежи, мъже и жени, преживели домашно насилие трафик, сексуално насилие, психологически тормоз на работното място, училищно насилие.	1	Област Добрич	25	Кризисният център ще работи на Областно ниво по развити програми за деца и възрастни, включващи консултиране, психологическа подкрепа, работа на терен.	Област Добрич	Нова – 2013 г.
ЗЖ за лица с увреждания	Възрастни лица с умствена изостаналост/ психични разстройства/ физически	8 8	Всички Общини Балчик Г.Тошево	8 8	Предоставяне на подслон и ежедневни грижи за възрастни с увреждания в близка до семейната среда.	Балчик Г.Тошево	Нова ДДД - 2014г. Нова ДДД- 2013г.

Услуга, Вид	Потребители			Капацитет	Съдържание – основни дейности, фокус на услугата	Местоположение	Статус (нова или налична)
	Целеви групи	Брой	Териториален обхват				
	увреждания	8 8 8 8 8 8 6 8 6	Добрич-град Добрич-град Добричка Добричка Каварна Каварна Крушари Тервел Шабла	8 6-8 8 8 8 8 6 8 6		Добрич-град Добричка Каварна Каварна Крушари Тервел Шабла	Налична ДДД, Налична ДДД,увеличаване на капацитета от 14 на 16 до 2015г. Нова ДДД-2014г. Нова ДДД-2014г. Нова ДДД-2014г. Нова ДДД-2014г. Нова ДДД,ОП проект ДАЗД-2012г. Нова ДДД-2014г. Нова ДДД-2013г.
Дневен център за възрастни хора	Стари хора		Г.Тошево	20	Цялостно обслужване на потребителите през деня или седмично, свързано с предоставяне на храна, задоволяване на ежедневните, здравните, образователните и рехабилитационните потребности, както и на потребностите от организация на свободното време и личните контакти.	Г.Тошево	Нова ДДД - 2013
Дневен център за възрастни с психични разстройства	Лица с психически увреждания		Община Добрич	30	Медицинска и социална рехабилитация, консултации – социални, правни, здравни, психологически, трудотерапия; изграждане на умения за самостоятелност.	Добрич	Налична ДДД, предоставена за управление на доставчик на СУ
Дневен център за възрастни с увреждания с мобилна услуга	Лица с физически и умствени увреждания		Община Добрич	40-50	Цялостно обслужване на възрастните за деня, свързано с предоставяне на храна, задоволяване на ежедневни, здравни и рехабилитационни потребности и организация на свободното време.	Добрич	Налична, увеличаване на капацитета от 40 на 50 до 2015г.
Дневен център за възрастни с увреждания	Възрастни хора с увреждания, живущи на територията на община Тервел		Гр.Тервел и мобилен тип услуга за 3 села	50-70	Организиране на обучителни и терапевтични дейности, съобразени с потребностите на целевата група	Тервел и 3 села	Нова-2012г. ос 4 на ПРСР, подход Лидер през 2011 г.
Приют за	Бездомни лица и лица с	15-	Област Добрич	15	Временно предоставяне на социални	Г.Тошево	Нова ДДД 2012г.

Услуга, Вид	Потребители			Капацитет	Съдържание – основни дейности, фокус на услугата	Местоположение	Статус (нова или налична)
	Целеви групи	Брой	Териториален обхват				
възрастни	потребности от настаняване в различни институции след изчерпване на възможността за оставане в семейна среда.	30 40	Област Добрич	16	услуги и задоволяване на потребностите на нуждаещите се лица на които са изчерпани възможностите за оставане в семейна среда и предстои настаняване в дом	с.Опанец, общ.Добричка	Нова ДДД -2014г.
ЦНСТ за възрастни	Възрастни с умствена изостаналост и психични разстройства				Комплексни услуги, свързани със задоволяване на основните жизнени потребности на хора с увреждания в близка до семейната среда, оказване на индивидуализирана подкрепа и грижа.		
ЦНСТ	Възрастни с умствена изостаналост	15	Област Добрич	15		Област Добрич	Нова -2012, проектно предложение
ЦНСТ	Възрастни с психични разстройства	15	Област Добрич	15		Област Добрич	Нова -2012, проектно предложение
Домашен социален патронаж	лица с увреждания и стари хора със затруднения в самообслужването, които имат нужда от грижа в семейна среда;самотно живеещи стари хора в отдалечени населени места без достъп до услуги	800 145	Община Балчик Община Г.Тошево Община Добрич-град Община Добричка Община Каварна Община Крушари Община Тервел Община Шабла	100-150 300 350-400 500-550 120-135 100 50-150 50-130	комплексни социални услуги, предоставяни по домовете за доставка на храна; поддържане на личната хигиена и хигиената на жилищните помещения, обитавани от ползвателя; съдействие за снабдяване с необходимите технически помощни средства; битови услуги и др	Балчик Г.Тошево Добрич-град Община Добричка Каварна Крушари Тервел Шабла	Налична, МД, увеличаване на.капацитет от 100-150 и вкл. 3 нас.места до 2013г. Налична,МД,разширяване обхват дейности-2011г. Налична, МД,увеличение на капацитета от 350 на 400-2015г. Налична, МД,увеличение на капацитета от 500 на 550 - 2011г. Налична, МД разширяване обхват, дейности,капацитет от 120 на 135 до 2015 Налична, МД обхват всички населени места до 2015г. Налична МД увеличен капацитет от 50 на 150-

Услуга, Вид	Потребители			Капацитет	Съдържание – основни дейности, фокус на услугата	Местоположение	Статус (нова или налична)
	Целеви групи	Брой	Териториален обхват				
							2010г. Налична, МД увеличен капацитет от 50 на 130 до 2015г.
Личен асистент <i>услуга в общността по ОПРЧР към 2010 и НП „АХУ”</i>	Деца и лица с различни увреждания; стари хора с трайни увреждания, или с тежко здравословно състояние, които не могат или са много затруднени да се обслужват сами	30 24 48 6 35 1 15 10	община Балчик община Г. Тошево община Добрич-град община Добричка община Каварна община Крушари община Тервел община Шабла	30 20 38 6 24 1 15 6	Осигуряване на грижи в семейна среда за деца и лица, нуждаещи се от постоянно обгрижване в ежедневието си, както и осигуряване на заетост на лицето от семейството, което го обгрижва .	Балчик Г.Тошево Добрич-град Каварна Тервел	Налична,финансира се по ОПРЧР, проектно предложение на АСП,НП
Личен асистент - алтернатива <i>услуга в общността по ОПРЧР към 2010г.</i>	Деца и лица с различни увреждания; стари хора с трайни увреждания, или с тежко здравословно състояние, които не могат или са много затруднени да се обслужват сами		община Балчик община Г. Тошево община Добрич-град община Добричка община Каварна община Крушари община Тервел община Шабла	23 23 67 15 23 9 20 10	Осигуряване на грижи в семейна среда за лица, нуждаещи се от постоянно обгрижване в ежедневието си, като успоредно се осигурява заетост на лицето от семейството, което го обгрижва.	Балчик Г.Тошево Добрич-град Добричка Каварна Крушари Тервел Шабла	финансира се по ОПРЧР,октомври 2010, доставчик общини Предвижда се увеличаване броя на обслужваните
Социален асистент <i>услуга в общността по ОПРЧР към 2010</i>	Деца и лица с различни увреждания;самотни стари хора с трайни увреждания, или в тежко здравословно състояние, които не могат или са много затруднени да се обслужват сами	10 20 10	Община Балчик Община Г.Тошево Община Добрич-град Община Добричка Община Каварна Община Шабла	10 17 10 5	Осигуряване на грижи в семейна среда за лица, които поради различни ограничения от здравословен характер са изключени от социалния живот и са в риск от зависимост от институционален тип грижи	Балчик Г.Тошево Добрич-град Добричка Шабла	Финансира се по ОПРЧР-2011г., доставчик общини/НПО.Предвижда се увеличаване броя на общините-доставчици и броя на обслужваните
Домашен помощник <i>услуга в общността по ОПРЧР към 2010</i>	Самотни стари хора с трайни увреждания, и/или в силно нарушено здравословно състояние, които не могат или са затруднени да се обслужват сами и да организират бита си	50 95 20 40	Община Балчик Община Г.Тошево Община Добрич-град Община Добричка Община Крушари Община Каварна Община Шабла	50 85 16 10 20	Услуги в домашни условия, насочени към поддържане на хигиена на обитаваното жилище, пазаруване и приготвяне на храна, пране и др. комунално-битови дейности	Балчик Г.Тошево Добрич-град Добричка Крушари Шабла	Финансира се по ОПРЧР, октомври 2010, доставчик общини/НПО Предвижда се увеличаване броя на обслужваните
Дом за стари хора ДСХ 1	Стари хора със затруднения в самообслужването	150 чак			Комплекс от услуги за осигуряване на качествена и здравословна храна; медицински грижи; развлекателни,		

Услуга, Вид	Потребители			Капа- цитет	Съдържание – основни дейности, фокус на услугата	Местополо- жение	Статус (нова или налична)
	Целеви групи	Бро- й	Териториален обхват				
ДСХ 2		ащи	Област Добрич Област Добрич	28 40	рехабилитационни, психологически услуги.	Балчик Близко населено място до Балчик	Налична ДДД – 2013г. Нова ДДД – 2015г.
ДСХ			Област Добрич	115-120			
ДСХ			Област Добрич	25			
ДСХ			Г.Тошево	30			
ДСХ ДСХ ДСХ			Тервел Шабла	25 40			
Дом за възрастни с деменция	Възрастни хора с деменция	67 чак ащи	Област Добрич Област Варна	50	постоянно 24-часово обгрижване на лица с деменция	С.Опанец, общ.Добричка	Налична ДДД
Дом за възрастни с умствена изостаналост	Възрастни хора с умствена изостаналост	100	Цялата страна	120-100	Задоволяване на основните жизнени потребности, медицински грижи	С.Българево Общ.Каварна	Налична ДДД, затваряне на входа към институцията; намаление на капацитет от 120 на 100 до 2015г.
ОТ	лица и семейства на месечно подпомагане; лица с доказана липса на доходи и близки, които да се грижат за тях; самотно живеещи лица и семейства, получаващи минимални пенсии ; скитащи и бездомни деца и лица.	250	Балчик Г.Тошево Добрич-град Добричка Каварна Крушари Тервел Шабла	72 90 112 100 30 40 90 27	Осигуряване на храна	Балчик Г.Тошево Добрич-град Добричка Каварна Крушари Тервел Шабла	Финансира се по проектни предложения на общините
Център за домашни грижи	Лица/възрастни и самотни поради миграция или емиграция на близките/ с доходи до 200 лв;	53	Добрич	53	Здравна и социална подкрепа за повишаване качеството на живота	Добрич	Финансира се по проект на БЧК 2010- 2012г.
Иновативна	Лица със зрителни, слухови,	105	Община Добрич	105	Пакет услуги за социална интеграция и	Добрич	Финансира се по

Услуга, Вид	Потребители			Капацитет	Съдържание – основни дейности, фокус на услугата	Местоположение	Статус (нова или налична)
	Целеви групи	Брой	Териториален обхват				
услуга за социално и икономическо включване. Виртуален ресурсен център.	физически увреждания , живеещи в общността и техните семейства, живеещи в социална и икономическа изолация.		Община Добричка		пълноценна икономическа активност. Адаптиране на учебен курс по предприемачество за хора със зрителни увреждания , пилотно обучение по предприемачество и виртуален ресурсен център.		проект по ОПЧР на Международен колеж ООД и „Хобисклуб“ за 2010-2011г.
Общностен център за деца и семейства с мобилна услуга Проект „Социално включване“ – фаза 1	деца и родители от уязвими етнически групи в частност ромската общност; деца, които не посещават детска градина или не ползват друг тип услуга за грижа за деца; деца, за които родителите не полагат достатъчна грижа; родители живеещи в лоши жилищни условия; бъдещи родители.		Две от общините в област Добрич		Интегрирани услуги – образователни, социални и здравни: 1.образователна интеграция на децата и учениците от деца на социално слаби семейства в т. число-етнически малцинства; 2.Мотивиране на деца и семейства за включване на децата в образователната система; 3. консултиране и психологическа подкрепа на семейства с деца с увреждания.	Добрич	Нова,Проект „Социално включване“ фаза 1
Общностен център за деца и семейства с мобилна услуга Проект „Социално включване“ – фаза 2	деца и родители от уязвими етнически групи в частност ромската общност; деца, които не посещават детска градина или не ползват друг тип услуга за грижа за деца; деца, за които родителите не полагат достатъчна грижа; родители живеещи в лоши жилищни условия; бъдещи родители.		Община Балчик Община Г.Тошево Община Добрич Община Добричка Община Каварна Община Крушари Община Тервел Община Шабла		Услуги за деца от 0-7 г. и техните родители. Формиране и развитие на родителски умения и интеграция на децата в детските градини.	Община Балчик Община Г.Тошево Община Добрич Община Добричка Община Каварна Община Крушари Община Тервел Община Шабла	Нова, ОПЧР
Клуб на пенсионера	Лица в пенсионна възраст	1400-1500 2500 600 1584 2000 100-150 100-150	Община Балчик Община Ген Тошево Община Добрич Община Добричка Община Каварна Община Шабла		Социално включване на хората в пенсионна възраст; осигуряване на занимания и мероприятия в свободното време на нуждаещите се лица.	Балчик и 14 населени места 52 нас.места в общ.Добричка	Налична, МД Налична, МД
Клуб на инвалида	Лица с увреждания	180 180	Община Балчик Община Ген Тошево		Социално включване на хората с увреждане.	Гр. Балчик	Налична, МД

5. Изграждане на капацитет за изпълнение на стратегията.

Изграждането на капацитет за реализиране на Областната стратегия за социалните услуги в Добрич има за цел да повиши административния и организационен капацитет на всички организации, институции - участници в реализацията на стратегията, така че да осигури благоприятна среда, в която хората, ангажирани с нейното изпълнение – от административните позиции (отговорни за планиране на реформирането или разкриването на нови услуги, финансовото им обезпечаване), до специалистите, които директно предоставят социални услуги за рисковите групи, да реализират пълния си потенциал.

В настоящия раздел са представени дейностите и мерките насочени към развитие на капацитета на човешките ресурси, ангажирани както с управлението, така и с предоставянето на съществуващите услуги и целят да осигурят разнообразни възможности за повишаване на професионалната квалификация, обогатяване на опита, въвеждане на иновативни практики в социалната работа, използване на ефективни механизми за осигуряване на участието на хората от рисковите групи в процеса на повишаване на качеството и ефективността на предоставяните услуги. Планирани са и мерки за изграждане на капацитет, свързани с осигуряване на допълнителен ресурс от управленски кадри, специалисти и помощен персонал, който да осигури предоставянето на новите услуги, планирани за разкриване в продължение на целия период на реализиране на стратегията.

В отговор на идентифицираните потребности от развитие на съществуващия капацитет и на база на прогнозиране на необходимите човешки ресурси за новите услуги, заложиени в Областната стратегия, са съгласувани следните цели по:

Приоритетно направление 5. Развитие на човешките ресурси

Обща цел 5. Да се повиши качеството и ефективността на социалните услуги чрез изграждане на необходимия капацитет за управление на областно и общинско ниво и чрез осигуряване на квалифициран и компетентен персонал за предоставяне на услуги, чрез:

- **Специфична цел 5.1.** Изграждане на капацитет за управление и планиране на социални услуги в структурите на областно ниво. Да се създаде регионален Ресурсен център за развитие на човешките ресурси в област Добрич;
- **Специфична цел 5.2.** Изграждане на капацитет за управление на социални услуги в общините и доставчиците на социални услуги.
- **Специфична цел 5.3.** Изграждане на капацитет за предоставяне на социални услуги.
- **Специфична цел 5.4.** Развиване на публично-частни партньорства в областта на социалните услуги.
- **Специфична цел 5.5.** Развиване на капацитет за наблюдение, оценка и повишаване качеството на социалните услуги.

Специфична цел 5.1. Изграждане на капацитет за управление и планиране на социални услуги в структурите на областно ниво Да се създаде регионален Ресурсен център за развитие на човешките ресурси в област Добрич;

Мярка 5.1.1. Създаване и ресурсно обезпечаване на регионално звено за подкрепа - Регионален център за развитие на човешките ресурси – орган, който ще координира и подпомага осъществяването на стратегията на областно ниво (през 2011 г.).

Регионалният център за развитие на човешките ресурси ще бъде създаден към РДСП. Той ще подпомогне непрекъснатото развитие на административния и организационен капацитет на всички организации и институции, участващи в процеса на разкриването и развитието, управлението и предоставянето на социални услуги на територията на общините и на областно ниво (ДСП; общински администрации; доставчици на социални услуги; НПО и др.), човешките ресурси в сферата на социалните услуги.

За създаването на Регионалния център ще се използват предстоящи възможности за финансиране по Оперативните програми за развитие на човешките ресурси и с техническата подкрепа на ТЗ към УНИЦЕФ и АСП.

Организационното изграждане на Регионалния център за развитие на човешките ресурси включва следните основни дейности:

- Подготовка на длъжностни характеристики и план за управление на екипа на Регионалния център;
- Подбор на персонал и осигуряване на адекватен брой служители (не по-малко от 3-ма човека) в Регионалния ресурсен център;
- Осигуряване на възможности за непрекъснато обучение, обмяна на опит и добри практики на екипа на Регионалния център.

Дейност 5.1.1.1. Осъществяване на дейности на Регионалния център за развитие на човешките ресурси, които включват:

- изследване на потребностите на общността и планиране на вида и обхвата на услуги по превенция на рисковите фактори и услуги за целевите групи: (деца, семейства, хора с увреждане, самотно живеещи стари хора и т.н.) на територията на областта;
- реформиране и реструктуриране или закриване на съществуващи социални услуги, в съответствие с приоритетите на настоящата стратегия;
- финансово планиране, осигуряване и ефективно управление на финансовите средства и други ресурси, необходими за осъществяване на социалните услуги в областта;
- планиране и осъществяване на политики и програми за развитие на човешките ресурси, ангажирани с предоставянето на социални услуги на територията на областта;
- предоставяне на методическа подкрепа за прилагане на съществуващата нормативната уредба и добрите практики за администриране и управление на социални услуги в България (държавно делегирана дейност; социални услуги с финансиране от общинските бюджети или с друго външно финансиране), за прилагане на критериите и стандартите за социални услуги, системи за осигуряване на качество и ефективност на предоставяните услуги);
- Методическа подкрепа и предоставяне на актуална информация, свързана със социалните услуги на всички, които имат отношение към тях;
- Обучение и консултации - идентифициране на нуждите от обучение, провеждане на обучения за повишаване на професионалната квалификация на работещите в сферата на социалните услуги от различни организации;

- Участие в работните групи за методическа подкрепа при актуализирането на плановете за реформиране, реструктуриране или закриване на специализираните институции в съответствие с приоритетите и мерките на настоящата стратегия;
- Техническа помощ и подкрепа при изграждане и утвърждаване на междуобщинското и междусекторното партньорство, както и при работата в мрежа;
- Подкрепа при разработването на проектни предложения и управляване на проекти в социалната сфера;
- Съдействие и подкрепа на Звеното за мониторинг и оценка (*описано в параграф 6.3 на Стратегията*) в дейностите за подобряване и актуализация на Стратегията в съответствие със заключенията и препоръките от мониторинга и оценката, както и с настъпилите промени в социалната среда.

Регионалният център за развитие на човешките ресурси ще организира основната част от обученията, консултациите и методическата помощ, на областно и общинско ниво, предвидени в мерките и дейностите по-долу по специфични цели 5.2., 5.3., 5.4. и 5.5.

Специфична цел 5.2. Изграждане на капацитет за управление на социални услуги в общините и доставчиците на социални услуги

Мярка 5.2.1. Адекватно ресурсно обезпечаване на развитието на отделите, ангажирани с администрирането и управлението и развитието на социалните услуги на територията на всяка от общините в областта.

Дейност 5.2.1.1. Осигуряване на адекватен брой служители (не по-малко от 2) в отделите, ангажирани с разкриването и управлението на социалните услуги на територията на всяка община;

Дейност 5.2.1.2. Осигуряване на възможности за непрекъснато обучение, обмяна на опит и добри практики, с цел развитие на капацитета на екипите в отделите във всяка община, ангажирани с управлението на социалните услуги и на доставчиците, които да осигурят:

- Повишаване на капацитета на служителите за изследване на потребностите на общността и планиране на вида и обхвата на услуги по превенция на рисковите фактори и услуги за целевите групи в риск (деца, семейства, хора с увреждане, самотно живеещи стари хора и т.н.)
- Изграждане на административен капацитет за реформиране и реструктуриране или закриване на съществуващи социални услуги, в съответствие с приоритетите и мерките на настоящата стратегия.
- Повишаване на компетентността на специалистите за финансово планиране и осигуряване и ефективно управление на финансовите средства и други ресурси, необходими за осъществяване на социалните услуги на територията на общината;
- Повишаване на компетентността за планиране и осъществяване на политики и програми за развитие на човешките ресурси, ангажирани с предоставянето на социални услуги във всяка община, обхващащи: развитие на системата на подбор, обучение, управление и задържане на персонала, въвеждане на гъвкави системи за възнаграждения, обвързани с обема и качеството на предоставяните услуги и индивидуалното представяне и др.
- Повишаване на познанията на специалистите в отделите на общините по прилагането на съществуващата нормативната уредба и добрите практики за администриране и управление на социални услуги в България (държавно делегирана дейност; с финансиране от общинските бюджети или с друго външно финансиране, осигурено от дарители или със средства от проекти);

- Повишаване на уменията и промяна на нагласите към възлагане на предоставянето на социални услуги на външни доставчици - неправителствени организации или търговски дружества;
- Повишаване на капацитета за наблюдение и оценка, както и за оказване на методическа подкрепа за повишаване на качеството на предоставяните социални услуги на територията на общините.

Мярка 5.2.2. Да се изгради капацитет на общинско и областно ниво за кандидатстване по и управление на средства от структурните фондове на ЕС и на други донорски програми.

Дейност 5.2.2.1. Осъществяване на поредица от базисни и надграждащи обучения за представители на екипите, управляващи социалните услуги в общините, представителите на регионалния център и на доставчиците, които да осигурят придобиване и надграждане на умения за:

- Познаване, анализиране и ефективно използване на възможностите на съществуващите финансови инструменти от национално финансиране и Структурните фондове на ЕС;
- Подготовка на проектни предложения. Основни умения за: трансформиране на проблемите в цели за постигане на промяна; подбор на специфични дейности и методи за интервенция, които осигуряват постигане на целите; планиране на необходимите финансови, човешки и материални ресурси за осъществяване на проекта; дефиниране на индикатори за проследяване на резултатите; планиране на мерки за осигуряване на качество на предоставените услуги, равен достъп и активно участие на потребителите в развитието и контрола по предоставяне на услугите; планиране на мерки и дейности за осигуряване на устойчивост.
- Управление на проекти, включващи: развитие на компетенциите за ефективно изпълнение на планираните дейности в рамките на проекта; добро управление на наличните ресурси; стимулиране на участието на всички заинтересовани страни; между институционално сътрудничество; документиране и популяризиране на успешните практики и резултати от проекта; осъществяване на дейности за осигуряване на необратимост и устойчивост на промяната

Мярка 5.2.3. Да се осигури непрекъснато развитие на капацитета на експертите от ДСП и служителите на отделите по „Закрила на детето” в областта.

Дейност 5.2.3.1. Предоставяне на поредица от специализирани обучения, целящи развитие на знанията и уменията за:

- Ефективно управление и социална работа по случай, обхващаща: индивидуализиране на оценката на потребностите на потребителите, подготовка, изпълнение и наблюдение на план за действие, осигуряване на участието на клиента във формулирането на плана за грижи/плана за действие, преглед на план за действие;
- работа в мултидисциплинарен екип и ефективно общуване, сътрудничество между всички заинтересовани страни;
- работа за популяризиране (информиране на гражданите и осигуряване на равен достъп до социални услуги на различните рискови групи) на съществуващите социалните услуги на територията на общината и областта, идентифициране на потенциални потребители и насочване към доставчиците в общината и в областта;

Дейност 5.2.3.2. Осигуряване на възможности за споделяне на опит и добри практики на местно и областно ниво и разширяване на между институционалното сътрудничество;

Дейност 5.2.3.3. Осигуряване на обучения и методическа подкрепа, свързана с работата по управление на случаи.

Мярка 5.2.4. Развитие на професионални умения и опит за гъвкаво и ефективно управление на социалните услуги

В допълнение на подобряването на основните професионални умения на специалистите, ангажирани с администриране и управление на социалните услуги, се предвиждат следните дейности за изграждане на нов тип професионални компетенции, необходими за стартиране на нови услуги.

Дейност 5.2.4.1. Организиране на поредица от въвеждащи и надграждащи обучения за професионалистите, които ще бъдат ангажирани със създаването и управлението на нови социални услуги, за да се придобият адекватни управленски умения и практика за:

- Анализирание на потребностите, проблемите и ресурсите в общността, свързани с разширяване на обхвата, повишаване на ефективността или със създаване на нови социални услуги;
- създаване на методологии за новите услуги; организация на работата по предоставяне на новите услуги;
- изграждане на стратегии за популяризиране на услугите и спечелване на доверието на клиентите;
- развитие на между институционалното сътрудничество, както и привличане на представители на заинтересованите страни - граждани, НПО и др. в процеса на осигуряване на ефективността и качеството на новите услуги;
- договаряне предоставянето на социални услуги и взаимоотношения в този процес;
- финансово управление и контрол;
- наблюдение и оценка на социални услуги, ориентирано към резултатите и постигнатото качество.

Дейност 5.2.4.2. Организиране на обучения, семинари и конференции за обмяна на опит и добри практики, осигуряващи развитие на професионалните компетенции за създаване и прилагане на ефективни системи за управление на човешките ресурси, които представляват съвкупност от:

- Процедури за подбор на персонал за новите услуги, съобразно предварително изяснени длъжностни и функционални характеристики за специалистите и помощния персонал, ангажиран с предоставянето на услугата;
- Дейности за привличане и развитие на специалисти, чрез стажантски програми и /или преобучение на специалисти и осигуряване на помощен персонал от социални услуги, след закриване на социални услуги в общините от областта;
- Дейности за привличане на специалисти чрез други доставчици на социални услуги/или с НПО, в рамките на съществуващи или новосъздадени партньорски взаимодействия на местно и регионално ниво, с цел по-ефективно и гъвкаво използване на съществуващия набор от специалисти в общините и в областта или с цел оптимизиране на разходите за високо квалифициран персонал.

Мярка 5.2.5. Повишаване на квалификацията и умения на управленския персонал в действащите социални услуги

Регионалният център ще организира обучения и консултации, с цел непрекъснато развитие на капацитета на специалистите, управляващи съществуващите социални услуги. Дейностите за повишаване на капацитета на специалистите, управляващи предоставянето на услугите от резидентен тип и на услугите в общността, включват:

Дейност 5.2.5.1. Осъществяване на поредица от базисни и надграждащи обучения за повишаване на управленския опит и квалификацията по отношение на:

- анализ на потребностите от специалисти и поддържащ персонал, дизайн/развитие на длъжностните и функционалните характеристики на персонала;
- подбор на персонал, ориентиране и обучение/преобучение на персонала; освобождаване на персонал;
- ефективно планиране на работните задачи и дейностите по предоставяне на услугите, съобразно потребностите от развитие на предлаганите социални услуги;
- въвеждане на иновативни практики за ефективна оценка на положениа труд, съобразени със спецификата на различните дейности по предоставяне на социалните услуги и обвързване на възнагражденията на служителите с реалната работа по случаи за удовлетворяване на потребностите на клиентите;
- добро управление и задържане на специалисти и помощен персонал; осигуряване на тяхното непрекъснато развитие;
- стимулиране на работата в екип; работата в разширени/мултидисциплинарни екипи.

Дейност 5.2.5.2. Осигуряване на обучение и периодични консултации за ръководителите (ръководните екипи) на доставчиците на социални услуги на местно ниво (най-малко веднъж годишно), с цел повишаване на компетентността им по отношение на планирането, осигуряването и ефективното управление на финансовите средства и други ресурси, необходими за осъществяване на набора от социални услуги, предоставяни от съответния доставчик.

Дейност 5.2.5.3. Осигуряване на обучение и методическа подкрепа за повишаване на компетентността на специалистите, управляващи социалните услуги, за познаване и ефективно прилагане на съществуващата нормативната уредба и добрите практики за администриране и управление на социални услуги в България.

Дейност 5.2.5.4. Осигуряване на обучение, възможности за обмяна на опит и консултиране по въвеждане на практика за работа с доброволци при предоставянето на социални услуги на местно и регионално ниво;

Дейност 5.2.5.5. Осигуряване на възможности за участие в работни срещи, конференции, обучителни пътувания/стажантски програми и др. тип дейности, осигуряващи обмен на опит и професионално развитие на управленския екип на доставчиците;

Дейност 5.2.5.6. Въвеждане на системи за документиране на опита и добрите практики, и за популяризиране на резултатите от предоставяните услуги, популяризиране на дейностите по предоставяне на услугите на местно и регионално ниво.

Мярка 5.2.6. Въвеждане на системи на супервизия

Разработването и въвеждането на ефективни системи за супервизия в практиката на доставчиците ще стимулира развитието на капацитета за реализиране на Областната стратегия за развитие на социалните услуги в област Добрич и ще осигури качество на предоставяните услуги.

Дейност 5.2.6.1. Поредица от обучения, които да развият капацитета на доставчиците на общинско и регионално ниво за осъществяване на супервизия, съобразена със спецификата на предоставяните услуги.

Дейност 5.2.6.2. Въвеждане на практиката за осъществяване на индивидуална и групова супервизия, като елемент от системата за управление на човешките ресурси и като средство за осигуряване на качество на предоставяните услуги.

Специфична цел 5.3. Изграждане на капацитет за предоставяне на социални услуги

Мярка 5.3.1. Повишаване на квалификацията и уменията на персонала, директно ангажиран в предоставянето на социални услуги.

Целта на мярката е да се осигури непрекъснато повишаване на капацитета за предоставяне на социални услуги на специалистите и помощния персонал, директно ангажиран в предоставянето на услуги.

Дейност 5.3.1.1. Осигуряване на поредица от обучения за специалистите - социални работници, психолози, специални педагози, рехабилитатори и др., както и за помощния персонал, ангажиран в директното предоставяне на социалните услуги, които да осигурят:

- Обогатяване на знанията и опита им за ефективна работа по случай;
- осигуряване на активното участие на клиента в процеса на работата по удовлетворяване на неговите потребности, подбор на специфичните дейности, свързани с предоставянето на социалната услуга;
- оценка на въздействието, документиране на добрите практики в работата по случай.
- Придобиване на знания и умения за качествено предоставяне на социалните услуги, в които са ангажирани.

Дейност 5.3.1.2. Провеждане на обучения, които да осигурят усвояване на специфични умения за планиране на професионалното развитие и кариерно израстване, умения за работа в екип и ефективно общуване, работа по проекти, взаимодействие с различни институции, и др.

Дейност 5.3.1.3. Осигуряване на възможности за обучение, обмяна на опит и консултиране по въвеждане на практика за работа с доброволци при предоставянето на социални услуги;

Дейност 5.3.1.4. Осигуряване на възможности за участие в работни срещи, конференции, обучителни пътувания/стажантски програми и др. на регионално, национално и европейско ниво, осигуряващи обмен на опит и професионално развитие на специалистите, които директно предоставят социални услуги.

Специфична цел 5.4. Развиване на публично-частни партньорства в областта на социалните услуги.

Мярка 5.4.1. Умения за насърчаване на изграждането на партньорства и работа в мрежа

Дейност 5.4.1.1. Организиране на обучения, семинари, работни срещи и др. осигуряващи формиране и развитие на умения за изграждане и поддържане на ефективни партньорства на местно и областно ниво и работа в мрежа.

Дейност 5.4.1.2. Предоставяне на консултации, фасилитация, обучителни модули и обучения през практика за междуобщинско и междусекторно взаимодействие:

- Ефективно взаимодействие между общинска администрация, ДСП и НПО;
- Механизми и подходи за осигуряване на подкрепа от гражданския сектор за областната стратегия; умения за мобилизиране на потенциала на НПО за управление и предоставяне на социалните услуги, инициране и изпълнение на мерки за социално включване на общинско и областно ниво;
- Обучения и консултиране за подобряване на условията за включване на НПО като външни доставчици на услуги.

Дейност 5.4.1.3. Създаване и използване на програми за обмен на различни професионалисти, в рамките на общините и в областта.

Дейност 5.4.1.4. Документиране и популяризиране на добрите практики в общините и в областта за осъществяване на партньорски взаимодействия при предоставянето и/или управлението на социални услуги и добрите практики за работа в мрежа при осъществяването на кампании за превенция на рисковото поведение или кампании за популяризиране на услугите.

Специфична цел 5.5. Развиване на капацитет за наблюдение, оценка и повишаване качеството на социалните услуги.

Планираните обучения са предназначени предимно за изграждане на капацитета и практическите умения на Звеното за мониторинг и оценка (ЗМО), което ще бъде създадено на областно ниво за прилагане на системата за мониторинг и оценка на Стратегията (описана в параграф 6)

Мярка 5.5.1. Изграждане на умения за мониторинг и оценка.

Дейност 5.5.1.1. Обучения на екипа (основен и разширен) на създаденото Звено за мониторинг и оценка (ЗМО), които включват следните модули:

- базисни познания за мониторинг и оценка;
- методът на логическата рамка;
- умения за планиране, изпълнение и координиране на дейности по мониторинг и оценка;
- формулиране на индикатори – количествени и качествени;
- систематизиране и анализ на данни по определени индикатори.

Дейност 5.5.1.2. Обучение чрез практика - развиване на практически умения за мониторинг чрез консултиране, съвети и подкрепа към екипа на ЗМО в хода на изпълнението на практическите задачи:

- подходи и умения за изграждане на мрежа на местно ниво;
- методи за събиране на теренна информация;
- събиране на данни по определени индикатори с участието на мрежата на местно ниво;
- консултации и практическо обучение при разработването на аналитични доклади, формулиране на предложения и препоръки към стратегията.

Практическото обучение ще се осъществява от външни експерти и с подкрепата на Техническото звено по деинституционализация към АСП и УНИЦЕФ в хода на изпълнението на конкретните задачи на ЗМО. По-интензивни консултации са необходими през първата и втората година от изпълнението на Областната стратегия, когато екипът на ЗМО ще натрупа достатъчен практически опит и умения.

В Стратегията са предвидени конкретни мерки за изграждане на познания, умения и нагласи, необходими за осъществяването на целите и дейностите по:

Приоритетно направление 6: Изграждане на междуобщинско партньорство и междусекторно сътрудничество

Обща цел 6. Повишаване на ефикасността на услугите и осигуряване на равни възможности на достъп на ползвателите до тях чрез развитие на междуобщинско партньорство и междусекторно сътрудничество

Специфична цел 6.1. *Стимулиране и развиване на междуобщинското партньорство в социалните услуги.*

Мярка 6.1.1. Формиране на умения за изграждане на партньорства

Дейност 6.1.1.1 Обучения за изграждане на ефективни партньорства, умения и нагласи за развиване на социалните услуги.

Дейност 6.1.1.2. Подкрепа при провеждане на срещи и дискусии със заинтересованите страни на общинско и/или областно ниво за:

- Адаптиране на общинските планове за развитие на социалните услуги към приоритетите, целите и принципите на Областната стратегия;
- Осъществяване на информационни срещи и консултации между представители на общински съвет, общинска администрация, доставчици и други представители на общността (НПО и граждани), най-малко 2 пъти годишно при планиране на развитието на социалните услуги и отчитане на резултатите от дейностите по предоставяне на услугите; споделяне на опит и добри практики и др.

Специфична цел 6.2. *Развиване на ефективни механизми за междусекторно сътрудничество и развитие на смесени услуги.*

Мярка 6.2.1. Механизми за създаване на междусекторно сътрудничество

Дейност 6.2.1. Предоставяне на консултации, фасилитация, обучителни модули и обучения през практика за междуобщинско и междусекторно взаимодействие:

- Ефективно взаимодействие между общинска администрация, ДСП и НПО;
- Механизми и подходи за осигуряване на подкрепа от гражданския сектор за областната стратегия; умения за мобилизиране на потенциала на НПО за управление и предоставяне на социалните услуги, инициране и изпълнение на мерки за социално включване на общинско и областно ниво;
- Обучения и консултиране за подобряване на условията за включване на НПО като външни доставчици на услуги.

6. Система на наблюдение и оценка.

6.1. Цели и задачи на мониторинга и оценката.

Конкретните цели и задачи на системата за мониторинг и оценка са:

Конкретна цел 1. Да осигурява постоянен поток от актуална информация за развитието на социалната среда в област Добрич, чрез:

- Наблюдение на промените в базовите индикатори за ситуацията;
- Обратна връзка от целевите групи и преките потребители за вида и качеството на предоставяните услуги и подкрепа;

- Обратна връзка от преките изпълнители на дейностите за трудностите в изпълнението на услугите, възможностите за усъвършенстване и нуждите от обучение и развитие на човешките ресурси.

Конкретна цел 2. Да обезпечи текущия мониторинг на изпълнението на дейностите по Стратегията на областно и общинско ниво, чрез:

- Събиране на информация за обема и преките резултати от осъществяваните дейности / услуги;
- Пряко наблюдение на хода, методите и начините на текущото изпълнение на планираните дейности, както и на степента на изпълнение на времевия график на дейности и резултати;
- Анализ на резултатите от мониторинга в сравнение със заложените количествени и качествени индикатори в Плана за действие;
- Предоставяне на консултации и съвети на място на преките изпълнители на стратегията – общини, външните доставчици на услугите, свързани сектори и др. за подобряване на дейностите и качеството на социалните услуги.

Конкретна цел 3. Да се изработят комплексни оценки на ефекта и цялостното въздействие от изпълнението на Областната стратегия от гледна точка на целевите рискови групи. Оценката обхваща критериите:

- Релевантност – съответствието на целите и интервенцията спрямо реалните проблеми и конкретните потребности и възможности на рисковите групи;
- Ефикасност на изпълнените дейности и постигнатите преки резултати по отношение на обема на дейностите, спазването на времевия график, планираните / вложените ресурси;
- Ефективност на Стратегията – оценка на реалните ползи и ефекти за обхванатите потребители на услуги, както и на степента на обхващане на идентифицираните групи, индивиди и общности в риск от изпълнените дейности в област Добрич. Оценката на качеството на предоставените социални услуги се осъществява през призмата на ефекта върху целевите рискови групи, като се оценяват ползите за потребителите при задоволяването на техните потребности - индивидуални и общи за рисковата група;
- Въздействие на Областната стратегия върху общия социален контекст, степен на постигане на дългосрочните цели, комплексна оценка на предизвиканите качествени промени в състоянието на социалната среда и рисковите групи;
- Устойчивост на дейностите, резултатите и ползите за целевите групи и продължението им след времевата рамка на Стратегията.

Конкретна цел 4. Да гарантира системното актуализиране на Областната стратегия, подобряването на политиките за социално включване и постоянното усъвършенстване на социалните услуги и мерки чрез:

- Предоставяне на конкретни препоръки за актуализиране на цялостната Стратегия по отношение на избраните приоритетни направления, дългосрочни и конкретни цели на интервенцията;
- Препоръки и текуща, актуална информация за оперативно препланиране на дейностите и следващите етапи от изпълнението на предвидените дейности – социални услуги и мерки;

- Системна обратна връзка от потребителите на услуги и препоръки за подобряване на вида и качеството на услугите в съответствие с реалните групови и индивидуални потребности;
- Консултации и методическа помощ за усъвършенстване и подобряване на качеството на социалните услуги по места;
- Идентифициране на добрите практики и научените уроци от осъществяването на Областната стратегия и мултиплициране на натрупания опит по места.

В съответствие с тези цели и задачи, изграждането и функционирането на цялостна Система за мониторинг и оценка дава реални, практически ползи за общините и структурите, които изпълняват Стратегията. Препоръките за промени, постоянният поток от информация и обратната връзка от целевите потребители на услугите, осигурен от Системата за мониторинг и оценка е задължително условие за ефективното изпълнение на Стратегията.

Мониторингът и оценката **с участие** е основният подход, който ще се следва при изграждането на системата. Този подход изисква включването и обратната връзка от всички участници в изпълнението на предоставянето на социалните услуги и носи допълнителни предимства за ефективността на мониторинга. Участието гарантира съпричастността и чувството за собственост на заинтересованите страни върху продуктите и резултатите от мониторинга и оценката и съответно – тяхната готовност и интерес от прилагането на препоръките на практика.

6.2. Логическа рамка и ключови индикатори за успех на стратегията.

В системата за мониторинг и оценка ще се следят два основни типа индикатори:

- **Базови индикатори за ситуацията**, които описват общия социален контекст и представят настъпилите промени в положението на рисковите групи в област Добрич в сравнение с “изходната точка” в състоянието им при оценката на първоначално идентифицираните проблеми. Тези индикатори осигуряват обективно измерване на реалната постигната промяна в социалния контекст през времевата рамка на Стратегията и дават възможност да се оцени обективно цялостния ефект и въздействие от изпълнението на Областната стратегия.
- **Индикатори за прогреса** – индикатори, чрез които се проследява напредъка в постигането на специфичните цели на Стратегията и се измерват резултатите от интервенцията и осъществените дейности – социални услуги и мерки.

Тези индикатори за измерване на успеха са включени в Логическата рамка на стратегията, която представя логическата връзка между целите, очакваните резултати и дейностите.

Логическа рамка на Областната стратегия

Визия	Областната стратегия ще допринесе за: <ul style="list-style-type: none"> - създаване на условия за пълноценна реализация чрез грижа и подкрепа за местните общности, групи, индивиди в риск; - изградена мрежа от достъпни и качествени социални услуги, осигуряваща възможност за повишаване качеството на живот на всички деца и лица, попаднали или живеещи в риск, чрез предоставяне на пълноценна грижа за създаване на условия за реално включване; - развиването на модерна, ефективна система от социални услуги, които поставят в своя център ползвателя, отговаря на нуждите на общността, осигурява равен достъп и непрекъснато подобрява своето качество. 			
Общи цели		Индикатори – базови индикатори за ситуацията, които показват постигнатата промяна към 2015г.	Източници на информация	Период на проверка
Обща цел 1	Предотвратяване на рискове, водещи към социално изключване и изолация на индивиди и групи. Подкрепа за интегритета на семейства и общности	<p>Развита модерна социална политика в подкрепа на интегритета на семейства и общности в област Добрич в съответствие с националните приоритети за деинституционализация и европейските ценности, измерима чрез:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Осигурена подкрепа за поне 30% от уязвимите семейства и деца в ЦОП в област Добрич; • Постигнати 40% от уязвимите семейства и деца обхванати в комплексна програма за ранно детско развитие в цялата област Добрич; • Създаден капацитет за 30% от бременните жени с висок риск от изоставяне на децата си. • Постигнато намаляване с 30% на децата, настанени извън семейството си; • Постигнати 90% от децата в предучилищна възраст, обхванати в детска градина и 90% от децата в задължителна училищна възраст - в подходяща форма на образование; • Обучени 30 социални работници, учители, възпитатели, полицаи, медицински работници за разпознаване случаи на насилие над деца; • Намален с 30% брой деца с увреждания, настанени в СИ; • Осигурена здравна грижа, медицинска и социална рехабилитация за 80% от децата с увреждания, подкрепа на терхните семейства; • Създаден капацитет за обхващане на 30% от децата с увреждания, отглеждани от семействата си, в различни форми на дневна грижа; • 70% от децата с увреждания в предучилищна възраст обхванати в системата на образованието; • Намаление със 70% на децата в риск от отпадане от училище; • Осигурено интегрирано обучение на децата със специални образователни потребности, посещаващи Детски градини и училища 	<p>Аналитични доклади на независими експерти . Социологически проучвания. Финален доклад за оценка на въздействието на Областната стратегия. Годишни доклади за мониторинг на напредъка на изпълнението на областната стратегия. Статистически данни на НСИ. Месечни и тримесечни справки от ДУ-ЦОП в РДСП. Заповеди на кмет и решения на ОС за разкрити нови общински услуги в подкрепа на уязвими семейства и деца. Анализи на РДСП за оценката на потребностите, статистически данни от РДСП. Решения на ОбС и заповеди на АСП за разкриване на нови социални услуги. Проучване за обратна връзка от потребителите.</p>	<p>2011</p> <p>2013</p> <p>2015</p>

Обща цел 2	Намаляване на дела на децата и възрастните настанени в специализирани институции.	<ul style="list-style-type: none"> • Поне 20% от децата в СИ изведени в семейна среда чрез реинтеграция в биологичното или разширено семейство и настаняване в алтернативна семейна грижа; • Закрити /трансформирани всички СИ за деца в област Добрич; • Постигнато намаляване с 80% на децата от област Добрич, отглеждани в СИ; • Подобрена грижа за около 150 хора с увреждания, подобрена материална база в СИ. 	Статистически данни на НСИ. Месечни и тримесечни справки от ДУ-Цоп в РДСП. Доклади на ЗМО. Документация на информационни кампании. Мониторинг на медиите. Отзиви в медиите. Данни от РИО, ОЗД, ДСП, общини.	2011 2013 2015
Обща цел 3	Създаване на условия за социално включване и интегриране на максимален брой хора от общностите в неравностойно положение, уязвимите групи и индивиди в област Добрич.	<ul style="list-style-type: none"> • Постигната качествена промяна в съотношението между предоставяните типове социални услуги чрез рязко увеличаване на дела на услугите в общността и намаляване на услугите в специализирани институции – съотношение 10:1 на ползвателите в полза на услугите в общността; • Осигурени услуги, подкрепа и грижи в домашна среда за поне 15% от старите хора в област Добрич с приоритетно обхващане на самотноживеещите в изолирани населени места; • Подобрени условия за самостоятелен живот в домашна среда на 20% от хората с увреждания – потребители на услугите домашен социален патронаж, домашен помощник, социален и личен асистент; увеличение с 30% на броя на ангажираните домашни помощници, лични и социални асистенти, както и увеличение с около 30% на броя на потребителите на тези услуги. • Осигурени условия за пълноценен и достоен живот на хората с увреждания в семейна среда; • Намаляване на брой на хората с увреждания в специализираните институции чрез развитие на алтернативна резидентна грижа от семеен тип; • Осигурен достъп до развитие за етническите общности в неравностойно положение и уязвими групи; • Създадени условия за реинтеграция на рискови общности, индивиди и уязвими групи с рисково и зависимо поведение; • Разширен брой, капацитет и спектър от дейности на социалните услуги за подкрепа на включване и реализация на лицата с увреждания. 	Заповеди на кмет и решения на ОС за разкрити нови общински услуги в подкрепа на уязвими групи. Анализи на РДСП за оценката на потребностите.	2011 2013

Обща цел 4	Подобряване качеството на живот на старите хора във всички населени места в област Добрич.	<ul style="list-style-type: none"> • Подобро качество на грижа в институциите за хора с увреждания и стари хора и трансформиране за предлагане на социални услуги в общността ; • Разкрити социални услуги от резидентен тип със среда близка до домашната за хора с увреждания и стари хора; • Разширена мрежа от социални услуги за осигуряване на спокоен и достоен живот на старите хора. 	<p>Проучване за обратна връзка от потребителите за качеството на СУ.</p> <p>Анализи на РДСП за оценката на потребностите.</p>	<p>2011</p> <p>2016</p>
Обща цел 5	Повишаване качеството и ефективността на социалните услуги чрез изграждане на необходимия капацитет за управление на областно и общинско ниво, чрез осигуряване на квалифициран и компетентен персонал за предоставянето услуги.	<ul style="list-style-type: none"> • Работещ Ресурсен център за развитие на човешките ресурси в област Добрич • Повишен капацитет за управление на СУ на поне 50 представители на администрацията, дирекции социално подпомагане и поне 150 души персонал на доставчиците на услуги. 	<p>Проучване за обратна връзка от потребителите за качеството на СУ. Регистри на обучените, дипломи, сертификати. Методически указания.</p>	<p>2011</p> <p>годишни справки</p> <p>2015</p>
Обща цел 6	Повишаване на ефикасността на услугите и осигуряване на равни възможности на достъп на ползвателите до тях чрез развитие на междуобщинско партньорство и междусекторно сътрудничество.	<ul style="list-style-type: none"> • Развити и функциониращи поне 4 нови за област Добрич услуги за деца и семейства, работещи на областно ниво, • Осъществени поне 2 междуобщински социални услуги, обхващащи потребители от повече от 1 община; • Инициирани и развити поне 5 смесени междусекторни услуги и/или мерки за социално включване на уязвими общности и рискови групи; • Подобро равнище на създадени възможности за достъп до услуги на максимален брой нуждаещи се хора; • Степен на обхващане на пръснати рискови групи чрез развитие на мобилни услуги в цялата област Добрич. 	<p>Общински справки за предоставени финансови ресурси Протоколи и решения на ОбС;</p> <p>Подписани междуобщински и междусекторни споразумения.</p> <p>Срещи и дискусии – общини и област</p> <p>Доклади на ЗМО.</p> <p>Мониторингови доклади от изпълнението на общинските програми и планове за развитие.</p>	<p>2012</p> <p>2015</p>

Специфични цели	Мерки, дейности	Преки резултати / индикатори за изпълнение на дейностите	Ключови индикатори за ефекта	Източници на информация	Период на проверка
Приоритетно направление 1: Развитие на услуги в общността за превенция на деца и семейства в риск, преодоляване на социалното изключване и изолация.					
1.1. Разширяване на мрежата от социални услуги и мерки във всички общини в областта за подкрепа на уязвимите семейства и децата, за предоставяне на добра грижа за децата, социална интеграция на семейството и децата и индивидуално развитие.	<p>1.1.1. Предоставяне на подкрепа на поне 30% от уязвимите семейства и деца в Центрове за обществена подкрепа.</p> <p>1.1.2 Осъществяване на комплексна програма за ранно детско развитие с обхват на поне 40% от уязвимите семейства и деца</p> <p>1.1.3. Превенция на изоставянето на деца и настаняването им в специализирани институции.</p> <p>1.1.4. Включване на поне 90% от децата в предучилищна възраст в детска градина и на всички деца в задължителна училищна възраст в подходяща форма на образование.</p> <p>1.1.5. Осъществяване на програми за превенция на всички форми на насилие над и от деца и подкрепа на жертвите на насилие, експлоатация и трафик</p> <p>1.1.6. Превенция на рисково поведение и подкрепа за преодоляване на последиците от него при деца и младежи.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Разкрити 8 нови ЦОП в областта Увеличен общ капацитет на ЦОП в областта от Действащ център за спешен прием за деца; Разкрити кабинети за семейно планиране; Работеща програма за ранна превенция на изоставянето; Над 500 деца, обхванати в образователни инициативи, извънкласни и извънучилищни дейности; Реализирани инициативи и кампании за превенция на насилието и рисковото поведение във всички училища Разширен спектър на услугите за деца, младежи, възрастни с рисково поведение, жертви на насилие и трафик, зависимости Разкрито звено „Майка и бебе” Разкрит Кризисен център /областен/ Разкрити 15 Ресурсни кабинета за деца със специални образователни потребности в Детски градини и училища. 	<ul style="list-style-type: none"> Увеличен брой на работещи ЦОП Осигурено обхващане на всички 8 общини в областта със социални услуги за деца и семейства в риск; % обхванати уязвими семейства и деца в програмата за ранно детско развитие; Увеличен общ брой ползватели на услугите в ЦОП в областта от 250-280 годишно (2009) на 1150-1310 годишно (от 2012г.); Повишен родителски капацитет на 400-440 семейства годишно; Постигнато обхващане в услуги за превенция на 80% от майките /новородените в риск от изоставяне; Намаление с 20% годишно на случаите на изоставяне на деца Осигурено обхващане на 98% от подлежащите деца в задължителен подготвителен клас; Повишена училищна посещаемост с 20% годишно; Намалено отпадане от училище с 25% годишно; Предоставени услуги /подкрепа / реинтеграция за 60% от децата и лицата жертви на насилие, трафик, зависимости, рисково поведение 	<p>- Статистически данни на НСИ</p> <p>- Проучване за обратна връзка от потребителите</p> <p>- месечни и тримесечни справки от ДУ-Цоп в РДСП</p> <p>- Социологически анкети, проучвания</p> <p>- заповеди на кмет и решения на ОС за разкрити нови общински услуги в подкрепа на уязвими семейства и деца</p> <p>-Заповеди на МЗ за реструктуриране на АГ за престой на детето с майка му</p> <p>- данни на ОЗД</p> <p>- Статистически данни и справки от РИО на МОМН</p> <p>- срещи в училищата с деца, родители, учители</p> <p>- Справки и отчети на социалните услуги</p> <p>-годишни доклади, статистически данни и отчети на РЦЗ и общински</p>	<p>Годишни справки</p> <p>Обобщени данни през</p> <p>2010</p> <p>2012</p> <p>2015</p>

Специфични цели	Мерки, дейности	Преки резултати / индикатори за изпълнение на дейностите	Ключови индикатори за ефекта	Източници на информация	Период на проверка
				администрации - Статистически данни и справки от Рио на МОМН	
1.2. Създаване на нови социални услуги и увеличаване на капацитета на съществуващите услуги, които развиват и подкрепят форми на алтернативна семейна грижа.	<p>1.2.1 Предоставяне на подкрепа на роднините и близки, при които е настанено детето.</p> <p>1.2.2. Развитие на приемната грижа и включване поне 50/80 работещи приемни семейства.</p> <p>1.2.3. Развиване на услуги в подкрепа на кандидат-осиновици, осиновици и осиновени деца.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Осигурени достатъчни човешки и други ресурси в ЦОП за пълноценна работа с биологичните и разширените семейства с цел реинтеграция на деца в риск от изоставяне; Развита услуга Приемна грижа на областно ниво Повишена информираност за проблемите на децата в риск; Разширени услуги в подкрепа на осиновяването, предоставяни от ЦОП; 	<ul style="list-style-type: none"> Подобрена резултатност с 25% на услугите за реинтеграция на деца в биологичното семейство; Осъществена мярка за закрила - настаняване при близки и роднини поне за 20% от децата, отделени от биологичното семейство Предоставено обучение на поне 30% от кандидат-осиновиците Увеличен брой приемни семейства от 6 (2009) на 150 (2015); Увеличен брой деца, отглеждани в приемни семейства 	<p>- данни на ОЗД</p> <p>- решения на ОбС и заповеди на АСП за разкриване на нови социални услуги</p> <p>- решения на ОбС и заповеди на АСП за закриване на СИ</p> <p>- Доклади на ЗМО</p> <p>- Доклади на ОЗД, ДСП</p> <p>- анализи и данни на РДСП</p>	<p>От 2011</p> <p>До 2015</p>
1.3. Разширяване на броя, капацитета и спектъра от дейности на социалните услуги за подкрепа на социалното включване на децата с увреждания.	<p>1.3.1. Подкрепа към родителите с цел превенция на изоставянето на деца с увреждания и намаляване на настаняването на деца с увреждания в СИ с 30%.</p> <p>1.3.2. Осигуряване на достъп до здравна грижа, медицинска и социална рехабилитация за поне 80% от децата с увреждания и подкрепа за техните семейства.</p> <p>1.3.3. Осигуряване на достъп до адекватна и гъвкава дневна, почасова и заместваща грижа за поне 30% от децата с увреждания според вида на техните увреждания, отглеждани в семейна среда</p>	<ul style="list-style-type: none"> Утвърдена нова социална услуга Център за ранна интервенция в подкрепа на семействата с деца с увреждания с 30-50 потребители годишно; работещи ЦСРИ в областта, предоставящи услуги за деца и лица с увреждания; Разнообразени услуги в съществуващи Дневен център за деца с увреждания Разкрити нови дневни център за деца с увреждания 70 % от децата с увреждания, обхванати в предучилищна подготовка и образование; Работещ Център за заместваща грижа за деца (с капацитет 20); Планирани и изпълнявани общински мерки за достъпна среда в 	<ul style="list-style-type: none"> Постигнато обхващане в услуги за ранна интервенция и подкрепа на 80% от случаите на деца с увреждания; Предоставена рехабилитация и подкрепа в ЦСРИ на поне 80 деца с увреждания годишно; Осигурена заместваща грижа – почасова, дневна, за няколко дни – с едновременен капацитет за поне 30% от семействата с деца с увреждания; Осигурено включващо обучение в масовите училища за поне 70% от децата с увреждания с подкрепата на ресурсни учители Постигната степен на адаптиране на средата към нуждите на децата с увреждания (в зависимост от специфичната 	<p>-Данни на АХУ</p> <p>- Данни на НПО, работещи с хора с увреждания</p> <p>- Справки и отчети на СУ</p> <p>- Статистически данни и справки от Рио на МОМН</p> <p>- обратна връзка от потребителите</p> <p>- база данни на ОЗД и ДСП</p>	<p>2012</p> <p>2013</p> <p>2014</p> <p>2015</p>

Специфични цели	Мерки, дейности	Преки резултати / индикатори за изпълнение на дейностите	Ключови индикатори за ефекта	Източници на информация	Период на проверка
	1.3.4. Осигуряване на качествена интегрирана предучилищна подготовка и образование за поне 70% от децата с увреждания.	детските градини и училищата в 8 общини	ситуация в 8-те общини)		
1.4. Разширяване на броя, капацитета и спектъра от дейности на социалните услуги за подкрепа на включването и реализацията на лицата с увреждания.	1.4.1 Развиване на ЦСРИ с мобилни екипи за обхващане на хората с увреждания в цялата територия 1.4.2. Разширяване на социалните услуги в домашна среда за подкрепа в ежедневието на хората с увреждания и техните семейства 1.4.3. Развиване на целеви общински политики/мерки за социално включване на хората с увреждания.	<ul style="list-style-type: none"> • Поне 7 действащи ЦСРИ с обхващане на минимум 480-500 пълнолетни ползватели годишно; • Увеличен с 30% капацитет на услугите Домашен социален патронаж, ДП, СА, ЛА; • Включени допълнителни дейности за помощ в ежедневието на потребителите с увреждания към патронажите; • Развити гъвкави услуги за заместваща грижа поне в 4 общини; • Развитие и предоставяне на общинска услуга специализиран транспорт за хората с увреждания в 8 общини; • Поне 5% от хората с увреждания обхванати в програмите на ДБТ за трудово посредничество, достъп до квалификация и заетост 	<ul style="list-style-type: none"> • Осигурена рехабилитация и услуги за 480-500 лица с увреждания средно на година; • Осигурени услуги в домашна среда за 20% от хората с увреждания – потребители на услугите домашен социален патронаж, домашен помощник, социален и личен асистент,, заместваща грижа; • Адаптиране на публичен транспорт в поне 6 общини; 	-годишни доклади, статистически данни и отчети на РЦЗ и общински администрации - данни и справки от ДБТ - Доклади на ДСП - отчети на мобилни екипи - заповеди на кмет и решения на ОС за разкрити нови общински услуги за хора с увреждания	От 2011 До 2015
1.5. Създаване на социални услуги за подкрепа на социалното включване и реализация на младежи, маргинализирани лица, групи, безработни и хора със зависимости.	1.5.1. Развиване на услуги за превенция и подкрепа за преодоляване на последиците от рисково и зависимо поведение на младежи и възрастни Мярка 1.5.2. Развиване на услуги за подкрепа и социална интеграция на хора с психични разстройства	<ul style="list-style-type: none"> • Работещ Център за временно настаняване с капацитет • Работещи защитени жилища за лица с психични проблеми и зависимости – • Предоставени консултации и дневна грижа за лица със зависимости 	<ul style="list-style-type: none"> • Осигурени възможности за временно настаняване и подкрепа за социална реинтеграция на 100-120 лица годишно; • Осигурена резидентна грижа в общността за 28 лица с психични проблеми и зависимости; • Осигурени услуги, дневна грижа и консултиране за поне 80 лица със зависимости средногодишно 	- анализи и статистически данни от НПО, ДУ, МКБППМН, МВР, ДПС, ДАЗД - данни и справки от ДБТ	От 2011 До 2015
1.6. Разширяване на мрежата от социални услуги за осигуряване	1.6.1. Създаване на комплекси от услуги за подкрепа на старите хора във всички	<ul style="list-style-type: none"> • Увеличен с 30% капацитет на услугите Домашен социален патронаж, ДП, СА; 	<ul style="list-style-type: none"> • Подобрени услуги в домашна среда за 50% от старите хора – потребители на услугите 	- Статистически данни на НСИ - заповеди на	От 2011 До 2015

Специфични цели	Мерки, дейности	Преки резултати / индикатори за изпълнение на дейностите	Ключови индикатори за ефекта	Източници на информация	Период на проверка
на условия за спокоен и достоен живот на старите хора.	общини в областта.	<ul style="list-style-type: none"> Включени допълнителни дейности към патронажите за помощ в ежедневието на самотно живеещите стари хора; 	<p>домашен социален патронаж, домашен помощник, социален и личен асистент;</p> <ul style="list-style-type: none"> Предоставени услуги и рехабилитация в ЦСРИ за общо около 150 стари хора годишно; Осигурени дневни и почасови грижи, консултации и подкрепа за поне 300 стари хора годишно 	кмет и решения на ОС за разкрити нови услуги в подкрепа на старите хора - отчети на мобилни екипи - обратна връзка от потребителите	
Приоритетно направление 2: Деинституционализация и подобряване качеството на резидентната грижа					
<u>2.1.</u> Закриване /трансформация на всички специализирани институции за деца на територията на областта.	2.1.1. Разработване на планове за закриване /трансформация на СИ за деца.	<ul style="list-style-type: none"> Разработени и приети 4 плана за закриване и трансформиране на СИ за деца; Създадени 4 общински работни групи за СИ за деца; Осъществена актуализация на мерките в съответствие с индивидуалните оценки на настанените в СИ деца. 	<ul style="list-style-type: none"> Постигнато съгласие на заинтересованите страни и споделена визия за политиките и подходите за деинституционализация на децата / лицата с увреждания в СИ; 	<p>- Доклади от оценките на децата в СИ и планове за развитие</p> <p>- Планове за затваряне на СИ</p> <p>- Доклади за трансформирани и затворени СИ</p>	<p>Годишни справки</p> <p>Обобщени данни 2010</p> <p>2012-2013</p> <p>2015</p>
<u>2.2.</u> Настаняване на децата от институции в различни форми на семейна грижа	2.2.1. Осигуряване на семейна среда за поне 20% деца от институции чрез реинтеграция в биологичното, разширеното семейство, осиновяване и настаняване в алтернативна	<ul style="list-style-type: none"> Осъществени дейности от СИ, ОЗД и ЦОП за възстановяване на контактите на децата от СИ с биологичните семейства; Брой деца от СИ реинтегрирани в биологичните и разширените 	<ul style="list-style-type: none"> Поетапно намаляване на броя на децата, настанени в СИ с 20% годишно; Осигурена семейна среда за поне 50% от децата в СИ <p>Очакваният брой / дялът на раз-</p>	<p>- Доклади от оценките на настанените деца и планове за развитие</p> <p>- Регистри на реинтегрирани и</p>	

Специфични цели	Мерки, дейности	Преки резултати / индикатори за изпълнение на дейностите	Ключови индикатори за ефекта	Източници на информация	Период на проверка
	семејна грижа.	семејства <ul style="list-style-type: none"> Брой деца от СИ изведени в приемни семејства 	личните форми на грижа зависат от заключенията в индивидуалните оценки на децата от СИ)	приети в приемна грижа деца - Регистър на приемните семејства	
2.3. Създаване на нови социални услуги от резидентен тип със среда близка до семејната за децата, които не могат да бъдат изведени в семејна среда. Подобряване качеството на съществуващите услуги от резидентен тип.	2.3.1. Осигуряване на близка до семејната среда за деца, лишени от родителска грижа.	<ul style="list-style-type: none"> Осигурена резидентна грижа в съществуващите ЦНСТ Изградени нови ЦНСТ за деца с увреждания Изградени и работещи 2 защитени жилища за младежи с увреждания от СИ ; 	<ul style="list-style-type: none"> Осигурена резидентна грижа в близка до семејната среда (ЦНСТ) за деца с увреждания от СИ, които не могат да бъдат изведени в семејна среда младежи с увреждания, изведени от СИ в защитени жилища <p>Очакваният брой, делът на различните форми на грижа и местоположението на ЦНСТ зависат от заключенията в индивидуалните оценки на децата от СИ</p>	- обратна връзка от потребителите - Посещения на място -годишни доклади, статистически данни и отчети на РЦЗ и общински администрации -Доклади на ЗМО	
2.4. Закриване и трансформация на съществуващите специализирани институции за деца.	2.4.1. Трансформиране на ДМСГД 2.4.2. Трансформация и закриване на ДДЛРГ гр. Добрич 2.4.3 Трансформирането закриване на ДДЛРГ с. Овчарово. 2.4.4. Трансформиране и закриване на ДДУИ с. Крушари.	<ul style="list-style-type: none"> Закрити и трансформирани 4 СИ за деца Разкрит Център за заместваща грижа за деца с увреждания ; Разкрити ЦНСТ 	<ul style="list-style-type: none"> Закрити и трансформирани всички 4 СИ Разкрити 4-5 нови социални услуги при закриването на СИ за деца в областта 	- Доклади за трансформирани и затворени СИ - Мониторингови посещения на място - Доклади на ЗМО - Данни от ОЗД, ДЗП, РДСП, Доклади от проверки на РДСП	
2.5. Подпомагане на социалната интеграция на младежите, напускащи ДДЛРГ град Добрич.	2.5.1. Осъществяване на програми за социални умения на децата, настанени в ДДЛРГ гр. Добрич. Предоставяне на услуга в преходно жилище за адаптация към самостоятелен живот на младежи, напускащи	<ul style="list-style-type: none"> Осъществени целеви мерки в 3 общини за подкрепа за социална интеграция на младежите след напускане на СИ] Работещи 11 защитени жилища Разкрити нови ЦНСТ за младежи с увреждания 	<ul style="list-style-type: none"> Изградени умения за самостоятелен живот след напускане на СИ за 60-70 младежи, настанявани в наблюдавани жилища. Успешна социална интеграция и достъп до заетост на 60-70 	- Данни от ДСП, ДБТ, общини Срещи, обратна връзка от потребителите Справки от СУ	

Специфични цели	Мерки, дейности	Преки резултати / индикатори за изпълнение на дейностите	Ключови индикатори за ефекта	Източници на информация	Период на проверка
	СИ. 2.5.2. Осъществяване на програми за социална и трудова интеграция на младежите, напуснали ДДЛРГ гр. Добрич.		младежи, напуснали СИ и живеещи самостоятелно (за целия период) •		
2.6. Разкриване на социални услуги от резидентен тип със среда близка до домашната за стари хора	2.6.1. Подкрепа на хора с увреждания и стари хора, нуждаещи се от 24 часова грижа.	<ul style="list-style-type: none"> Разкрити 7 дома за стари хора с малък капацитет разположени в различни общини Осигурен общ капацитет 200 места за стари хора в среда близка до домашната Осигурена услуга хоспис 	<ul style="list-style-type: none"> Създадени услуги – нов тип резидентна грижа в среда, близка до домашната Подобри резидентни грижи за 220 стари хора и хора с увреждания 	- Доклади РЦЗ - Доклади от проверки на РДСП - срещи и посещения за обратна връзка от потребителите - Доклади на ЗМО	
2.7. Закриване /трансформация на специализираните институции за възрастни с увреждания на територията на областта./	2.7.1. Разработване на планове за закриване/трансформация на специализираните институции за възрастни с увреждания.	<ul style="list-style-type: none"> Разработени и приети 2 плана за закриване и трансформиране на СИ възрастни; 	<ul style="list-style-type: none"> Намален капацитет с поне 25% на 4 СИ за стари хора и възрастни с деменция 	Разработени планове Решения на Общински съвети	
2.8. Подобряване качеството на живот на потребителите в специализираните институции за възрастни с увреждания	2.8.1. Подобряване на материалните условия и качеството на грижи в институциите за възрастни с увреждания.	Преустроени и ремонтирани 4СИ <ul style="list-style-type: none"> Осигурена система за повикване в ДВД Опанец Оборудван блок за рехабилитация, трудова терапия и усамотяване в ДВУИ с. Българево 	<ul style="list-style-type: none"> Подобри битови условия за около 450 стари хора и възрастни с деменция, настанени в СИ Осигурена психалагическа подкрепа за настанените в СИ възрастни с увреждания Повишена компетенция на персонала за грижа 	- Планове за преустройство и ремонтване на СИ за стари хора - срещи и посещения за обратна връзка от потребителите - Доклади на ЗМО -Отчети, справки от СУ	2011 2012 2013 2014 2015
Приоритетно направление 3. Развитие на социални услуги в общността за социално включване на уязвими групи и лица в неравностойно положение.					
3.1. Да се осигурят условия за пълноценен и достоен живот на хората с увреждания в семейна среда	3.1.1.Разширяване на социалните услуги в домашна среда за подкрепа в ежедневието на хората с увреждания и техните семейства.	<ul style="list-style-type: none"> Разкрити услуги СА, ДП в 4 общини, ЛА във всички общини на областта Разширен обхват на услугата ДСП 	<ul style="list-style-type: none"> Увеличен с 30% броя на заетите в предоставяне на услугите СА, ДП и ЛА Подобрено качеството на живот на 30% повече хора в 	годишни отчети Справки за месечна посещаемост и заетост Доклади от	2011 2012 2013 2014 2015

Специфични цели	Мерки, дейности	Преки резултати / индикатори за изпълнение на дейностите	Ключови индикатори за ефекта	Източници на информация	Период на проверка
	<p>3.1.2.Развиване на ЦСРИ с мобилни екипи за обхващане на хората с увреждания.</p> <p>3.1.3.Развиване на дневни центрове с мобилни екипи за обхващане на хората с увреждания.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Разкрити 8 сезонни Обществени трапезарии за социално слаби и самотно живеещи лица Разкрити 6 ЦСРИ с мобилна услуга Увеличен капацитет с 10% на съществуващите ЦСРИ Разкрити 2 мобилни услуги към съществуващите ДЦВУ 	<p>невъзможност да се справят с живота си.</p> <ul style="list-style-type: none"> Увеличен с 20 % обхвата на потребителите на услугата ДСП Повишен обхват с 40 % на социално изключени групи. Осигурен достъп за лица в нужда от крайни квартали до услугата 	<p>проверки на РДСП</p>	
<p>3.2.Да се осигури достъп до развитие за етническите общности в неравностойно положение и уязвими групи.</p>	<p>3.2.1. Да се осигури социално и икономическо включване на уязвими групи.</p> <p>3.2.2. Развиване на целеви общински политики/мерки за социално включване на хората с увреждания.</p> <p>3.2.3. Работа на здравни медиатори за подобряване на достъпа до здравеопазване във високо рисковите ромски общности.</p> <p>3.2.4. Обхващане с хоризонтални мерки и целеви инициативи за социално включване на безработни, насочени към достъп до професионална квалификация, заетост и доходи.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Изграден 1 виртуален ресурсен център за интеграция и пълноценна икономическа активност на хора със зрителни, слухови и физически увреждания. Организирани ежегодни/5/ трудови борси за хора с увреждания Разкрити 3 Общностни центъра с мобилна услуга за социално включване на уязвими групи. Подобрен достъп до здравеопазване на високо рискови ромски общности Организирани 5 кампании „Имунизация” за пълен обхват на децата от уязвимите общности Ползвани възможности по всички мерки на БТ за професионална квалификация и заетост на уязвими групи 	<ul style="list-style-type: none"> Обучени 105 лица с увреждания в предприемачество за осигуряване на икономическа активност. Осигурени минимум 10 срещи с работодатели за наемане на хора с увреждания. Увеличен с 30% броя на подкрепените семейства и деца в риск. Постигнат 100% обхват на имунизирани деца от ромските общности Увеличен с 10% броя на заетите лица от уязвими групи 	<p>Месечни и годишни отчети Списъци на потребители Учебни планове Обратна връзка от потребителите Годишни отчети на БТ</p>	<p>2011 2012 2013 2014 2015</p>
<p>3.3.Да се създадат условия за реинтеграция на рискови общности, индивиди и уязвими групи с рисково и зависимо поведение.</p>	<p>3.3.1.Развиване на услуги за превенция на рисково и зависимо поведение, насочени към младежи и възрастни.</p> <p>3.3.2.Услуги за реинтеграция на лица със зависимости и проблемно поведение.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Разкрити 7ЦОП и 2 ЦСРИ с мобилна услуга за включване на рискови групи Функциониращи 2 приюта за лица-бездомни, лица със зависимости, лица напускащи местата за лишаване от свобода Разработени материали за 	<ul style="list-style-type: none"> Създаден достъп на 50% от нуждаещите се потребители на услугите. Осигурена възможност за 40% от скитащите за ползване на краткосрочна услуга 	<p>Решения на Общински съвет Справки за посещаемостта в СУ Доклади на ОЗД, ДСП и РДСП</p>	<p>2011 2012 2013 2014 2015</p>

Специфични цели	Мерки, дейности	Преки резултати / индикатори за изпълнение на дейностите	Ключови индикатори за ефекта	Източници на информация	Период на проверка
		превенция на хора със зависимости и проблемно поведение		Годишни доклади на ПИЦ	
4.1. Развиване на мрежата от социални услуги за осигуряване на условия за спокоен и достоен живот на старите хора.	4.1.1. Разширяване обхвата на СУ в семейна среда за стари хора 4.1.2. Осигуряване на здравна и социална подкрепа на възрастни и самотни хора.	<ul style="list-style-type: none"> Увеличен капацитет на 8 ДСП и разширен обхват на населените места в 3 общини. Включени допълнителни услуги в ДСП в 2 общини Действащи 75 Клуба на пенсионера и 2 Клуба на инвалида Осигурена здравна и социална подкрепа за социално слаби лица 	<ul style="list-style-type: none"> Подобрено качество на живот в семейна среда на 40% от старите хора Увеличен брой на услугите в ДСП 	Решения на Общински съвет Месечни справки на СУ Годишни отчети Среци и посещения за обратна връзка	Годишни справки Обобщени данни 2010 2012-2013 2015
4.2.Подобряване качеството на живот на стари хора, които са в невъзможност да се справят сами с живота си.	4.2.1. Подкрепа на стари хора, нуждаещи се от 24 часова грижа 4.2.2. Подобряване качеството на грижи в институциите за стари хора.	<ul style="list-style-type: none"> Разкрити нови 4 домове за стари хора. Увеличен капацитет на ДСХ в две общини. Променен статут на 1 сезонен ДСХ в цялгодишен. Реконструирана материална база в ДСХ Балчик Разкрит 1 Хоспис в Област Добрич. Актуализиране на индивидуалните оценки и планове на всички потребители 	<ul style="list-style-type: none"> Намаляване с 50% броят на чакащите за ползване на 24 часова грижа в СИ. Повишено качество на грижа за 100% от настанените в СИ 	Решения на Общински съвет Месечни справки на СУ Годишни справки и доклади Обратна връзка	2010 2012-2013 2014 2015

6.3. Изграждане на система за мониторинг и оценка на стратегията.

Изграждането на цялостна функционираща система за мониторинг и оценка предполага комплекс от дейности, които се осъществяват на няколко етапа:

- създаване на структура и изграждане на екип;
- развитие на уменията и капацитета за мониторинг и оценка;
- осмисляне и конкретизиране на системата от индикатори;
- планиране и изпълнение на дейности за мониторинг и оценка;
- разпространение на заключенията от мониторинга и оценката и актуализиране на планове и дейности в съответствие с направените препоръки.

6.3.1. Създаване на звено за мониторинг и оценка.

Оперативното изпълнение на дейностите изисква да се обособи Звено за мониторинг и оценка (ЗМО) с ясни и конкретни задачи и отговорности, което да разполага относителна независимост от преките изпълнители на услугите и мерките за социално включване.

Структура:

ЗМО ще се създаде като структура в рамките на Областна администрация с участието на РДСП, която да работи в партньорство/в мрежа с териториалните работни групи по общини. Участието и задълженията на РДСП се съгласуват и одобряват от АСП.

Основният екип обхваща 3-4 души на частично време – 2 от Областна администрация Добрич и 1-2 от РДСП, които работят в посочените институции, но които са натоварени с допълнителни конкретни задължения за прилагане на системата за мониторинг и оценка на Областната стратегия. Новите им задължения по мониторинга и оценката се включват в длъжностните характеристики, като се препланира работното им време с оглед поемането на новите отговорности.

Разширеният екип – участници в дейностите по мониторинг и оценка – включва представители на Териториалните работни групи във всяка община от областта, регионален координатор на АСП по ОП „РЧР”, представител на регионалното звено на ДАЗД (Варна), по 1 представител на ДСП, граждански организации и НПО.

В рамките на стратегията са предвидени специализирани обучения на екипите на ЗМО за усвояване на базисни познания и умения по мониторинг и оценка, събиране и обработване на данни и пр., както обучение през практика и консултации с експерти в процеса на работа.

Задачите и отговорностите на ЗМО се разпределят между двата екипа.

Основен екип:

- Координира цялостната дейност по мониторинг и оценка в област Добрич;
- Планира дейностите за мониторинг и оценка – изработва и съгласува дългосрочните и годишните оперативни планове за мониторинг и оценка на изпълнението на стратегията;
- Изпълнява посещения на място за наблюдение на дейности и социални услуги в общините в областта;
- Предоставя консултации и практически съвети на доставчиците на услуги за подобряване на дейностите по места;
- Събира информация на областно ниво и систематизира данните / информацията, подадена от Териториалните работни групи по общини и редовно докладва събраната информация до основния екип;
- Изработва общ годишен мониторингов доклад за изпълнението на Стратегията, който се представя за обсъждане и одобрение на Областния съвет за развитие;

- Заедно с разширения екип формулира ключовите мониторингови въпроси и въпросите, на които трябва да даде отговор междинната и крайната оценка;
- Организира възлагането и провеждането на външна оценка на изпълнението на Стратегията.
- Заедно с разширения екип обсъжда заключенията и препоръките от докладите за мониторинг и оценка;
- Организира разпространението на резултатите от мониторинга и оценката сред заинтересованите страни и сред обществеността.

Разширен екип:

- Участва в планирането на дейностите по мониторинг и оценка;
- Участва в дискусии за определяне на ключовите въпроси на мониторинга и оценката и представя коментари по докладите за мониторинг и оценка;
- Събира информация за базовите индикатори по общини;
- Събира и систематизира текуща информация за социалните услуги и дейности;
- Оказва съдействие и логистика за проучвания, оценки, и др. дейности, осъществявани от външни експерти или организации в съответната община;
- Организира дискусии по общини за обсъждане на заключенията и препоръките от докладите за мониторинг и оценка на изпълнението на Стратегията.

6.3.2. Планиране и изпълнение на дейностите за мониторинг и оценка.

Планът за действие по прилагането на системата за мониторинг и оценка предвижда разработване и приемане на:

- (а) средносрочни планове за тригодишен и двугодишен период – първият период обхваща 2011-2013 г. и вторият период - 2014-2015 г.;
- (б) годишни оперативни планове за дейностите по мониторинг и оценка за всяка година от изпълнението на стратегията.

Средносрочните и годишните планове за мониторинг и оценка се разработват от основния екип на ЗМО, съгласуват се с разширения екип и се внасят за приемане от Областния съвет за развитие като част от годишния отчет по изпълнението на Стратегията и оперативния план за действие през следващата година.

Задължителните дейности по мониторинг и оценка включват:

- Събиране на базови данни за всички индикатори – ще бъде извършено в началото на 2011 година;
- Текущ мониторинг на дейностите – събиране на информация, посещения на място, доклади от мониторинговите посещения;
- Създаване и постоянно актуализиране на база данни на областно ниво с разбивка по общини, територии, теми, рискови групи и пр.;
- Актуализиране, систематизиране и анализ на данните за ключовите базови индикатори за ситуацията;
- Събиране на информация и анализ на индикаторите за прогреса в изпълнението на Стратегията;
- Разработване на годишен мониторингов доклад за цялостното изпълнение на Стратегията;
- Провеждане на междинна оценка на релевантността и ефективността на Стратегията - в края на третата година от външен екип от експерти. Заключениета и препоръките от

Междинната оценка се използват при планирането на следващия тригодишен период от изпълнението на Стратегията.

- Финална оценка на ефективността и въздействието на Стратегията – провежда се в края на петата година от външен експертен екип. Разпространение на заключенията и препоръките от мониторинга и оценката;
- Разработване и внасяне на предложения за промени/подобрене в приоритетните направления, целите, дейностите на Стратегията.

В зависимост от наличните ресурси могат да се планират и **допълнителни дейности** на ЗМО като:

- тематични оценки, фокусирани върху едно или повече приоритетни направления или върху една или повече групи дейности;
- проучвания по специфични въпроси, необходими за стартиране на нови дейности и/или иновативни услуги по целите на Стратегията.

Раздел В: План за действие

7. Институционална рамка на изпълнението на стратегията

7.1. Отговорности и роли в изпълнението на стратегията

Ролите и задачите на общините, институциите на областно ниво, доставчиците на услуги и другите заинтересовани страни в изпълнението на Областната стратегия за развитие на социалните услуги се определят от техните компетенции, идентифицираните потребности на групите в риск и планираните дейности за посрещането им.

7.1.1. Областна администрация

Областният управител отговаря за изпълнението на “Стратегията за развитие на област Добрич за периода 2005 – 2015”, неразделна част от която е Областната стратегия за развитие на социалните услуги в област Добрич Планирането на общи мерки на областно ниво и на съвместни дейности в няколко общини, прави фигурата на областния управител ключова за осигуряване на съответствие между националните и местните интереси и за координацията между специализираните териториални звена на централното държавно управление по отношение прилагането на секторните политики. При управление на регионалното развитие, областният управител има ясно определени отговорности и правомощия, които упражнява еднолично, чрез областната администрация или като председател на областния съвет за развитие. Областният управител разполага със значителна оперативна самостоятелност и многопластови функции и се явява ключова координираща фигура между управленските нива (държавно – местно; централно – териториално), от една страна, и от друга – между секторните звена на централната изпълнителна власт.

Съгласно определените функции в рамковата нормативна уредба³, **областният управител** има следната роля и отговорности в изпълнението на настоящата стратегия:

- Внася проекта на Областната стратегия за развитие на социалните услуги за обсъждане, съгласуване и за приемане от Областния съвет за развитие;
- Подпомага общините на територията на областта при разработването на общинските стратегии за развитие на социалните услуги;
- Подпомага РДСП и кметовете на общини в изготвянето на годишен план за изпълнение на областната стратегия за развитие на социалните услуги.
- Внася годишния план за изпълнение на стратегията за одобрение в Областния съвет за развитие;
- Координира подготовката на проектни предложения за финансиране в съответствие с областната стратегия за развитие на социалните услуги;
- Съвместно с РДСП Добрич подпомага развитието на услуги в общността на междуобщинско и областно ниво, насочени към подкрепа за интегритета на семейства и общности и предотвратяване на рискове, водещи към социално изключване и изолация на

---

³ Закон за администрацията и Устройствен правилник на областните администрации

индивиди и групи; съдейства на общините за развитие на политики и услуги, насочени към намаляване на дела на хората, настанени в специализирани институции;

- Създава необходимите условия, координира, контролира и сътрудничи с всички заинтересовани страни, за да се повиши ефикасността на услугите и да се осигурят равни възможности на достъп на ползвателите до тях чрез развитие на междуобщинско партньорство и междусекторно сътрудничество.

Областният съвет за развитие на област Добрич е колективен междуведомствен орган, председателстван от областния управител, който също носи определени отговорности за развитието на социалните и междусекторните услуги на територията на областта:

- Обсъжда и приема Областната стратегия за развитие на социалните услуги;
- Прави предложения за сключване на споразумения за сътрудничество между съседни общини за осъществяване на съвместни дейности в изпълнение на дейностите, заложи в стратегията;
- Отговаря за развитието на социалните и междусекторните услуги на територията на областта; оценява инициативите на общините и на юридически лица с нестопанска цел, свързани със стратегията;
- Приема годишната оценка за изпълнението на Областната стратегия за развитие на социалните услуги и годишен план за изпълнението ѝ на базата на заложените приоритети и цели на стратегията и на актуализираната оценка на нуждите на групите в риск.

7.1.2. РДСП и ДСП

Регионалните дирекции за социално подпомагане като териториални поделения на АСП в областните центрове провеждат държавната социална политика на ниво област, а Дирекциите "Социално подпомагане" на територията на всяка община по отношение на закрила на детето; рехабилитация и социална интеграция на хората с увреждания и проучване потребностите на населението в областта и в общините от социални помощи и социални услуги.

Ролята на РДСП – Добрич по отношение на Областната стратегия включва:

- Изготвя съвместно с общините годишен план за изпълнение на областната Стратегия за развитие на социални услуги; поема оперативната и техническа координация на изпълнението на Стратегията с подкрепата на областна администрация и общините;
- Изготвя становища и прави предложения до АСП за откриване и закриване на социални услуги, в съответствие с планираните дейности в стратегията;
- Събира и актуализира база данни с резултатите от предоставяните социални услуги и следи за изпълнението на индикаторите за оценка на стратегията;
- Сътрудничи с областната и общинските администрации и с неправителствени организации при осъществяването на планираните дейности в стратегията;
- Осигурява методическа подкрепа на персонала на социалните услуги, планира програми за професионално развитие и квалификация и системен контрол върху предоставянето на социалните услуги, планирани в стратегията.
- РДСП отговаря за подготовката на планове за закриване/трансформиране на СИ и тяхното изпълнение;
- РДСП отговаря за създаването и дейността на работна група на областно ниво за консултиране и подкрепа на процеса на изготвяне на плановете.
- Управление на Регионалния център за развитие на човешките ресурси

Предвид основните си функции, **ДСП –Балчик, Г.Тошево, Добрич Каварна, Тервел**, (с отделите си по Социална закрила, Хора с увреждания и социални услуги и Закрила на детето)

носят отговорност и изпълняват конкретни задачи при реализирането на Областната стратегия за развитие на социалните услуги:

- Правят предложения до кмета на общината за предоставяне на социални услуги в съответната община;
- Правят предложения до РДСП за откриване, реформиране и закриване на социални услуги, съобразно планираните дейности в стратегията;
- ДСП и ОЗД управляват случаите на хората и децата в риск; разработват оценки и индивидуални планове за децата и лицата, настанени в специализирани институции;
- Осъществяват сътрудничество между общинската администрация и неправителствени организации във връзка с областната стратегия и предвидените дейности в нея;
- Събират и актуализира данните на базовите индикатори и резултатите от изпълнение на социалните услуги;
- ОЗД подпомага интегрирането на деца в ДМСГД и ДДЛРГ в детски ясли, детски градини и предучилищно образование; съвместно с мрежата от ЦОП в общините ОЗД работят за изграждане на връзки между децата, настанени в СИ и семейството им; провежда дейности за изграждане на родителски капацитет, за задържане и реинтеграция на децата в училище и за превенция на рисковото поведение.

РДСП и ДСП имат отношение към всички заложи цели в Стратегията и това са задачи свързани с: идентифициране и насочване на случаи към социални и здравни услуги за ранна превенция; подкрепа на семейства в риск от изоставяне на дете; насочване на семействата на деца с увреждания към дневни центрове и детски градини за получаване на гъвкава грижа; насочване на семействата с увредени деца за ранна диагностика и навременна интервенция на увреждането; изграждане на връзка между децата, настанени в СИ и биологично или разширено семейство; реинтеграцията на деца в семейна среда; оказване на методическа подкрепа и съдействие на ЦОП за формиране на мобилни екипи.

Съвместно с Дирекция Бюро по труда, РДСП и ДСП планират мерки за професионално ориентиране и трудова интеграция на младежи, предстоящи да напуснат СИ. Извършват консултиране и насочване на семейства с деца в риск към социални услуги; пряко отговарят за реструктурирането и реформирането на СИ – за деца и за лица с увреждания; подпомагат в изграждане на алтернативни социални услуги; подпомагат общините при идентифициране на нуждаещите се стари хора от услуги в общността и други.

7.1.3. Държавна агенция за закрила на детето (ДАЗД)

Ролята на Държавната агенция за закрила на детето включва:

- Оказва методическа помощ на областна управа, местни власти и администрация, юридически и физически лица, осъществяващи дейности по закрила на детето и на други държавни органи за реализиране и оценка на техните дейности при осъществяване на планираните социални услуги в областната стратегия за децата;
- Издава лицензи на доставчиците на новоразкрити социални услуги за деца;
- Контролира стандартите и критериите за качество на социалните услуги за деца и семейства.

7.1.4. Общини

Общините отговарят за цялостното изпълнение на областната Стратегия за развитие на социалните услуги на тяхната територия. За тази цел те разработват, приемат и прилагат общинска програма за развитие на социалните услуги и план за действие. Нормативно установено е, че местното самоуправление се осъществява от общинския съвет, а местната изпълнителна дейност - от кмета и общинската администрация. Така или иначе в своята съвкупност те заедно осъществяват местната власт.

Местните власти разработват и изпълняват **интегрирани политики** за развитие на хората в риск на тяхната територия като комбинират ресурсите и координират дейности в сферата на социалното подпомагане, образование, здравеопазване, политики на пазара на труда, водени от интересите и нуждите на групите и хората в риск. Общините са доставчик на социални услуги. Общините развиват интегрирани политики в подкрепа на децата в риск, хората с увреждания и старите хора. Осъществяват годишен мониторинг и оценка на изпълнението ѝ и оценка на нуждите на групите в риск.

Роля и отговорности на **Общинския съвет и ПК по ЗСД**:

- Обсъжда и приема общинската стратегия / програма за развитие на социални услуги на територията на общината и годишния оперативен план за изпълнението ѝ по предложение на кмета на общината;
- Одобрява докладите за изпълнението на програмата за реализация на общинския план за развитие на социални услуги по предложение на кмета на общината;
- Съгласува проектни предложения за финансиране на социални услуги, които ще се развиват на територията на общината и планирани в Областната стратегия.
- Взема решения, свързани с развитие на СУ на територията на общината (откриване, закриване, разширяване, дофинансиране и пр.).

Решение за развиване на конкретна социална услуга се взема от Общинския съвет, като преди това е било разгледано в съответната постоянна комисия и консултирано по въпросите, свързани с финансирането. Предложението се внася от кмета или от общинските съветници.

Роля на **кмета** на общината:

- Организира изработването на общинските програми и планове за развитие на социални услуги на територията на общината и на програмата за реализацията му и след съгласуване с Обществения съвет по социално подпомагане ги внася за обсъждане и приемане от Общинския съвет;
- Организира разработването на общинските секторни политики и – след гласуването в Общинския съвет – организира цялостното им изпълнение. Кметът и общинската администрация осъществяват съгласуването на дейностите за развитие на социалните услуги с общите хоризонтални мерки за социално включване;
- Ръководи, организира и контролира дейността по изпълнението на програмата за реализация на общинския план за развитие на социални услуги;
- След съгласуване с Обществения съвет представя годишен и заключителен доклад за изпълнението на програмата за реализация на общинския план за развитие на социални услуги за одобряване от общинския съвет;
- Осъществява годишен мониторинг и оценка на изпълнението на програмата за реализация на общинския план за развитие на социални услуги и оценка на нуждите на групите в риск.
- Търси възможности и осигурява финансиране от различни финансови източници за реализиране на конкретните общински дейности, планирани в областната стратегия.

Общественият съвет по социално подпомагане и услуги е консултативен орган към общината за осъществяване на сътрудничество, координация и консултация между община, централни държавни органи и доставчици на социални услуги с цел реализиране на социалната политика в конкретната общината. Неговата роля в изпълнението на стратегията е свързана с:

- Обсъждане на областната стратегия и осъществяване обществен контрол върху развитието на социалните услуги и инициативи, съобразно стратегията;

- Стимулиране на партньорството между местната власт и доставчиците на социални услуги за реализиране на планираните дейности в стратегията на територията на общината.

Местните власти носят конкретни отговорности също за инициирането и изпълнението на хоризонталните политики и мерки за социално включване. В този контекст, общините поемат и основната отговорност за изпълнението на мерки за социално включване, предвидени в Стратегията, например:

- Координират и инициират развитието на програми за повишаване на родителския капацитет, задържане на децата в училище, повишаване на качеството на образование и превенция на рисково поведение на деца съвместно с училищата и центровете за обществена подкрепа;
- Отговарят и осигуряват условия за обхващане на всички деца на територията на общините в подготвителни групи и класове, гарантират спазването на задължителното изискване за записване на ученици в първи клас след завършена предучилищна подготовка в общинските училища;
- Координират и инициират развитието на програми в училищата за превенция на отпадането от училище и реинтеграция в образованието на отпадналите деца и младежи, както и за наваксване на образователни пропуски;
- Развиват смесени социално образователни услуги в Центровете за обществена подкрепа за превенция на отпадането и задържане на децата в училище;
- Развиват интегрирана политика за подкрепа на хората в пенсионна възраст чрез комбиниране на ресурсите на Домашен социален патронаж, националните и оперативните програми за предоставяне на грижи в домашна среда и за осигуряване на заетост, клубовете на пенсионера и читалища; Разширяват функциите на патронажа и развиват мобилни екипи за предоставяне на домашни грижи;
- Осигуряват условия за посещаване в масови детски градини и училища на деца с увреждания, включително с осигуряване на транспорт и на достъпна среда.

7.1.5. РИО на МОМН

Регионалният инспекторат по образованието на МОМН Добрич отговаря съвместно с РДСП Добрич за координиране и изпълнение на дейности за достъп до качествено образование на деца и ученици, реинтеграция в системата на образование на необхванати, отпаднали и нередовно посещаващи училище ученици. Важна роля в реализацията на мерките в сферата на образованието, заложи в Стратегията, изпълняват и **Екипът за комплексно педагогическо оценяване** към РИО на МОМН, както и **Ресурсният център за подпомагане на интегрираното обучение и възпитание на деца и ученици със специални образователни потребности – РЦПНОВДУСОП** за област Добрич.

РИО на МОМН:

- Носи отговорност за интегриране в системата на образование на децата с увреждания отглеждани в семействата;
- Осигурява методическо ръководство на училищата за насочване на нередовно посещаващи училище ученици и деца с рисков поведение към отделите за закрила на детето и Центровете за обществена подкрепа във общините.
- Осигурява методическо ръководство и насърчава училищата за развитие на дейности съвместно с ЦОП и НПО за повишаване на мотивацията на учениците за задържане в училище и за запълване на свободното им време според индивидуалните им интереси; програми и проекти за превенция на рисковото поведение на деца; за реинтеграция в системата на образование на отпаднали деца, за задържането им в училище чрез участие в извънкласни дейности според индивидуалните им интереси и за наваксване на образователни пропуски;

- Осигурява контрол върху обхващането на всички деца на територията на област Добрич в преуучилищна подготовка и възпитание; върху редовното посещение на ученици в училище и записването на ученици в учебни заведения на територията на общината, в която живеят семействата им;
- Съдейства за извеждането на деца от помощно училище в Добрич и Каварна в масови училища и за осигуряването на условия съвместно с училищата за наваксване на образователните пропуски и интегрирането им с връстниците им (оценка на образователното ниво и на нуждите, изготвяне на индивидуална програма за обучение, осигуряване на допълнителни часове за компенсиране на разлики в нивото, участие в дейности за запълване на свободното време и социализация);
- Съвместно с РДСП, ДБТ и директори на училища планира програми за вечерно и професионално обучение за младежи и възрастни с основно и по-ниско образование.

Екипът за комплексно педагогическо оценяване (ЕКПО) към РИО на МОМН:

- изготвя първична оценка на децата със специални образователни потребности (СОП), предварително консултирана от лекар специалист;
- насочва децата към подходяща форма на обучение;
- оказва съдействие за извеждане на деца от помощните училища като изготвя оценка за образователните им потребности.

Необходимо е оценката за образователните потребности на децата да се развие като мобилна услуга, тъй като в момента е затруднен достъпа на децата и родителите от другите общини, особено от отдалечените населени места в област Добрич .

Ресурсният център за подпомагане на интегрираното обучение и възпитание на деца и ученици със специални образователни потребности – РЦПШОВДУСОП за област Добрич е държавно обслужващо звено – ивънучилищно педагогическо учреждение със следните задачи:

- осъществява дейности по провеждане на държавната политика за интегрирано и включващо образование и изпълнява изпълнява консултативни, образователно-възпитателни, рехабилитационни и координиращи функции;
- координира и осигурява условия (съвместно с общообразователните училища) за интегрираното обучение на деца със СОП, чрез изработване на индивидуални образователни програми, осигуряване на ресурсни учители и други специалисти (логопед, психолог, тифлопедагог, сурдопедагог).

7.1.6. Дирекция Бюро по труда

Дирекция Бюро по труда участва в планирането и изпълнението на програми и активни мерки за интеграция на пазара на труда на хора в риск (възрастни с увреждания, младежи напускащи специализирани институции, младежи, отпаднали от училище, трайно безработни, в това число хора от ромски общности в обособени квартали) и мерки за подкрепа на семействата на групи в риск (на деца, настанени в СИ, деца и възрастни с увреждания, живеещи в семейна среда).

Основната роля на **дирекцията "Бюро по труда"** по изпълнението на стратегията включва:

- Участие в разработването на областни и местни програми за заетост и за обучение на рискови групи;
- Консултиране на младежи, напускащи и напуснали институции с цел професионално ориентиране, повишаване на квалификацията и посредничество при намиране на работа;
- Разработване на мерки и програми съвместно с общините за професионална квалификация и включване на пазара на труда на възрастни с увреждания и на роми, живеещи в затворени етнически общности;
- Участие в разработването на програми за обучение и пренасочване на персонал от СИ;

- Посредничество между работодатели и безработни от рисковите групи с цел намиране на работа;
- Активно взаимодействие с институциите от други сектори (системата на здравеопазването, образованието и социалните услуги, териториалните органи на изпълнителната власт, органите на местното самоуправление, ръководствата на регионалните структури на представителните организации на работниците, служителите и на работодателите, НПО) при прилагането на областната стратегия за развитие на социалните услуги в област Добрич.

7.1.7. Регионален център по здравеопазване –Добрич

Държавната здравна политика на територията на областта се осъществява и организира от Регионален център по здравеопазване (РЦЗ) . РЦЗ отговаря за координацията и изпълнението на хоризонтални здравни мерки, насочени към хората в риск на територията на община Добрич. Създава база данни за здравни специалисти в помощ на хора с увреждания и хора със зависимости, която се използва от ДСП за насочване и консултиране на клиенти в риск.

Конкретните им отговорности са насочени към: здравна профилактика на майчинството/ бременността с фокус нежелана и рискова бременност; медицинска рехабилитация за деца и възрастни с увреждания и подкрепа за техните семейства; разработване на здравно-социални програми за семейно планиране; качествена здравна грижа в домовете за деца и хора с увреждания и стари хора във всички общини на област Добрич .

7.1.8. Участие на НПО

Важна роля в изпълнението на стратегията играят НПО – част от тях участват в предоставянето на социални услуги като преки доставчици, други допринасят за прилагането на принципите и философията на Стратегията като представители на гражданското общество и групите в риск в област Добрич . Гражданските организации предоставят социални, здравни и образователни услуги на територията на общината и областта за хора в риск. Съвместно с общините, териториалните структури на АСП и гражданите НПО разработват интегрирани политики и мерки за социално включване. Участват в иницирането и изпълнението на хоризонтални мерки и политики за социално включване като партньори на общините и/или водещи организации за проектите. Подпомагат училищата, ЦОП и СИ при работа със семейството и с деца за изграждане на умения за самостоятелен живот и индивидуално развитие, задържане в училище, превенция на рисковото поведение и зависимости.

НПО участват в актуализирането на Стратегията, в изготвянето на годишен план за действие и в осъществяването на мониторинг и оценка на изпълнението ѝ като подпомагат събирането на данни и оценката на потребностите на крайните потребители.

7.2. Механизми на партньорството

Ефективното междуобщинско партньорство и междусекторно сътрудничество ще допринесе за изграждане на оптимална мрежа от социални услуги в област Добрич , която да осигури равен достъп до услуги за рисковите групи и инструменти за максимално оползотворяване на наличните ресурси.

Изграждането на механизми на партньорство е определено като приоритетно направление 4 в Областната стратегия – Развитие на междусекторни и междуобщински партньорства при планирането и предоставянето на социални услуги и обхваща следните цели и задачи:

Обща цел 4. Повишаване на ефикасността на услугите и осигуряване на равни възможности на достъп на ползвателите до тях чрез развитие на междуобщинско партньорство и междусекторно сътрудничество чрез:

- **Специфична цел 4.1. Стимулиране и развиване на междуобщинското партньорство в социалните услуги.**

- **Специфична цел 4.2. Развиване на ефективни механизми за междусекторно сътрудничество и услуги.**

При изпълнението на Стратегията са заложили конкретни дейности за развиване и апробиране на механизми за осъществяване на планираните смесени услуги и съвместни дейности между общини и сектори в решаването на проблемите на рисковите групи. В плана за първата година на стратегията е предвиден консултативен процес на две нива – политическо и експертно – за разработване на модели и процедури на взаимодействие между ангажираните заинтересовани страни.

В област Добрич ще бъдат използвани разнообразни инструменти за сътрудничество като:

- Споразумения за съвместна работа за инициране /изпълнение на общи дейности, междуобщински и смесени услуги – определят се рамкови правила и области на съвместна работа; формализират се и се издигат на по-високо ниво традиционно добри взаимоотношения
- Партньорства – съвместни действия в определени от споразумението насоки за съвместна работа;
- Граждански/обществени съвети с постоянно действие;
- Съвместно разработване на Общински планове за развитие, бюджета на общината, други стратегии, концепции и други;
- Обществени форуми – с периодично действие и вземане на консенсус и конференции с консенсус;
- Отворени работни групи с участие на всички заинтересовани страни и участие на експерти в съвместни работни групи, комисии и екипи
- Привличане на местния бизнес и организациите на предприемачите при изпълнението на стратегията (за интегриране на пазара на труда на младежи, напускащи специализираните институции, за изграждане на социална инфраструктура, поддържане на различните сгради за социални услуги, социално предприемачество.).
- Развитие на публично-частните партньорства при финансиране и съфинансиране на пилотни алтернативни социални услуги, които са от особено значение за решаване на проблемите на рисковите групи, но са извън кръга на държавното финансиране.

8. Ресурси и източници на финансиране

8.1. Необходими средства за финансиране на социалните услуги в област Добрич

За финансиране на дейностите за реализация на Стратегията за периода 2011 г. – 2016 г. по години са нужни средствата, посочени по-долу в таблица 1. При тяхното определяне са отчетени включените в РМС 937 от 8.12.2009 г. дейности, разглеждани като държавно делегирани и местни дейности по функция 5 „Социално осигуряване, подпомагане и грижи”. Наред с това са отчетени и такива социални услуги като и предоставяните услуги по програма “Асистенти на хора с увреждания”, която действа вече редица години, но се утвърждава по отделни години с годишна заповед. При разчета на необходимите средства се отчита фактът, че страната се намира в сериозна финансова, в т.ч. и бюджетна криза, поради което за развитието на социалните услуги, където за финансиране на държавно делегираните дейности водеща е ролята на държавния бюджет, особено през първата година от прогнозния период не може да се очаква рязко увеличаване на средствата.

Като база за извършване на прогнозата за текущата издръжка са използвани действащите единни финансови стандарти, утвърдени с Решение на МС 937 от 8.12.2009 г. С оглед на икономическата ситуация, в която се намира страната, и затрудненията при финансиране на бюджетните дейности, за следващия шестгодишен период **за държавно делегираните дейности** да са използвани следните индекси, с помощта на които са определени средствата за текуща издръжка. За 2011- без изменение спрямо 2010г.; за 2012г.- 1,02%; за 2013г.- 1,04%; за 2014г.- 1,07% и за 2015г.- 1,10%. Трябва да се отбележи, че това е песимистичния прогнозен вариант, тъй като посочените равнища са в рамките на допустимата инфлация, която може да се очертае след излизане на страната от рецесията.

При определяне на източниците на финансиране се дава приоритет на държавно делегираните услуги, съобразени с потребностите на рисковите групи в общините. При осъществяване на по-сериозни стъпки в сферата на социалната децентрализация може да се очаква постигането на по-голяма финансова самостоятелност на общините. Но даже и да се реализира подобна, дълги години отлагана реформа, не може а се очаква значителна промяна в нагласата на общините по отношение на необходимото финансиране за социалните услуги в своите общности, поне в рамките на периода на действие на настоящата стратегия. Ето защо се очаква плавно покачване на местните разходи за социални дейности в абсолютна стойност при запазване на водещата роля на държавно делегираните средства в структурно отношение.

Таблица 1

Средства, необходими за финансиране на социалния сектор в област Добрич за периода 2011 г. – 2015 г. (лв.)

Година	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Текущи разходи	5 951 633	8 074 177	10 440 017	11 072 776	10968917	12 748 136
Капиталови разходи	700 000	103 000	1 128 000	3 415 000	2 066 000	1 215 000
Общо средства	6 651 633	8 177 177	11 568 017	14 487 776	13 034 917	13 963 136

Наред с това съществуващите сега утвърдени нормативно социални услуги, в близко бъдеще трябва да се променят както по състав, така и по критерии за определяне на конкретния размер на отпусканото финансиране за тяхната издръжка. Първата важна стъпка в това направление би трябвало да стане с приемането на обсъждания минимален пакет от социални услуги с всеобщ достъп, с което би трябвало да се промени конфигурацията на социалните услуги, предоставяни от общините.

Промяната се изразява в разширяването на номенклатурата от нови услуги, които общините ще трябва да осигуряват на своите общности при осигуряване на съответното финансиране. Наред с това трябва да се има предвид, че използването на капацитета (на заведенията) като база за определяне на размера на годишното финансиране чрез единен финансов стандарт и сега не е удачно за една част социалните услуги (особено за услугите в общността). Проблем е и, че според българската нормативна уредба за държавно делегираните дейности, размерът на средствата се определя на централно ниво с акт на изпълнителната власт, като не се отчита спецификата и разликите в стандарта на различните региони и общини в страната. Например в по- големия град като Добрич е по- трудно да се наемат квалифицирани специалисти, които да работят за възнаграждението, което доставчикът може да предостави с отпусканите средства. В този смисъл трябва да се започне сериозна работа в посока на намирането на адекватни критерии за определяне на единните финансови стандарти, както и на финансирането на социалните услуги (заведения) в променящата се социална среда, когато потребностите на населението от социални услуги ще започне да се насища и намалява по отношение на едни и утвърждаването на други такива.

Това ще окаже определена модификация на начина на финансиране и определяне на конкретния размер на финансовите средства за конкретните услуги през прогнозния период. Поради високата степен на неопределеност на очакваните последици, и преди всичко утвърждаването на нов модел на финансиране чрез използването на различни критерии при изграждане на финансовите стандарти за някои социални услуги, на този етап трудно може да се предвиди за кои услуги и кога какви променени ще настъпят. Ето защо в разчетите не са включени конкретно определени поименно нови социални услуги с нови стандарти, а се разглеждат общо като средства за нови услуги. В резултат на това за последните две-три години от прогнозния период по общини са предвидени допълнително средства за издръжка и капиталови разходи, които не могат да се обвържат пряко със сега действащата номенклатура на социални услуги.

Промените, които се очаква да настъпят във финансирането на текущата издръжка, без съмнение ще засегнат и механизмите за отпускане и усвояване на средства за капиталови разходи. Още повече, че вече се очертават някои пропуски в направленията на действащите оперативни програми, отнасящи се до социалния сектор. След приключване на първия кръг през 2013г. и със стартиране на новите оперативни програми през 2014г. може да се очаква по-активно и целенасочено да се обвържат техните цели и задачи с потребностите на населението от социални услуги. В резултат на това една част от недостигащите средства за инвестиции, които държавният бюджет сега не може да осигури, ще могат по-широко да се финансират по мерки на новите оперативни програми. С оглед на това в общините могат да бъдат подготвени предварително проекти, които да започнат своята реализация в инвестиционната си част в рамките на прогнозния период.

С оглед на казаното за целия прогнозен период за област Добрич се определят като минимално необходими 67 882 656 лв. Това прави средногодишен разход през следващите 6 години, превишаващ повече от 1,7 пъти средствата, използвани през базовата 2010 г., когато за социалната сфера в областта ще се изразходват 6 651 633 млн. лв. Такъв е порядъка на средствата, които ще се усвоят и през настоящата 2011 г. От всички необходими средства 47,89% в началото на прогнозния период и 26,15% в края на периода, се насочват към водещата община в областта – гр. Добрич (19, 723 млн. лв.). Най-малко са средства, предназначени за община Тевел- от 2,7% до 5,38% в края на прогнозния период (3, 935 млн. лв.).

За развитието на нови и повишаване качеството на предлаганите вече социални услуги е наложително да се направят съществени инвестиции, насочени към разширяване и подобряване, към създаване на нови елементи на социалната инфраструктура. Във връзка с това през целия период в рамките на разчетените общи средства по години, относителният дял на капиталовите разходи нараства съответно от 10,52% за 2010г. до 15,85% за 2015г. (Таблица 2).

Най-голямо е увеличението на инвестициите през 2012г. спрямо предходните 2010г. и 2011г., предвид на прогнозираното от финансови експерти съживяване на икономиката през 2011г., когато от държавния бюджет ще могат да се заделят повече средства за социални услуги, в т.ч. и за инвестиции, отколкото за социално подпомагане, което погълна значителна част от бюджетните средства през 2010г.

Наред с това до края на 2010г. и в началото на 2011г. се разкриват нови мерки по ОП “Развитие на човешките ресурси”, в рамките на които ще може да се получи финансиране, в т.ч. и за инвестиции в сферата на социалните услуги. Отчитайки технологичното време за разработка на проектите, тяхното оценяване и утвърждаване и реално стартиране, възможното усвояване на средства може да се очаква най-реалистично през 2012г. Освен това към този период ефективно ще започне усвояването на средства и по сключения нов заем между правителството и Световната банка за 40 млн. евро за ранно детско развитие на деца от рискови общности, от които една съществена част е предвидена за капиталови разходи.

През следващата 2012г. също се предвижда увеличаване на инвестициите в абсолютен и относителен (с почти 8%) размер, след което се очаква дялът на инвестициите да започнат да намаляват за сметка на повечето средства, които трябва да се заделят за текуща издръжка на новоразкритите и разширени социални услуги.

Относителен дял на средства за издръжка и инвестиции в социалния сектор на област Добрич за периода 2011 – 2015 г.

Година	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Текущи разходи	89,48%	98,74%	90,24%	76,42%	91,30%	84,15%
Капиталови разходи	10,52%	1,26%	9,76%	23,52%	8,70%	15,85%
Общо средства	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

С извършването на инвестиции ще се разкрият нови услуги (чрез ново строителство или ремонти на съществуващи сгради) или действащи в момента заведения от резидентен тип ще бъдат реструктурирани за предлагане на алтернативни услуги. Наред с това ще се извърши и сериозен ремонт и обновяване на заведенията, в които се предлагат услуги от институционален характер и услуги в общността. В резултат на това се извършва реструктуриране и на разходите за текуща издръжка. Постепенно намаляват разходите за услуги в институциите, а се увеличават разходите за услуги в общността. Ако през 2009г. се очаква 71,8% от средствата за издръжка по линията на държавно делегираните дейности да се усвояват в домовете от резидентен тип и само 28,2% от средствата да отиват за услуги в общността, то вече през 2011г. вследствие разширяването на процеса по деинституционализация средствата за домовете от резидентен тип ще се намалят до 64,3%, а през 2015 г. този дял ще падне до 45,8%.

Във връзка с това трябва да се отбележи, че относителният дял на разходите за издръжка за домовете от резидентен тип се запазва в края на прогнозния период все още достатъчно висок, тъй като една от услугите, които намира широко приложение е разкриването на домове за стари хора. Тази услуга е от резидентен тип, но в условията на устойчива тенденция на застаряване на населението от областта, разкриването на подобни домове е повече от наложително. С оглед на това би могло да се помисли в каква степен тази услуга трябва да се третира като “стар тип” услуга в съвременните специфични условия на социалното и демографското развитие на страната. Както бе отбелязано, през периода се очаква разгръщане в по-широк мащаб на финансовата децентрализация. Ето защо се предвижда през прогнозния период постепенно да се постигне увеличаване на капиталовите разходи за сметка на местни източници, които ще позволят да се подобрят най-напред услугите от местен характер, след което да се насочат повече средства и към държавно делегираните дейности.

8.2. Структура на средствата за финансиране на социалните услуги по общини

Разчетните средства, необходими за финансиране на социалните услуги по общини за прогнозния период са представени по направления в Таблица 3. В общините, в които не се предлагат държавно делегирани дейности, се предвижда разкриването на такива най-рано през 2012г. Затова разходите за издръжка в тези общини са свързани с извършването на местни дейности.

Разпределение на средствата за финансиране на социалните услуги по години и общини

Община\Година	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Балчик						
За издръжка	100 800	854 662	1 737 676	1 746 828	2 114 157	2 267 001
За капиталови разходи	0	0	60 000	1 910 000	470 000	580 000
Общо средства	100 800	854 662	1 794 676	3 656 828	2 584 157	2 847 001
Генерал Тошево						
За издръжка	225 000	250 000	546 413	737 009	755 182	953 535
За капиталови разходи	0	0	225 000	330 000	0	100 000
Общо средства	225 000	250 000	771 413	1 067 009	755 182	1 053 535
Добрич						
За издръжка	3 088 726	3 698 261	3 708 077	2 762 693	2 841 025	3 414 971
За капиталови разходи	230 082	40 000	0	0	0	300 000
Общо средства	3 318 808	3 738 261	3 708 077	2 762 693	2 841 025	3 714 971
Добрич- селска						
За издръжка	660 810	538 680	771 456	786 583	1 147 619	1 281 572
За капиталови разходи	0	50 000	110 000	70 000	260 000	155 000
Общо средства	660 810	588 680	881 456	856 583	1 407 619	1 436 572
Каварна						
За издръжка	1 131 030	1 131 030	1 224 662	1 388 707	1 567 339	1 465 304
За капиталови разходи	0	0	130 000	165 000	720 000	0
Общо средства	1 131 030	1 131 030	1 354 662	1 553 707	2 287 339	1 465 304
Крушари						
За издръжка	956 017	915 601	1 498 479	1 301 697	1 236 029	1 271 636
За капиталови разходи	350 000	0	0	0	0	0
Общо средства	1 306 017	915 601	1 498 479	1 301 697	1 236 029	1 271 636
Тервел						
За издръжка	115 947	257 128	515 835	657 570	693 720	757 331
За капиталови разходи	120 000	5 000	505 000	10 000	226 000	32 000
Общо средства	235 947	262 128	1 020 835	667 570	919 720	829 331
Шабла						
За издръжка	150 055	428 815	437 419	563 689	613 846	1 336 787
За капиталови разходи	0	7 000	98 000	930 000	1 110 000	48 000
Общо средства	150 055	435 815	535 419	1 493 689	1 723 846	1 414 787

Предвидените промени в структурата и териториалното разположение на заведенията, в които ще се предоставят социални услуги в областта, по-контрастно се виждат в Таблица 4, където са дадени относителните дялове на средствата по общини, в общата стойност на предвидените за финансиране средства в областта по съответните години.

Таблица 4

Дял на финансовите средства на общините в общата стойност на финансирането за областта

Община\Година	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Балчик	1,57 %	10,45 %	15,51 %	25,24 %	17,82 %	20,38 %
Генерал Тошево	2,38 %	3,06 %	6,66 %	8,36 %	5,79 %	7,54 %
Добрич	47,89 %	45,71 %	32,05 %	21,79 %	19,79 %	26,15 %
Добрич- селска	8,80 %	7,19 %	7,61 %	6,91 %	9,79 %	10,28 %
Каварна	16,00 %	13,83 %	11,81 %	10,89 %	17,54 %	10,49 %
Крушари	17,63 %	11,19 %	12,92 %	9,98 %	9,00 %	9,10 %
Тервел	3,54 %	3,20 %	8,82 %	5,60 %	7,05 %	5,93 %
Шабла	2,25 %	5,32 %	4,62 %	10,30 %	13,22 %	10,13 %
Общо	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Във финансово отношение се очертават още няколко направления, насочени към подобряване на обслужването на населението по общини. Това се дължи на по-равномерното разпределяне на средствата по общини. В резултат на това ролята на община Добрич постепенно ще „отслабва”. Ако в началото на периода към нея отиват близо 47,89% от средствата на областта, в края на периода те вече не надхвърлят 26,15%. За сметка на това се засилва ролята на община Балчик, която е в непосредствена близост до областния център, поради което достъпът до социалната инфраструктура на град Добрич е по-лесен. Трябва да се отбележи и намаляването на относителния дял на средствата за издръжка в областта в общините Каварна и Крушари, предвид на предвижданото закриване на институционалните услуги.

8.3. Други необходими ресурси

Важен фактор в развитието на социалните услуги е кадровата осигуреност на действащите и предвидените за разкриване заведения за социални услуги. Общините трябва да предвидят средства за преквалификация на работещите социални работници и придобиване на подходяща квалификация за тези, които се предвижда да постъпят в сектора на работа през следващия период. Наред с това подходяща квалификация и преквалификация трябва да придобият и общинските служители, които са отговорни за социалните дейности. Така че към групата на обучаващите трябва да се предвидят и работещите сега общински служители, както и предвидените допълнително минимум две лица за всяка община. Във връзка с това е подходящо да се формират партньорства с обучаващи организации и институции за организиране на обучителни курсове, финансирани по оперативните програми (ОП Развитие на човешките ресурси и ОП Административен капацитет). Необходимият финансов ресурс за осигуряване на обученията през прогнозния период възлиза на около 600 000 лв., като всяко обучение трябва да се организира така, че да предхожда стартирането на новоразкривана услуга.

С оглед на териториалното разполагане на социалните услуги, общините трябва да направят пълен списък на възможните обекти (сгради, помещения и пр.), които могат да се използват за разкриване на социални услуги. Такъв на този етап липсва. Възможните обекти

трябва да са съобразени с визията за развитие на социалните услуги, заложена в стратегията, като се елиминира всякакво маргинализиране на тяхното предоставяне.

Към средствата, които непосредствено се предвиждат за развитие на социалните услуги, трябва да се добавят и тези, които в значителна степен подобряват социалния статус на нуждаещите се. Те се отнасят към други бюджетни функции (по Единната бюджетна класификация), но могат да доведат до елиминиране на някои потребности от социални услуги. Става дума за изграждане на общински социални жилища за бедни и самотни семейства, за подобряване на транспортните връзки между общинските центрове и селищата от общината, като се стимулира развитието на частната инициатива. Във връзка с това може да се предвиди определен процент (поне 10%) от средствата по функция „Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и опазване на околната среда”, в която за жилищно строителство сега почти нищо не се планира, а всички заделени средства отиват гладно за благоустройство и комунално стопанство.

Наред с това общините имат сериозни възможности за развитие на различни клонове на икономиката в своя район, като се имат предвид някои от мерките по ОП „Развитие на селските райони”, ОП “Регионално развитие”, другите оперативни програми и програмите за трансгранично сътрудничество.

8.4. Източници на финансиране

Първо, основен източник на финансиране в прогнозния период на социалните услуги остава републиканския бюджет. От него ще се финансира главно текущата издръжка на социалните заведения. За тази цел през прогнозния период са нужни 46,5 млн. лв., от които 38,7 млн. лв. за текуща издръжка. През следващите 3 години не се очаква общините да могат да заделят от собствените си източници допълнителни средства за издръжка на държавно делегираните дейности. За тях остава поддържането и развитието на домашния социален патронаж, другите местни услуги, както и предоставянето на услугата „социален асистент”. При благоприятно развитие на икономическата конюнктура може да се очаква някои от общините с по-добро финансово състояние да започнат да отделят от местните си бюджети средства за подобро и разширено развитие на предоставяните като държавно делегирани социални услуги.

Второ, издръжката за местни социални услуги се финансират от собствени източници. За прогнозния период общо се очаква за тези нужди да бъдат изразходвани 6 651 млн. лв., като за капиталови разходи средства са предвидени едва 700 000 лв.

По такъв начин за текущи разходи от общата сума на необходимите средства за усвояване през периода от държавния бюджет ще са необходими средства, чийто относителен дял е почти 89,48%, докато за местните дейности ще бъдат заделени едва 10,52% от общата сума.

Една част от разходите за текуща издръжка, особено за местните социални услуги и някои алтернативни услуги, които се получават от нуждаещите се без направление на Отделите за закрила на детето или друга отговорна специализирана държавна институция след въвеждането на задължителния минимален пакет от социални услуги с всеобщ достъп, мога да се покрият от установените официално от общинската администрация такси. В настоящия момент системата на домашния социален патронаж подсказва конкретни модели за установяване на подобен род такси, които се отличават по механизъм на определяне в отделните общини.

Трето, финансирането на инвестициите, свързани с основния ремонт, изграждането на нови обекти за социални услуги и тяхното оборудване и обзавеждане, отново ще бъде главно осигурено от републиканския бюджет, в това число и със средства от оперативните програми. От предвидените за капиталови разходи общо около 8,627 млн. лв. за прогнозния период почти 98 % ще са предназначени за държавно делегирани дейности, като те ще се осигурят преимуществено от държавния бюджет. Общините не са заделили никакви собствени средства, за да могат да поддържат някакво постъпателно развитието на местните си дейности. В този смисъл сериозно трябва да се обмисли реализацията на стратегията от позиция на общинското

финансиране, като се има предвид достигната финансова децентрализация, липсата на средства за следващата година, както и предстоящите избори през 2011 г.

Обобщените данни за финансовите ресурси по общини (в %), получавани от държавния бюджет и собствени източници, са посочени в таблица 6.

От собствени източници трябва да се финансират и дейностите по изграждане на социални жилища, по осигуряване на достъпно и достатъчно редовно транспортно съобщение между селищата на общината с общинския център.

Четвърто, средствата за квалификация и преквалификация на социалните работници могат и трябва да се осигурят в необходимия размер от ОП „Развитие на човешките ресурси” и ОП “Административен капацитет”, като се подготвят няколко проекта с подходящи обучители. От ОП „Развитие на селските райони” общините могат да получат средства за осигуряване на своята инфраструктура в зависимост от особеностите на обявените мерки.

Пето, в област Добрич все още няма нагледен опит за разкриването на старчески домове от частни лица. Но в тази посока трябва да се работи, като част от средствата, предвидени за разкриване на домове за стари хора, могат да дойдат от този сектор. По такъв начин по-високо доходните възрастни ще могат да ползват подходяща услуга, без да товарят общинските, а значи и републиканския бюджет с определената в единния финансов стандарт издръжка за този тип домове.

9. Етапи в изпълнението на стратегията

9.1 Основни етапи

Областната стратегия за развитието на социалните услуги в област Добрич обхваща 5-годишен период (2011 – 2015), в който се обособяват два етапа с продължителност по 3 и 2 години за изпълнение на стратегията, всеки от които започва с период на подготовка и интензивно оперативно планиране, както следва:

	Период	Дейности
Подготвителен етап	2011, първа половина	<ul style="list-style-type: none"> Изготвяне и приемане на Общински стратегии за социалните услуги в 8-те общини Оперативно планиране на интервенцията през първите 3 години План за действие 2011
Първи етап	2011 - 2013	<ul style="list-style-type: none"> Изпълнение на дейностите по стратегията
Оценка и препланиране	2013, четвърто тримесечие – 2014, първо тримесечие	<ul style="list-style-type: none"> Междинна оценка на постигнатите резултати и ефекти от стратегията Препланиране на следващия тригодишен етап в съответствие със заключенията и препоръките от междинната оценка
Втори етап	2014 – 2015	<ul style="list-style-type: none"> Изпълнение на дейностите по стратегията
	четвърто тримесечие 2015 - първо тримесечие 2016	<ul style="list-style-type: none"> Финална оценка на въздействието от Областната стратегия

Подготовката за стартиране на Стратегията през първото тримесечие на 2011 г. обхваща няколко основни компонента, чрез които се поставя основата за успешното изпълнение на същинските дейности и постигането на целите, резултатите и цялостния ефект от областната стратегия.

- 1) Формиране на структури, организационна рамка:
  - Създаване на Регионален център за развитие на човешките ресурси към РДСП
  - Обособяване на Звено за мониторинг и оценка към областна администрация с участието на РДСП
  - Утвърждаване на процедури/отговорности за координация на Областната стратегия
- 2) Валидизиране на Областната стратегия на общинско ниво:
  - Изготвяне и приемане на Общински стратегии – планове за социалните услуги на основата на Областната стратегия
  - Адаптиране на общинските планове за развитие на социалните услуги към приоритетите, целите и принципите на Областната стратегия за развитие на социалните услуги
- 3) Оперативно планиране, създаване на процедури и комуникационни канали за обмен на информация
- 4) Утвърждаване ефективно взаимодействие между партньорите, механизми на сътрудничество между заинтересованите страни, мрежи за изпълнение на Стратегията:
  - Осигуряване на партньорство и подкрепа от заинтересованите страни на ниво община
  - Осъществяване на информационни срещи и консултации между представители на общински съвет, общинска администрация, доставчици и други представители на общността
  - Провеждане на срещи и открити дискусии с НПО, граждани, (практиката на подобни срещи следва да продължи най-малко 2 пъти годишно при планиране на развитието на социалните услуги и отчитане на резултатите от дейностите по предоставяне на услугите; споделяне на опит и добри практики)

9.2 Комуникационна програма

Настоящата комуникационна програма представлява неразделна част от Областната стратегия за развитие на социалните услуги (2010 – 2015) на Област Добрич. Популяризирането на стратегията е сред приоритетните задачи на администрацията на Областния управител на Област Добрич.

9.2.1. Цели, водещи принципи и дейности на комуникационната програма.

Основните цели на комуникационната програма на Областната стратегия за развитие на социални услуги в Област Добрич (2010 – 2015 г.), са:

- да представи и **популяризира** сред широката общественост и заинтересованите страни **резултатите, ползите и положителните ефекти** от изпълнението на Областната стратегия;
- да спомогне за изграждане на **обществена подкрепа към политиките на социално включване**;
- да допринесе за повишаване на **чувствителността в обществото** към проблемите на децата и семействата в риск, към уязвимите общности и изключените групи.

Целевите групи на комуникационната програма са:

- Органи и институции на държавната и местната власт
- Изпълнителни агенции
- Териториални структури на държавните органи и институции
- Неправителствени организации

- Доставчици на социални услуги
- Приоритетни целеви групи на областната стратегия за социални услуги
- Потребители на социални услуги
- Лидери на общественото мнение
- Медии
- Широката общественост

Водещите принципи на комуникационната програма са:

- **Целенасоченост** – ясно дефинирани цел и аудитория на всяко комуникационно послание, свързано с Областната стратегия за развитие на социални услуги и нейните бенефициенти;
- **Прозрачност** – яснота и всеобхватност на информацията, разпространена в общественото пространство за Областната стратегия за развитие на социални услуги и нейните бенефициенти.
- **Достъпност на информацията** – достигане на посланията до най-голям брой заинтересовани лица;
- **Качество на информационните ресурси** – изчерпателност, задълбоченост и аналитичност на комуникационните послания, свързани с Областната стратегия за развитие на социални услуги и нейните бенефициенти.
- **Многообразие и ефикасност на използваните комуникационни канали и комуникационни средства** – идентифициране на най-надеждните и общественно значими средства и канали за комуникация, служещи за връзка със заинтересованите страни от изпълнението на Областната стратегия за развитие на социални услуги.
- **Ефективност на комуникационните послания** – целенасочено ориентиране на информационния поток, обслужващ Областната стратегия за развитие на социални услуги, в посока към промяна на консервативни обществени нагласи.
- **Позитивност на комуникационните послания** – изграждане на климат на доверие и съпричастност с всички заинтересовани страни с оглед на ефективното изпълнение на Областната стратегия за развитие на социални услуги.
- **Широко междуобщинско и междусекторно партньорство**, сътрудничество и екипност в комуникационния обмен.

Специфичните цели на комуникационната програма се очертават в следните посоки:

Специфична цел 1: Популяризиране на концептуалната рамка на Областната стратегия за развитие на социални услуги и на предвижданите социални услуги - настоящи, подлежащи на реформиране и нови услуги, планирани в резултат от проучените реални потребности на рисковите групи на територията на Област Добрич чрез:

- **Дейност 1.1:** Организиране на брифинги, пресконференции, публикации в медиите за запознаване на заинтересованите страни и широката общественост с визията, ценностите, приоритетите, планираните социални услуги и мерки в Областната стратегия за развитие на социални услуги;
- **Дейност 1.2:** Организиране на срещи с участието на представители на заинтересованите страни за запознаването им с Областната стратегия за развитие на социални услуги;
- **Дейност 1.3:** Изработване и разпространение на информационни и комуникационни материали и периодичното им актуализиране;
- **Дейност 1.4:** Визуализиране на Концептуалната рамка, целите и приоритетните дейности в Областната стратегия чрез публикации на информационни материали и разпространението им в уеб-пространството.

Специфична цел 2: Информирание на местната общност и всички заинтересовани страни за планираното и координирано развитие на социалните услуги и постигнатите резултати на територията на Област Добрич чрез:

- **Дейност 2.1:** Организиране на пресконференции за представянето на разработения областен модел за планиране и развитие на социалните услуги.
- **Дейност 2.2:** Организиране на периодични брифинги и публикации в медиите за запознаване на заинтересованите страни и широката общественост с мониторинговите доклади за изпълнението на областната стратегия за развитие на социалните услуги.
- **Дейност 2.3:** Организиране на целенасочени ПР кампании за представяне на изпълнените ангажименти и постигнатите резултати от страна на заинтересованите страни по приоритетните направления на стратегията.
- **Дейност 2.4:** Публикуване на актуална информация от нови аналитични доклади, съдържащи данни за възникнали промени в измеренията на рисковите групи и техните потребности от социални услуги;

Специфична цел 3: Привличане подкрепата на всички заинтересовани страни за постигане на целите на Областната стратегия за развитие на социалните услуги чрез:

- **Дейност 3.1:** Подготовка и разпространение на информационни и комуникационни материали по приоритетите на областната стратегия от страна на заинтересованите страни;
- **Дейност 3.2:** Организиране на семинари и дискуссионни форуми с участници от заинтересованите страни за провокиране на широка обществена дискусия по проблемите на рисковите групи и предоставянето на социални услуги.
- **Дейност 3.3:** Визуализиране на мрежата от институции и организации, ангажирани с планирането, предоставянето и финансирането на социални услуги на територията на Област Добрич в уеб-пространството;

Специфична цел 4: Стимулиране ангажираността на всички участници в разработването на стратегията с нейното изпълнение чрез:

- **Дейност 4.1:** Ангажиране на партньорите с актуализация на уеб-сайтовете на техните организации във връзка с изпълнението на плана за действие в рамките на комуникационната програма.
- **Дейност 4.2:** Ангажиране на партньорите с подготовка на информационни кампании и разпространение на комуникационни материали, свързани с изпълнението на Областната стратегия за развитие на социалните услуги.
- **Дейност 4.3:** Организиране на дискуссионни форуми с представители на заинтересованите страни за хармонизация на възникнали различия по отношение на прилагането на Областната стратегия за развитие на социални услуги.

Специфична цел 5: Представяне на възможностите за развитие на местните капацитети за управление и предоставяне на социални услуги чрез:

- **Дейност 5.1:** Организиране на мотивационни семинари за бъдещи участници в обучения;
- **Дейност 5.2:** Организиране на пресконференции за представяне на заложените нови услуги, мерки и дейности за развитие на местните капацитети за управление и предоставяне на социални услуги.

9.2.2. Механизми, подходи и техники на комуникационната програма.

Механизмите и подходите на комуникационната програма включват:

Създаване на устойчива информационна среда чрез ефективно използване на различни начини и форми за комуникиране и промотиране на Областната стратегия за развитие на

социални услуги: пропаганда, PR, лобизъм, групи за натиск, изграждане на идентичности, реклама.

- Установяване на приемливи норми и параметри на взаимоотношения между участниците в комуникационния процес – всички заинтересовани страни от изпълнението на стратегията;
- Оптимален избор на агенти на влияние, които ще бъдат включени като медиатори в комуникационния процес и ще работят в партньорство с медиите.
- Изграждане на адекватна и възпроизвеждаща се информационна среда чрез:
  - Подаване на достатъчна информация в общественото пространство;
  - Търсене на отзвук и обратна връзка от комуникираната информация;
  - Предвиждане на възможности за коригиращи действия;
  - Прецизен избор на отделните информационни фрагменти и разполагането им в пространството на отделните медии с цел възходящо мултиплициране на посланията.

Основни комуникационни техники: Комуникационната програма се основава върху няколко основни форми: директна комуникация, комуникация чрез масовите медии, комуникация чрез Интернет и информационни материали и работа с партньори.

Директна комуникация цели да предостави възможност на заинтересованите страни и на широката общественост да споделят своите мнения, гледни точки и предложения в рамките на дискусии, кръгли маси и дебати. Проблемите в социалната сфера изискват непрекъснат дебат и достигане на гласа на обикновените граждани до хората, които носят отговорност за вземане на политическите решения. Само чрез пряк дебат и комуникация могат да бъдат координирани и хармонизирани усилията на ангажираните с различни секторни политики.

Комуникация чрез масовите медии. Важно е редовното и системно предоставяне на информация относно изпълнението на Областната стратегия за социалните услуги чрез:

- пресконференции, брифинги и съобщения за медиите;
- неформални работни срещи на водещи редактори с координационното звено, изпълняващо стратегията.

Комуникация чрез Интернет и информационни материали. Поддържане и актуализиране на информацията за Областната стратегия за развитие на социалните услуги в уеб-сайтовете на партньорите и на заинтересованите страни. Разработване и публикуване на тематични информационни материали, съобразени с визията, целите и приоритетите на Областната стратегия за развитие на социалните услуги.

Работа с партньори. Натоваарване с информационни и комуникационни функции на партньорите по изпълнение на Областната стратегия за развитие на социалните услуги. При изпълнението на стратегията ще се търси съгласуване и взаимодействие с всички заинтересовани страни, участвали в разработването на стратегията и за нейното изпълнение. Комуникационната програма ще подкрепя инициативи на гражданското общество, стимулирани от Областната стратегия за развитие на социалните услуги, както и инициативи на читалища и местни НПО, насочени към групи, които трудно могат да бъдат достигнати чрез средствата за масово осведомяване.

9.2.3. Оперативно изпълнение на комуникационната програма.

За постигането на целите и реализацията на дейностите в настоящата комуникационна програма е необходимо оперативното ѝ изпълнение да се възложи на експерта за връзки с обществеността, който да е пряко ангажиран с наблюдението и отразяването на информационните потоци, свързани с изпълнението на Областната стратегия за развитие на социалните услуги в областта. Тази функция ще бъде изпълнявана в сътрудничество със Звеното

за мониторинг и оценка и Регионалния ресурсен център, формирани за изпълнението на Областната стратегия за развитие на социалните услуги в Област Добрич.

Задачи и отговорности на експерта за връзки с обществеността в Областна администрация, пряко ангажиран с реализирането на комуникационната програма.

- Участва в планирането на дейности, свързани с реализирането на целите на комуникационната програма.
- Съгласува и синхронизира своите действия с екипите на Звеното за мониторинг и оценка и Регионалното звено за подкрепа. Координира цялостното изпълнение на дейностите за изпълнение на комуникационната програма и следи за подаването от всички заинтересовани страни на унифицирана информация и послания в общественото пространство.
- Въвлича всички заинтересовани страни в информационния обмен за целите на Областната стратегия за развитие на социалните услуги чрез сътрудничество с техните експерти за връзки с обществеността или органи и институции, отговорни за подготовката и реализацията на информационни кампании и комуникационни материали.
- Координира в сътрудничество със ЗМО и РЗП поддържането на единен електронен регистър на социалните услуги на регионално ниво и популяризира актуална информация по изпълнението на Областната стратегия за развитие на социалните услуги.
- Организира брифинги, пресконференции и други информационни мероприятия за постигането на целите и дейностите на комуникационната програма.

9.3. Комуникационна програма: План за действие

№	Дейности	Комуникационни средства	Очаквани резултати	Институции/ партньори	Срок
1	Разпространение на комуникационни материали, прессъобщения и публикации в медиите от старта на подготовката на Областната стратегия за социални услуги /08 април/	прессъобщения, директна комуникация, интервю	Популяризиране на областния модел за регионално планиране на социални услуги с участието на всички заинтересовани страни.	Координационно звено по изпълнение на Областната стратегия	Постоянен /от 08 април/
2	Осигуряване присъствието на всички медии на големите областни работни срещи с всички заинтересовани страни за представяне на напредъка по планирането на социалните услуги в Област Добрич и на официалното представяне на готовия вариант на Областната стратегия и приемането ѝ от Областния съвет за развитие.	прессъобщения, директна комуникация, интервю	Публикации в медиите; Популяризиране на успешно реализирани етапи в процеса на изработване на Областната стратегия.	Координационно звено по изпълнение на Областната стратегия	19 май 21 юли, 14-ти октомври, 28-ми октомври
3	Оторизиране на лице на местно ниво, което да отговаря за изпълнението на комуникационната програма (КП).		Конкретно поета отговорност за изпълнението на Комуникационната програма	Координационно звено по изпълнение на Областната стратегия	От старта на изработване на стратегията
4	Подготовка на комуникационни материали.	брошура, карта на социалните услуги	Публикуване на Областната стратегия на хартиен и електронен носител; Поместване на Областната стратегия в уеб сайтовете на всички заинтересовани страни	Координационно звено по изпълнение на Областната стратегия	текущо
5	Разпространение на комуникационните материали сред заинтересованите страни.	Директна комуникация	Достигане на комуникационните материали до рискови групи, потребители на социални услуги и широката общественост	Координационно звено по изпълнение на Областната стратегия	текущо
6	Дискусионни форуми на регионално ниво по приоритетите на Областната стратегия за развитие на социалните услуги.	Дискусии	- Устойчивост в изпълнението - Популяризиране на приоритетните направления на Областната стратегия за развитие на социалните услуги.	Координационно звено по изпълнение на Областната стратегия	периодично
7	Организиране на комуникационен – мотивационен семинар с бъдещите участници в обученията за развитие на капацитета за управление и предоставяне на социални услуги.	Лекция и дискусия	- Информирани и мотивирани участници в обученията за развитие на капацитета за управление и предоставяне на социални услуги; - Промотиране на Регионален център за развитие на човешките ресурси.	Координационно звено по изпълнение на Областната стратегия	?

№	Дейности	Комуникационни средства	Очаквани резултати	Институции/ партньори	Срок
8	Перманентна PR кампания по деинституционализация на грижите за деца и за възрастни, ранната интервенция и предотвратяване на настаняването на деца в институции и развитието на максимално широк спектър от услуги за семействата в риск с цел превенция на изоставянето и за извеждане на децата от институциите.	Специализирани тематични репортажи в телевизионни и радио предавания в регионалните медии по приоритетите на областната стратегия.	- Информирание на широката общественост за същността и целите на деинституционализацията. - Представяне на новите услуги по деинституционализация (създадени оптимален бр. ЦНСТ, защитени и наблюдавани жилища, развитие на приемната грижа и др.)	Координационно звено по изпълнение на Областната стратегия	текущо
9	Организиране на дискуссионен форум със специалисти в сферата на социалните услуги и здравеопазването за значимостта от развитието на мобилните услуги в малките населени места.	Презентации и рекламни материали	Мотивация на специалистите за участие в мобилни екипи.	Координационно звено по изпълнение на Областната стратегия	?
10	PR кампания за новоразкриващите се услуги.	Интервюта, прессъобщения	Промотиране на новоразкритите услуги в общността. Актуализирана карта на социалните услуги.	Координационно звено по изпълнение на Областната стратегия	текущо

Приложения

Анализ на ситуацията и потребностите на рисковите групи в област Добрич.

Финален доклад

Карта на социалните услуги в област Добрич